

δρομος

ΤΗΣ ΑΡΙΣΤΕΡΑΣ

ΕΒΔΟΜΑΔΙΑΙΑ ΠΟΛΙΤΙΚΗ ΕΦΗΜΕΡΙΔΑ

ΠΟΛΙΤΙΚΗ
Η ξεχασμένη
εξάρτηση και
το Υπαρξιακό
Πρόβλημα
της Ελλάδας
του Ρούντι Ρινάλντι

ΣΕΛΙΔΕΣ 4-5

ΙΡΑΝ-ΥΕΜΕΝΗ: ΠΑΝΤΑ ΣΕ ΔΙΛΗΜΜΑ ΟΙ ΗΠΑ

ΣΕΛ. 17

Γεωπολιτικό χάος, πολυκρίση χωρίς φρένο

• Η παλιά παγκόσμια τάξη κατακερματίζεται • Μεγαλώνει η σκιά ενός G2 ΗΠΑ-Κίνας • Από Ιράν ως Ουκρανία, τα μέτωπα συνδέονται • Η Ευρώπη σέρνεται πίσω από την Ουάσινγκτον • «Κόμβος» η Ελλάδα, αλλά χωρίς όφελος για την ίδια

ΣΕΛΙΔΕΣ 3, 15 & 18

Δημιουργία του Emmanuel Polanco

ΤΟ ΘΕΜΑ

Πρωταθλητές Ευρώπης
στην ενεργειακή
φτώχεια

ΣΕΛΙΔΕΣ 2-3

ΠΟΛΙΤΙΚΗ

Οι πόλεμοι των ΗΠΑ
μας τοποθετούν μεταξύ
τουρκικής σφύρας
και ισραηλινού άκμονος

ΣΕΛΙΔΕΣ 8-9

ΠΡΟΣΕΓΓΙΣΕΙΣ

Ένα δυσοίωνο αύριο:
Όταν η μηχανή αποκτά
εξουσία

του Γιώργου Σαχίνη

ΣΕΛΙΔΕΣ 10-11

ΚΑΜΠΑΝΙΑ ΕΝΕΡΓΕΙΑ S.O.S.

■ Στις 20 Οκτωβρίου
στο ΣτΕ εκδικάζεται η
προσφυγή πολιτών για
την καταστροφή των
ενεργειακών υποδομών

ΣΕΛΙΔΕΣ 12-14

33

το θέμα της εβδομάδας

■ Κείμενα: Παύλος Δερμενάκης

Πρωταθλητές Ευρώπης στην ενεργειακή φτώχεια

Ακριβή θέρμανση, εισοδήματα που δεν φτάνουν και κέρδη για τους λίγους

Ποιος θα πληρώσει τον χειμώνα;

Το ερώτημα δεν είναι αν υπάρχει διεθνής ενεργειακή κρίση. Υπάρχει. Μόνο που αποτελεί ευκαιρία για κάποιους λίγους και μηχανισμό οικονομικής αφαίμαξης για τους πολλούς.

Έτσι το πραγματικό ερώτημα είναι πώς κατανέμεται το κόστος της κρίσης.

Την ώρα που τα νοικοκυριά καλούνται να πληρώσουν πολύ ακριβότερα για να ζεσταθούν, η ίδια διεθνής συγκυρία δημιουργεί πολλαπλάσια περιθώρια κέρδους από τη διύλιση. Και πάνω σε αυτές τις αυξημένες τιμές το κράτος εξακολουθεί να εισπράττει υψηλούς ειδικούς φόρους και ΦΠΑ.

Οι επιδοτήσεις μπορούν να περιορίσουν οριακά και προσωρινά το πρόβλημα και μόνο για τους λίγους. Δεν απαντούν όμως στο βασικό κοινωνικό ερώτημα: Πόσο από το κόστος θα αναλάβουν το κράτος και οι ιδιαίτερα κερδοφόροι ενεργειακοί όμιλοι και πόσο θα μεταφερθεί τελικά στα νοικοκυριά. Γιατί η ενεργειακή φτώχεια είναι η άλλη όψη της γενικότερης φτωχοποίησης:

Δεν είναι μόνο ότι η ενέργεια είναι ακριβή. Είναι ότι για όλο και περισσότερους το εισόδημα δεν επαρκεί για να την αγοράσουν.

Ο χειμώνας 2026-2027 προμηνύεται ιδιαίτερα δύσκολος για τα λαϊκά νοικοκυριά. Η νέα διεθνής ενεργειακή κρίση βρίσκει την ελληνική κοινωνία ήδη επιβαρυνόμενη από τη δεκαετή λεηλασία του λαϊκού εισοδήματος μέσω των μνημονίων, από χρόνια ακρίβειας, υψηλό κόστος στέγασης και εισοδήματα που δεν ακολουθούν το κόστος ζωής. Σε αυτές τις συνθήκες η θέρμανση, πριν από την τρέχουσα ενεργειακή κρίση, έχει ήδη μετατραπεί από στοιχειώδη ανάγκη σε πολυτέλεια.

Το πρόβλημα προϋπήρχε της σημερινής κρίσης. Το 2025 το 18,1% του πληθυσμού στην Ελλάδα (το υψηλότερο ποσοστό στην Ε.Ε.) αδυνατούσε να διατηρήσει επαρκώς ζεστή την κατοικία του, έναντι 8,8% στην Ε.Ε.. Στα χαμηλά εισοδήματα το ποσοστό έφθανε το 35,9%. Παρά τη μικρή βελτίωση από το 19,2% του 2023 και το 19% του 2024, αυτός ο δείκτης ενεργειακής φτώχειας το 2025 (18,1%) ήταν υψηλότερος συγκριτικά με το 2019 (17,9%). Φανταστείτε πώς θα εξελιχθεί ο φετινός χειμώνας με κατά 30%-50% αυξημένο το κόστος θέρμανσης σε σχέση με πέρσι.

Δεν φτάνει μόνο η τιμή της ενέργειας

Η ενεργειακή φτώχεια είναι αποτέλεσμα του συνδυασμού χαμηλού πραγματικού διαθέσιμου εισοδήματος, υψηλού κόστους στέγασης, ακρίβειας στα βασικά αγαθά και χαμηλής ενεργειακής απόδοσης μεγάλου μέρους των κατοικιών. Όταν ένα νοικοκυριό διαθέτει ήδη μεγάλο μέρος του εισοδήματός του για ενοίκιο ή στεγαστικό δάνειο, τρόφιμα, ηλεκτρικό ρεύμα και μετακινήσεις, η αύξηση της θέρμανσης λειτουργεί πολλαπλασιαστικά. Η προσαρμογή γίνεται με λιγότερη κατανάλωση, χαμηλότερη θερμοκρασία στο σπίτι ή περιορισμό άλλων αναγκών δαπανών. Η ενεργειακή φτώχεια είναι επομένως πρωτίστως ζήτημα εισοδήματος και κοινωνικών ανισοτήτων και σε αυτά καθοριστικό ρόλο παίζει η ασκούμενη κυβερνητική πολιτική και οι προτεραιότητές της.

Από το Brent στο gasoil και στην αντλία

Τα στοιχεία του πίνακα είναι του 2024. Φανταστείτε πώς θα εξελιχθεί ο φετινός χειμώνας με κατά 30%-50% αυξημένο το κόστος θέρμανσης σε σχέση με πέρσι.

Η εξέλιξη των τιμών από το 2019 μέχρι σήμερα αποδεικνύει ότι δεν είναι σωστό να συνδέουμε μηχανικά την τιμή του πετρελαίου θέρμανσης με το Brent. Ο καταναλωτής δεν αγοράζει αργό πετρέλαιο αλλά διυλισμένο προϊόν. Μεσολαβούν η διεθνής τιμή του διυλισμένου πετρελαίου (gasoil), τα έσοδα διύλισης, η ισοτιμία ευρώ-δολαρίου, τα έσοδα εμπορίας και διανομής και, τέλος, η φορολογία. Το 2026 η απόκλιση είναι εντυπωσιακή. Το Brent αυξήθηκε σημαντικά, αλλά το διεθνές gasoil πολύ περισσότερο.

Οι αιτίες είναι πραγματικές: πόλεμοι και επιθέσεις σε ενεργειακές υποδομές, προβλήματα στην παραγωγή και τη διύλιση, περιορισμένες εξαγωγές, προβλήματα στις θαλάσσιες μεταφορές και στενότητα στην προσφορά diesel. Η διεθνής κρίση επομένως δεν είναι κατασκευασμένη.

Αλλά η ίδια κρίση έχει δύο όψεις: Από τη μία εκτινάσσει το κόστος για τα νοικοκυριά και από την άλλη δημιουργεί εξαιρετικά υψηλά περιθώρια στη διύλιση.

Η κρίση για τους πολλούς, ευκαιρία κερδοφορίας για λίγους

Τα στοιχεία των ίδιων των ελληνικών πετρελαϊκών ομίλων είναι αποκαλυπτικά. Στη Motor Oil το μέσο μικτό περιθώριο αυξήθηκε από

54,61 δολάρια ανά τόνο το πρώτο εξάμηνο του 2025 σε 174,72 δολάρια το πρώτο εξάμηνο του 2026 –αύξηση περίπου 220%– ενώ τα καθαρά κέρδη εκτοξεύτηκαν από 163 σε 689 εκατ. ευρώ.

Αντίστοιχα, στη HELLENiQ Energy το περιθώριο διύλισης αυξήθηκε στο πρώτο τρίμηνο του 2026 από 13,2 σε 20,5 δολάρια το βαρέλι, δηλαδή κατά 55%.

Τα μεγέθη αυτά δεν σημαίνουν ότι ολόκληρη η αύξηση των κερδών προέρχεται αποκλειστικά από το πετρέλαιο θέρμανσης. Αποδεικνύεται όμως ότι η διεθνής κρίση που επικαλείται η κυβέρνηση ως αιτία των ανατιμήσεων δημιουργήσει ταυτόχρονα πολύ μεγαλύτερα περιθώρια και κέρδη στη διύλιση χωρίς η ίδια να παρέμβει και να λάβει κάποια μέτρα εξισορρόπησης της κατάστασης.

Και από πάνω οι φόροι

Στην ήδη αυξημένη διεθνή τιμή προστίθεται στην Ελλάδα ο Ειδικός Φόρος Κατανάλωσης (ΕΦΚ) 0,28 ευρώ ανά λίτρο και ΦΠΑ 24%, ο οποίος επιβάλλεται και πάνω στον ΕΦΚ. Η συνολική φορολογική επιβάρυνση μπορεί έτσι να προσεγγίζει ή και να υπερβαίνει το μισό ευρώ ανά λίτρο και αυξάνεται όσο ανεβαίνει η προ φόρων τιμή.

Εδώ βρίσκεται το πραγματικό ζήτη-

μα της κυβερνητικής πολιτικής. Το κράτος δεν μπορεί να καταργήσει τις διεθνείς τιμές, διαθέτει όμως εργαλεία: Φορολογική πολιτική, έλεγχο των περιθωρίων, έκτακτη φορολόγηση υπερκερδών όπου συντρέχουν οι προϋποθέσεις, με σκοπό την ανακατανομή του κόστους της κρίσης. Όμως η επιλογή της κυβέρνησης, ειδικά στην παρούσα κρίση, ήταν και παραμένει να μην ασκεί καμία πίεση στις εταιρείες διύλισης όσον αφορά τη διάθεση των προϊόντων τους στην εγχώρια αγορά.

Η βολική σύγκριση με τον Απρίλιο

Η κυβέρνηση για μία ακόμα φορά έδωσε την κατεύθυνση της πολιτικής της. Επιλεκτική επιδότηση. Την εξειδίκευσε μερικώς με την επιχειρηματολογία του ο υπουργός Οικονομικών Κ. Πιερρακάκης. Δήλωσε ότι αν άνοιγε τώρα η αγορά για το πετρέλαιο θέρμανσης η τιμή θα ήταν περίπου 2 ευρώ το λίτρο και έθεσε ως στόχο η νέα περίοδος να ξεκινήσει χαμηλότερα από εκεί όπου «έκλεισε» η προηγούμενη, περίπου στα 1,75-1,80 ευρώ, καλύπτοντας το επιπλέον ποσό με επιδότηση. Δηλαδή «φωτογράφησε» μια επιδότηση σε αυτές τις συνθήκες 0,30 ευρώ ανά λίτρο.

Μόνο που η βάση σύγκρισης είναι μία ακόμα κυβερνητική «κουτοπονηριά». Η μέση τιμή ολόκληρης της περιόδου

«Δεν μας νοιάζει ο μηχανισμός»

Ο υπουργός δήλωσε ακόμη ότι «δεν μας νοιάζει ο μηχανισμός, μας νοιάζει η τιμή στο ταμπλό». Η τελική τιμή. Για τον καταναλωτή ασφαλώς η τελική τιμή είναι καθοριστική. Για την οικονομική και κοινωνική πολιτική όμως ο μηχανισμός έχει τεράστια σημασία, γιατί απαντά στο ερώτημα ποιος τελικά πληρώνει την κρίση και ποιοι κερδίζουν ή/και κερδοσκοπούν, αξιοποιώντας την κρίση. Άλλο είναι να μειώνεται η φορολογία ή να περιορίζεται μέρος των έκτακτων περιθωρίων κέρδους και άλλο να διατηρούνται οι υψηλές τιμές και το κράτος να επιστρέφει ένα μέρος τους ως επίδομα ή επιδότηση, χρηματοδοτούμενη από τον ίδιο το λαό, από το υστέρημά του. Η κυβέρνηση προαναγγέλλει αύξηση του επιδόματος θέρμανσης, αλλά χωρίς διεύρυνση των εισοδηματικών κριτηρίων και του αριθμού των δικαιούχων. Όμως η ενεργειακή φτώχεια δεν περιορίζεται στα νοικοκυριά που βρίσκονται κάτω από τα επίσημα όρια φτώχειας. Η πολυετής ακρίβεια έχει συμπίεσει σημαντικά και τα χαμηλά και μεσαία εισοδήματα. Το επίδομα θέρμανσης την περίοδο 2025–2026 αφορούσε περίπου 1,17 εκατ. δικαιούχους (μοναδικά ΑΦΜ). Σε μια χώρα με περίπου 4,05 εκατ. νοικοκυριά, το μέγεθος αυτό αντιστοιχεί ενδεικτικά σε περίπου 29% του αριθμού των νοικοκυριών. Με αυτή την προσέγγιση, περίπου 7 στα 10 νοικοκυριά βρίσκονται εκτός της κάλυψης του επιδόματος. Κι όμως, παρά τη νέα μεγάλη ενεργειακή κρίση, η κυβέρνηση δηλώνει ότι δεν θα διευρύνει τα εισοδηματικά κριτήρια και τον αριθμό των δικαιούχων. Αυτό σημαίνει ότι ένα πολύ μεγάλο μέρος των νοικοκυριών θα βρεθεί εκτεθειμένο χωρίς πρόσθετη εισοδηματική προστασία στη νέα αύξηση του κόστους θέρμανσης. Την ίδια στιγμή τα φορολογικά έσοδα «αυγατίζουν», για να «διανέμονται» τα υπερπλεονάσματα με τις γνωστές τακτικές στο κυβερνητικό περιβάλλον, και οι εταιρείες πετρελαιοειδών θησαυρίζουν.

θέρμανσης 2025-2026 ήταν περίπου 1,297 ευρώ το λίτρο. Στις 27 Απριλίου 2026, λίγο πριν λήξει η περίοδος, είχε εκτιναχθεί στα 1,742 ευρώ, λόγω μίας ακόμα κλιμάκωσης της κρίσης στον Περσικό ως συνέπεια της επιθετικής πολιτικής των ΗΠΑ. Η τιμή δηλαδή που επιλέγεται ως μέτρο σύγκρισης ήταν περίπου 34% υψηλότερη από τη μέση τιμή της περιόδου. Η πραγματική διαφορά για τους δικαιούχους του επιδόματος θέρμανσης είναι ακόμη μεγαλύτερη, καθώς η μέση τιμή των 1,297 ευρώ είναι η λιανική τιμή πριν από την αφαίρεση του επιδόματος που έλαβαν. Και επιλέγεται η τελευταία εβδομάδα του Απριλίου, όταν ο χειμώνας έχει τελειώσει και οι αγορές πετρελαίου θέρμανσης είναι πλέον ουσιαστικά ανύπαρκτες, για να συγκριθεί με την τιμή της 15ης Οκτωβρίου, όταν εκατοντάδες χιλιάδες

νοικοκυριά αρχίζουν να γεμίζουν τις δεξαμενές τους για ολόκληρο τον χειμώνα. Έτσι μια τιμή εκκίνησης, μετά την επιδότηση, κοντά στα 1,65-1,70 ευρώ μπορεί να παρουσιαστεί ως «χαμηλότερη» από το κλείσιμο της προηγούμενης περιόδου. Σε σχέση όμως με τη μέση τιμή 1,297 ευρώ που πλήρωσαν οι καταναλωτές το 2025-2026, θα είναι αυξημένη κατά 30% περίπου. Και για όσους δεν λάβουν την επιδότηση η νέα τιμή (γύρω στα 2 ευρώ) θα είναι αυξημένη κατά 54%. Αυτή είναι η σύγκριση που έχει ουσιαστικό περιεχόμενο για το οικογενειακό εισόδημα. Και τίθεται το ερώτημα: Με κατά 30%-50% αυξημένο κόστος θέρμανσης, εκτός από τα άλλα αυξημένα κόστη διαβίωσης, πόσο θα αντέξουν τα λαϊκά νοικοκυριά ώστε να θερμάνουν το σπίτι τους; Συνεπώς πάμε για ένα ακόμα «πανευρωπαϊκό ρεκόρ φτώχειας»!

editorial

Γεωπολιτικό και γεωοικονομικό χάος

– από τον πόλεμο στο Ιράν στη σκιά ενός G2 –

Ένα μεγάλο γεωπολιτικό και γεωοικονομικό χάος ξεδιπλώνεται μπροστά μας. Δεν πρόκειται απλώς για συσσώρευση πολέμων και κρίσεων, αλλά για τον ταχύ κατακερματισμό της παλιάς παγκόσμιας τάξης, χωρίς να έχει ακόμη διαμορφωθεί μια νέα. Μαζί της εξαντλούνται πολλά από τα ερμηνευτικά σχήματα με τα οποία διαβάζαμε τον κόσμο. Η εγγενής αβεβαιότητα της «γυμνής μετάβασης» πάει μαζί με τη δυσκολία κατανόησης και πρόβλεψης. Επειδή, παρά την υπερσυσσώρευση πληροφοριών, δεν διαθέτουμε πραγματική εικόνα των δυνατοτήτων και των ορίων των μεγάλων δυνάμεων, ούτε των βαθιών αλληλεξαρτήσεων που εξακολουθούν να τις συνδέουν. Ο πόλεμος με το Ιράν έκανε φανερό ότι στρατιωτική ισχύς, ενέργεια, θαλάσσιες οδοί, τεχνολογία, εμπορικές ροές και πολιτικές συμμαχίες αποτελούν πλέον πλευρές της ίδιας σύγκρουσης. Ένα πρώτο χαρακτηριστικό της νέας κατάστασης είναι ότι οι συγκρούσεις παύουν να αποτελούν απομονωμένα μέτωπα. Ουκρανία, Μέση Ανατολή και ευρύτερη Ευρασία αλληλοσυνδέονται όλο και περισσότερο. Παράλληλα, παλιά εδαφικά ζητήματα επανέρχονται και εμφανίζονται νέες συμμαχίες. Το Σύμφωνο της Μέκκας (Σ. Αραβία-Τουρκία-Πακιστάν) είναι ένδειξη μιας εποχής κατά την οποία ακόμη και κράτη στενά συνδεδεμένα με τις ΗΠΑ αναζητούν μεγαλύτερα περιθώρια αυτονομίας. Έτσι ο σπονδυλωτός παγκόσμιος πόλεμος, με τα διάσπαρτα επεισόδια και κεντρικά μέτωπα, αποκτά μια νέα διάσταση. Αυξάνεται ο κίνδυνος διαφορετικές εστίες σύγκρουσης να λειτουργήσουν ως συγκοινωνούντα δοχεία. Αυτό ήδη συμβαίνει σε έναν βαθμό. Και οι παρατεταμένες στρατηγικές φθοράς μπορούν, όταν δεν επιφέρουν αποτέλεσμα, να οδηγήσουν σε κλιμάκωση και διεύρυνση των πολέμων. Ο έλεγχος της κλιμάκωσης είναι ένας μόνιμος πονοκέφαλος για όλους τους εμπλεκόμενους, είτε επιθετιστές που επιδιώκουν τη διατήρηση της παλιάς τάξης, είτε νεοεισερχόμενους ανταγωνιστές στον παγκόσμιο στίβο. Ταυτόχρονα μεταβάλλεται η ίδια η φύση του πολέμου. Η στρατιωτική ισχύς παραμένει αποφασιστική, αλλά ο πόλεμος διεξάγεται πλέον και με κυρώσεις, δασμούς, αποκλεισμούς, έλεγχο ενεργειακών και εμπορικών διαδρόμων, τεχνολογικούς περιορισμούς και ανταγωνισμό για κρίσιμες πρώτες ύλες. Η γεωοικονομία γίνεται οργανικό τμήμα της γεωπολιτικής. Οι ΗΠΑ και γενικότερα η Δύση χρησιμοποιούν εκτεταμένα κυρώσεις και τεχνολογικούς περιορισμούς απέναντι στη Ρωσία, το Ιράν και την Κίνα. Οι αντίπαλοί τους διαθέτουν όμως δικά τους μέσα πίεσης: το Ιράν μπορεί να επηρεάσει τις ενεργειακές ροές του Περσικού Κόλπου, η Ρωσία διαθέτει τεράστιους ενεργειακούς και φυσικούς πόρους, η Κίνα κατέχει κρίσιμες θέσεις στις βιομηχανικές και εμπορικές αλυσίδες και στις σπάνιες γαίες. Η οικονομική αλληλεξάρτηση, που στην εποχή της παγκοσμιοποίησης παρουσιαζόταν ως παράγοντας σταθερότητας, μετατρέπεται σε όπλο. Μέσα σε αυτό το πλαίσιο, η Γενική Συνέλευση του ΟΗΕ λειτουργεί σαν παραμορφωτικός αλλά αποκαλυπτικός καθρέφτης της παγκόσμιας μετάβασης. Ιδιαίτερο συμβολισμό αποκτά η παρουσία του Ιρανού προέδρου Πεζεσκιάν στο βήμα του ΟΗΕ ενώ

ο πόλεμος συνεχίζεται. Απέναντι στις απειλές του Τραμπ, εμφανίζεται αποφασισμένος να υπερασπιστεί την κυριαρχία της χώρας του και να απορρίψει τον εκφοβισμό, αφήνοντας ταυτόχρονα ανοιχτή την πόρτα της διπλωματίας. Πόλεμος και διαπραγμάτευση συνυπάρχουν. Ο Τραμπ επιβάλλει συμφωνία στη Δανία για τη Γροιλανδία. Ο Λαβρόφ συναντιέται με τον Ρούμπιο, και οι συνομιλίες δεν είναι τυπικές... Ακόμη μεγαλύτερη σημασία έχει η επίσκεψη του Σι Τζινπίνγκ στις Ηνωμένες Πολιτείες και η απευθείας συνάντησή του με τον Τραμπ. Εδώ εμφανίζεται η σκιά ενός G2. Δεν συμφώνησαν ΗΠΑ και Κίνα να συγκυβερνήσουν τον κόσμο, όμως ολοένα περισσότερα μεγάλα ζητήματα του 21ου αιώνα περνούν μέσα από τη μεταξύ τους σχέση, δηλαδή συγκρούσεις ή συμφωνίες: εμπόριο, τεχνητή νοημοσύνη, ημιαγωγοί, σπάνιες γαίες, Ταϊβάν, εφοδιαστικές αλυσίδες και ενεργειακή ασφάλεια, γεωπολιτικές διευθετήσεις σε ανοικτά μέτωπα. Αναμετρώνται μεν, αλλά είναι συγχρόνως υποχρεωμένες να συνομιλούν, καθώς η πλήρης ρήξη θα είχε τεράστιο κόστος για ολόκληρη την παγκόσμια οικονομία. Η Ευρώπη βρίσκεται μέσα σε όλα αυτά σε ιδιότυπη περικύκλωση: πιέζεται από την αλλαγή της αμερικανικής στρατηγικής, παραμένει μπλεγμένη στον πόλεμο της Ουκρανίας και στο αδιέξοδο των σχέσεων με τη Ρωσία, ενώ η Τουρκία αναβαθμίζεται ως στρατιωτική και γεωπολιτική δύναμη. Η Ευρώπη μοιάζει ανίκανη να ακολουθήσει αυτόνομη πορεία. Σέρνεται από τις ΗΠΑ γκρινιάζοντας, και επιλέγει την πολεμική οικονομία για την αναδιάρθρωσή της, εν μέσω μεγάλων πολιτικών-οικονομικών αδιεξόδων. Και η Ελλάδα βρίσκεται σε ένα από τα σημεία όπου τέμνονται όλες αυτές οι διεργασίες: Ανατολική Μεσόγειος, Βαλκάνια, Μαύρη Θάλασσα, Μέση Ανατολή. Η γεωγραφική της θέση αποκτά αυξημένη σημασία για στρατιωτικές υποδομές, ενεργειακούς και εμπορικούς διαδρόμους, λιμάνια και μεταφορές. Όμως η αύξηση της γεωπολιτικής σημασίας του ελληνικού χώρου δεν σημαίνει αυτομάτως αύξηση της ισχύος της Ελλάδας, όπως ισχυρίζεται η ιθύνουσα τάξη, προσβλέποντας σε έναν «Θόλο» προστασίας από ΗΠΑ-Ε.Ε.- Ισραήλ. Αυτό είναι το κρίσιμο ζήτημα. Εάν η χώρα περιοριστεί στον ρόλο του διαμετακομιστικού, ενεργειακού και στρατιωτικού κόμβου, χωρίς ισχυρή παραγωγική βάση, τεχνολογική δυνατότητα και μεγαλύτερη αυτονομία στις αποφάσεις της, το εξαρτημένο μεταπρατικό μοντέλο δεν ξεπερνιέται· προσαρμόζεται στις ανάγκες της νέας εποχής, γίνεται εξάρτημα της Δυτικής συμμαχίας. Και εθελotuφλεί για τυχόν παροχή βοήθειας απέναντι στις επεκτατικές βλέψεις της Τουρκίας... Σε έναν κόσμο όπου ακόμη και μεσαίες δυνάμεις επιχειρούν να αυξήσουν τους βαθμούς κυριαρχίας τους, το ελληνικό ερώτημα γίνεται συγκεκριμένο: θα μετατραπεί η αυξανόμενη στρατηγική αξία του ελληνικού χώρου σε ισχύ και δυνατότητα επιλογής της ίδιας της χώρας, ή η Ελλάδα θα γίνει σημαντικότερη για τους άλλους παραμένοντας αδύναμη για τον εαυτό της; Στη δεύτερη περίπτωση, η παγκόσμια πολυκρίση θα λειτουργήσει ως επιταχυντής –χωρίς φρένο– του Υπαρξιακού Προβλήματος της χώρας.

01 ΠΟΛΙΤΙΚΗ

Η ξεχασμένη εξάρτηση και το Υπαρξιακό Πρόβλημα της Ελλάδας

■ ΤΟΥ ΡΟΥΝΤΙ ΡΙΝΑΛΝΤΙ

Για πολλές δεκαετίες η έννοια της εξάρτησης αποτελούσε βασικό εργαλείο για την κατανόηση της νεοελληνικής κοινωνίας. Η Ελλάδα δεν προσδιοριζόταν απλώς ως καπιταλιστική χώρα, αλλά ως *εξαρτημένη καπιταλιστική χώρα*. Αυτό δήλωνε μια ιδιαίτερη ποιότητα του ελληνικού καπιταλισμού, έναν συγκεκριμένο τρόπο διαμόρφωσης της οικονομίας, του κράτους, της άρχουσας τάξης, της ταξικής διάρθρωσης, του πολιτικού συστήματος και των διεθνών σχέσεων της χώρας.

Η αντίληψη αυτή έχει σήμερα υποχωρήσει δραματικά, ακόμη και στο μεγαλύτερο τμήμα της Αριστεράς. Η «εξάρτηση» θεωρήθηκε σταδιακά παρωχημένη κατηγορία, κατάλοιπο μιας άλλης εποχής, θεωρητική κατασκευή που υποτίθεται ότι υποβαθμίζει την ταξική πάλη, δεν κατανοεί τη διεθνοποίηση του κεφαλαίου κ.ο.κ.

Μαζί με την εγκατάλειψη της έννοιας της εξάρτησης, μεταβάλλεται η ανάγνωση της νεοελληνικής ιστορίας, και φυσικά περιορίζεται ένα ολόκληρο πεδίο πολιτικών στόχων: εθνική ανεξαρτησία, λαϊκή κυριαρχία, ανάκτηση βαθμών οικονομικής-πολιτικής κυριαρχίας, αποσύμπλεξη από ιμπεριαλιστικούς ιστούς και δίκτυα ελέγχου και χειραγώγησης, αποδέσμευση από μηχανισμούς που περιορίζουν τη συλλογική δυνατότητα και ικανότητα επιλογής της ελληνικής κοινωνίας.

Εξάρτηση και μεταπρατικός χαρακτήρας

Η Ελλάδα είναι αναμφίβολα καπιταλιστική χώρα. Αυτό όμως δεν αρκεί για να περιγράψει την ιστορική της συγκρότηση. Ο ελληνικός καπιταλισμός αναπτύχθηκε σε στενή σχέση με τα ισχυρά διεθνή κέντρα, μέσα από ιδιαίτερες μορφές διαμεσολάβησης, μεταπρατισμού και εξωτερικής εξάρτησης. Η εγκώρια αστική τάξη δεν υπήρξε «θύμα» αυτής της σχέσης: αποτέλεσε οργανικό φορέα της, επωφελήθηκε από αυτήν.

Γι' αυτό οι όροι «καπιταλιστική» και «εξαρτημένη» δεν έχουν το ίδιο ειδικό βάρος. Η εξάρτηση επηρεάζει την ποιότητα και τις μορφές που παίρνει ο ίδιος ο καπιταλισμός στην Ελλάδα, τη διάρθρωση της οικονομίας, τις κρίσεις της, την πολιτική υπερδομή και το ιδεολογικό και πολιτιστικό πλέγμα της κοινωνίας. Η εξάρτηση ως ποιότητα δεν είναι ακίνητη. Εκσυγχρονίζεται, προσαρμόζεται. Ο μεταπρατισμός γνωρίζει πολλές μεταμορφώσεις, χωρίς να χάνεται η ουσία του. Η μεταπολεμική Ελλάδα της οικοδομής, των άδηλων πόρων, των μεταναστευτικών εμβασμάτων και μιας προστατευμένης βιομηχανίας, είναι πλέον η Ελλάδα του ευρώ, των logistics, των ιδιωτικοποιημένων υποδομών, της πράσινης μετάβασης, των data centers και της επιδιωκόμενης μετατροπής της χώρας σε ενεργειακό, διαμετακομιστικό και στρατιωτικό κόμβο.

Υπάρχει όμως συνέχεια μέσα στην αλλαγή: η παραγωγική δομή και οι βασικές επιλογές της χώρας εξακολουθούν να διαμορφώνονται σε μεγάλο βαθμό μέσα σε ένα σύστημα διεθνών ιεραρχήσεων και εσωτερικών κοινωνικών συμφερόντων που αναπαράγει έναν *εκσυγχρονισμένο μεταπρατισμό*, κάτι σαν **μεταπρατισμό 2.0**. Η χώρα αντιμετωπίζεται όλο και περισσότερο όχι ως επικράτεια με κυριαρχία, αλλά ως κόμβος διεθνών ροών. Το παράδοξο είναι ότι η «απεδαφικοποίηση» των ροών απαιτεί μια εντονότερη επανεδαφικοποίηση των υποδομών. Το κρίσιμο επομένως ζήτημα γίνεται ποιος ελέγχει το έδαφος, τους κόμβους και τις ροές, και προς όφελος ποιας στρατηγικής. Περνάμε έτσι από τον κλασικό μεταπράτη-μεσάζοντα μιας περασμένης εποχής, σε χώρα ή χώρο-μεσάζοντα / χώρα-κόμβο.

Ο Μοσκόφ και μια χαμένη σύνθεση

Ο Κωστής Μοσκόφ (1939-1998) υπήρξε ένας από τους πιο προι-

κισμένους αριστερούς διανοητές του δεύτερου μισού του 20ού αιώνα, και βασικός θεωρητικός για τον «μεταπρατικό χώρο». Είχε επάρκεια θεωρητική αλλά και διαίσθηση, θέτοντας μάλιστα στην κριτική του και τον θετικισμό. Το 1978, σχολιάζοντας με αξιοσημείωτη καθαρότητα τη «σημαντική ιστοριογραφική και κοινωνιολογική παραγωγή που πραγματοποιείται πρόσφατα», επισημαίνει μια «κύρια αδυναμία» της:

«Παραβλέπει την κυριαρχική σημασία των δομών της εξάρτησης μέσα στο γίνεσθαι της νεοελληνικής κοινωνίας, παραβλέπει την κυριαρχική αντίθεση που αναπτύσσεται ανάμεσα στις μεγάλες μάζες του λαού μας, από τη μια πλευρά, και στην αναπτυσσόμενη Δύση, συλλογική μας μητρόπολη, από την άλλη. Παραβλέπει πως η κυριαρχική αυτή κοινωνική αντίθεση της εξάρτησης χαρακτηρίζει το σύνολο των κοινωνικών δομών της χώρας σε όλα τα επίπεδα κίνησης της ζωής, τόσο στο πεδίο της οικονομίας όσο στο πεδίο της πολιτικής και στο πεδίο της ιδεολογίας. Η εξάρτηση είναι συστατικό δομικό στοιχείο της νεοελληνικής κοινωνίας».

Όμως ο Μοσκόφ δεν σταματούσε εκεί. Απέρριπτε ταυτόχρονα έναν λαϊκισμό που υποβαθμίζει τις ταξικές αντιθέσεις, επισημαίνοντας ότι η εξάρτηση «πραγματοποιείται μέσα από εσωτερικές αντιθέσεις της ελληνικής κοινωνίας» και ότι η άρχουσα τάξη είναι αστική τάξη, έστω «ιδιόμορφη, εμπορομεσιτική, μεταπρατική στο σύνολό της». Εδώ βρίσκεται μια σύνθεση που σε μεγάλο βαθμό χάθηκε: Δεν χρειάζεται να επιλέξουμε ανάμεσα στην εξάρτηση και την ταξική πάλη. Η εξάρτηση πάντα διαμεσολαβείται από κοινωνικές τάξεις, οικονομικές ελίτ, πολιτικούς μηχανισμούς, κρατικές δομές και συγκεκριμένα συμφέροντα.

Η σταδιακή εγκατάλειψη της ποιότητας εξάρτηση

Ήδη από τα τέλη της δεκαετίας του 1970 αρχίζει, χωρίς τυμπανοκρουσίες, η εγκατάλειψη της ποιότητας εξάρτησης. Στη δεκαετία του 1980 η εξέλιξη επιταχύνεται. Το ΠΑΣΟΚ εγκαταλείπει στην πράξη τα συνθήματα για ΕΟΚ και αμερικανικές βάσεις. Παράλληλα, από τμήματα της Αριστεράς ασκείται επίθεση στις «θεωρίες της εξάρτησης». Η διεθνοποίηση του κεφαλαίου, η θεωρία της «ιμπεριαλιστικής αλυσίδας» και αργότερα η έννοια της αλληλεξάρτησης χρησιμοποιούνται για να υποστηριχθεί ότι δεν έχει πλέον νόημα να μιλάμε για εξαρτημένες καπιταλιστικές χώρες.

Με την περεστρόικα (Γκορμπατσόφ κ.λπ.) προστίθεται η θεωρία της παγκόσμιας αλληλεξάρτησης: όλοι βρισκόμαστε στο ίδιο πλοίο, η επιστημονικοτεχνική επανάσταση μεταβάλλει τους παλιούς διαχωρισμούς, τα εθνικά όρια χάνουν τη σημασία τους κ.ο.κ. Μετά το 1989, η παγκοσμιοποίηση και η ευρωπαϊκή ολοκλήρωση ενισχύουν ακόμη περισσότερο αυτή την οπτική. Στην Ελλάδα η «ευρωπαϊκή σύγκλιση» γίνεται μια νέα Μεγάλη Ιδέα. Η ένταξη στην ΟΝΕ, το ευρώ, οι Ολυμπιακοί Αγώνες και η οικονομική επέκταση στα Βαλκάνια παρουσιάζονται ως αποδείξεις οριστικής αναβάθμισης της χώρας. Η Χρεοκοπία του 2010 θα έπρεπε τουλάχιστον να προκαλέσει μια ριζική επανεξέταση αυτών των βεβαιοτήτων...

Η ιδιαίτερη περίπτωση του ΚΚΕ

Στο 15ο Συνέδριο (1996) η στρατηγική του ΚΚΕ συγκροτούνταν γύρω από ένα «αντιιμπεριαλιστικό, αντιμονοπωλιακό, δημοκρατικό μέτωπο», ενώ στο 17ο Συνέδριο (2005) μιλούσε για τις «πολιτικοστρατιωτικές εξαρτήσεις της χώρας» και την εκχώρηση κυριαρχικών δικαιωμάτων. Σταδιακά όμως διαμορφώνει μια διαφορετική θεωρητική αρχιτεκτονική. Στο 19ο Συνέδριο (2013) η Ελλάδα εντάσσεται στο ιμπεριαλιστικό σύστημα ως καπιταλιστική χώρα με ενδιαμέση

θέση, ενώ οι διεθνείς σχέσεις προσεγγίζονται μέσα από την ανισόμετρη ανάπτυξη και την αλληλεξάρτηση.

Η μετατόπιση αυτή έχει συνέπειες και στην ανάγνωση της ελληνικής ιστορίας. Χαρακτηριστική είναι η περίπτωση της δικτατορίας του 1967. Το 2021 το ΚΚΕ αναφέρει ότι η δικτατορία είχε «την ανοχή και στήριξη των ΗΠΑ και του ΝΑΤΟ», υποστηρίζει όμως ταυτόχρονα ότι «γεννήθηκε κυρίως» από την κρίση του αστικού πολιτικού συστήματος και τις εσωτερικές αντιθέσεις. Το ΚΚΕ συχνά αναφέρεται στις ΗΠΑ και το ΝΑΤΟ, αλλά το ουσιαστικό είναι ότι μεταβάλλει τη θέση του αμερικανικού παράγοντα μέσα στην αιτιακή ερμηνεία των εξελίξεων στην Ελλάδα για μεγάλη περίοδο. Αυτό έχει ιδιαίτερη σημασία δεδομένου ότι η μεταπολεμική κρατική και στρατιωτική συγκρότηση της Ελλάδας πραγματοποιήθηκε μέσα στο πλαίσιο της δυτικής συμμαχίας, και συνεχίζεται ακόμα πιο έντονα.

Το ευρύτερο πρόβλημα είναι τι συμβαίνει όταν εγκαταλείπονται οι ενδιάμεσοι πολιτικοί στόχοι που προέκυπταν από την ιδιαίτερη θέση της χώρας. Αν κάθε στόχος εθνικής ανεξαρτησίας, παραγωγικής ανασυγκρότησης, ανάκτησης κυριαρχίας ή αποδέσμευσης θεωρείται ανεπαρκής επειδή δεν αποτελεί αυτομάτως σοσιαλισμό, δημιουργείται ένα μεγάλο πολιτικό κενό ανάμεσα στους καθημερινούς αγώνες και στην τελική ανατροπή του καπιταλισμού. Η επαναστατική φρασεολογία μπορεί τότε, παραδόξως, να συνυπάρχει με έναν πρακτικό συστημισμό, μια προσαρμοστικότητα εντός του πολιτικού συστήματος, μια αυτοαναφορική περιχαράκωση και την απουσία συγκεκριμένης εναλλακτικής πρότασης διάνοιξης δρόμων.

Η δοκιμασία του 2010

Η ελληνική Χρεοκοπία του 2010 υπήρξε ίσως η μεγαλύτερη δοκιμασία της θεωρίας ότι η εξάρ-

τηση είχε χάσει την αναλυτική της αξία. Επειδή στην ουσία όχι μόνο ανατινάχθηκε το εξαρτημένο μεταπρατικό μοντέλο, αλλά η υποβάθμιση που επιβλήθηκε έγινε με όρους που θυμίζουν οργανική αποικία και όχι κυρίαρχη χώρα. Όσα λέγονταν περί «πειραματόζωου» ήταν ασκήσεις νέων καθεστωτικών μοντέλων για πολλές ενδιάμεσες χώρες. Μια χώρα της Ευρωζώνης βρέθηκε υπό καθεστώς δανειακών συμβάσεων, Μνημονίων, Τρόικας, επιτήρησης και εξωτερικά προσδιορισμένων δεσμεύσεων, με δραστικό περιορισμό των βαθμών οικονομικής κυριαρχίας. Κι όμως, μεγάλο μέρος της Αριστεράς διάβασε τα Μνημόνια πρωτίστως ως ακραία νεοφιλελεύθερη πολιτική και μηχανισμό εσωτερικής υποτίμησης της εργατικής δύναμης. Αυτά ασφαλώς υπήρχαν. Αρκούσαν όμως για να εξηγήσουν τι είχε συμβεί; Η Ελλάδα δεν υπέστη απλώς μια σκληρή ταξική πολιτική. Βρέθηκε σε μια σχέση στην οποία οι δυνατότητες άσκησης δημοσιονομικής, νομισματικής και ευρύτερης οικονομικής πολιτικής περιορίστηκαν δραστικά. Η κρίση επομένως έθεσε ξανά το ερώτημα της κυριαρχίας, όχι ως αφηρημένης εθνικής αυτάρκειας αλλά ως πραγματικής δυνατότητας μιας κοινωνίας να αποφασίζει για βασικές πλευρές της πορείας της.

Η εξάρτηση στον κόσμο της παγκοσμιοποίησης, των ροών και των αναδασμών
Δεν μπορούμε σήμερα να επιστρέψουμε μηχανικά στις θεωρίες της εξάρτησης των δεκαετιών του 1960-1970. Ο κόσμος μέσα στον οποίο διαμορφώθηκαν έχει αλλάξει. Η παγκοσμιοποίηση δημιούργησε ένα πυκνό πλέγμα αλυσίδων παραγωγής και αξίας, χρηματοπιστωτικών

ροών, ενεργειακών δικτύων, εμπορικών δρόμων, τεχνολογικών συστημάτων, ψηφιακών υποδομών και μετακινήσεων ανθρώπων. Η παραγωγή ενός προϊόντος μπορεί να διασπάται σε πολλές χώρες, το κεφάλαιο να μετακινείται σε ελάχιστο χρόνο, και κρίσιμες υποδομές μιας χώρας να ελέγχονται από επιχειρήσεις και κέντρα αποφάσεων που βρίσκονται χιλιάδες χιλιόμετρα μακριά. Για ένα διάστημα αυτή η πραγματικότητα διαβάστηκε ως πορεία προς έναν κόσμο αυξανόμενης «αλληλεξάρτησης», στον οποίο οι παλιές έννοιες της εθνικής οικονομίας, της κυριαρχίας και τελικά της ίδιας της εξάρτησης θα έχαναν βαθμιαία τη σημασία τους. Οι εξελίξεις των τελευταίων δεκαετιών έδειξαν όμως κάτι διαφορετικό: Οι παγκόσμιες ροές και αλυσίδες δεν κατάργησαν τις σχέσεις ισχύος. Έγιναν οι ίδιες πεδία άσκησης ισχύος. Σήμερα η παγκοσμιοποίηση συνυπάρχει με έναν οξύτατο γεωπολιτικό και οικονομικό ανταγωνισμό. Πόλεμοι, κυρώσεις, ενεργειακές κρίσεις, ανταγωνισμός για πρώτες ύλες και τεχνολογική υπεροχή, έλεγχος θαλάσσιων δρόμων, αναδιάταξη παραγωγικών αλυσίδων και δημιουργία νέων οικονομικών και γεωπολιτικών συσπειρώσεων συγκροτούν ένα περιβάλλον συνεχών ανακατατάξεων. Βρισκόμαστε μπροστά σε έναν ευρύτερο αναδασμό. Μέσα σε αυτό το τοπίο, το ζήτημα της εξάρτησης επανέρχεται με νέους όρους, χωρίς να εξαφανίζεται η ποιότητα που φέρει. Ακόμα κι όταν μια χώρα συμμετέχει στις διεθνείς ροές, το κρίσιμο είναι με ποιους όρους συμμετέχει: Ποιος ελέγχει τις στρατηγικές της υποδομές; Πόσο εξαρτάται ενεργειακά, τεχνολογικά και παραγωγικά;

Ποιος αποφασίζει για τις βασικές οικονομικές της επιλογές; Πόσο μπορεί να διαφοροποιήσει τις διεθνείς της σχέσεις; Πόσο ευάλωτη είναι σε διακοπές αλυσίδων, κυρώσεις ή γεωπολιτικές πιέσεις; Τι παράγει η ίδια και τι αναγκάζεται να εισάγει; Και κυρίως: διαθέτει τη δυνατότητα να αλλάξει τη θέση που της έχει αποδοθεί στον διεθνή καταμερισμό; Εδώ βρίσκεται το σύγχρονο περιεχόμενο της έννοιας «**βαθμοί κυριαρχίας**». Απόλυτη κυριαρχία ή καλύτερα ανεξαρτησία στον σημερινό κόσμο, έστω με τους όρους των δεκαετιών του 1970 ή 1980, είναι μη δυνατή. Υπάρχουν όμως, και το βλέπουμε, μεγάλες διαφορές στη δυνατότητα των κρατών και των κοινωνιών να καθορίζουν την πορεία τους. Υπάρχουν δυνατότητες βαθμών κυριαρχίας και επιλογών με βάση εθνικοκοινωνικά σχέδια και συμφέροντα.

Το ελληνικό Υπαρξιακό Πρόβλημα
Αυτά τα ζητήματα για την Ελλάδα λαθεμένα θεωρούνται αφηρημένη θεωρητική συζήτηση. Η χώρα εισέρχεται στις μεγάλες ανακατατάξεις της εποχής έχοντας ήδη πίσω της τη Χρεοκοπία, τα Μνημόνια, την παραγωγική αποδιάρθρωση και μια μακρά διαδικασία προσαρμογής στις ευρωπαϊκές και δυτικές στρατηγικές. Σήμερα προωθείται με επιταχυνόμενους ρυθμούς μια συγκεκριμένη θέση της Ελλάδας στον νέο διεθνή καταμερισμό: χώρα-κόμβος ενέργειας και μεταφορών, logistics, τουρισμού, υπηρεσιών και ψηφιακών υποδομών, αλλά συγχρόνως στρατηγικός και στρατιωτικός κόμβος της Δύσης. Η Ελλάδα προσαρμόζεται στο νέο πλαίσιο, και προσαρμοζόμενη χάνει την υπόστασή της μετατρεπόμενη σε «χώρο». Δεί-

πει καθολικά ένα **εθνικό σχέδιο παραγωγικής, κοινωνικής και γεωπολιτικής συγκρότησης** αφού η χώρα προσαρμόζεται για ακόμη μία φορά στις ανάγκες και στις προτεραιότητες άλλων κέντρων. Και πρακτικά μένει απροστάτευτη στους 4 ανέμους... Διότι μπορεί να γίνει κόμβος μεγάλων ροών, χωρίς όμως να τις ελέγχει. Μπορεί να φιλοξενεί στρατηγικές υποδομές χωρίς να καθορίζει τη στρατηγική στην οποία εντάσσονται. Μπορεί να αποκτά αυξημένη γεωπολιτική χρησιμότητα (για άλλους βέβαια), αλλά χωρίς αντίστοιχη αύξηση της δυνατότητάς της να χαράζει ανεξάρτητη πολιτική. Γι' αυτό το σωστό διάβασμα του τι είναι σήμερα η Ελλάδα αποκτά κεντρική στρατηγική σημασία. Αν η διάγνωση είναι λανθασμένη, λανθασμένος θα είναι αναγκαστικά και ο προσανατολισμός.

Για μια στρατηγική εθνικής και κοινωνικής χειραφέτησης
Το Υπαρξιακό Πρόβλημα της χώρας τίθεται επομένως μέσα σε αυτό το νέο διεθνές τοπίο. Αφορά τη δυνατότητα της ελληνικής κοινωνίας να συμμετέχει στον σύγχρονο κόσμο με σημαντικούς βαθμούς κυριαρχίας, και όχι μια επιστροφή σε κάποια φαντασική εθνική αυτάρκεια, ούτε μια απομόνωση της Ελλάδας. Αυτό απαιτεί σχέδιο. Που να προάγει την παραγωγική ανασυγκρότηση, τη διατροφική και ενεργειακή ασφάλεια, τις τεχνολογικές και επιστημονικές δυνατότητες, τον έλεγχο κρίσιμων υποδομών, τη δημογραφική και περιφερειακή ανασυγκρότηση, τη δυνατότητα πολυδιάστατων διεθνών σχέσεων, τη δημοκρατική συμμετοχή – και μια κοινωνική συμμαχία ικανή να στηρίξει μια τέτοια πορεία. Ακριβώς γι' αυτούς τους λόγους σε μια χώρα

σαν την Ελλάδα (και με βάση την ιστορία της και τη διαμόρφωσή της) το εθνικό και το κοινωνικό στοιχείο είναι αδιάσπαστα συνδεδεμένα. Μπορεί να υπάρξει ουσιαστική ανάκτηση βαθμών κυριαρχίας με αμετάβλητη μια κοινωνική και οικονομική δομή που αναπαράγει τον μεταπρατισμό και την εξάρτηση; Φυσικά και όχι. Ούτε μπορεί να υπάρξει βαθιά κοινωνική αλλαγή χωρίς να αμφισβητηθούν οι διεθνείς δεσμεύσεις και οι εξωτερικοί καταναγκασμοί που καθορίζουν το πεδίο μέσα στο οποίο πραγματοποιείται. Είναι λάθος η εθνική και η κοινωνική χειραφέτηση να θεωρούνται δύο διαδοχικά «στάδια». Αποτελούν **δύο αλληλένδετες όψεις της ίδιας στρατηγικής πορείας**. Μιας πορείας που επιδιώκει κάτι πολύ συγκεκριμένο: να διευρύνει τη συλλογική δυνατότητα και ικανότητα επιλογής της ελληνικής κοινωνίας. Να μετατρέψει δηλαδή την Ελλάδα από χώρα που κυρίως προσαρμόζεται στους διεθνείς αναδασμούς, σε χώρα που διαθέτει σχέδιο για τη θέση της στον σύγχρονο κόσμο. Άρα το ζήτημα της εξάρτησης παύει να αποτελεί μια παλιά θεωρητική διαμάχη της Αριστεράς. Συνιστά, με σύγχρονους όρους, ένα από τα κεντρικά ερωτήματα του Υπαρξιακού Προβλήματος της χώρας: Τι Ελλάδα διαμορφώνεται μέσα στον μεγάλο αναδασμό του 21ου αιώνα; Και ποια κοινωνική και πολιτική δύναμη μπορεί να αγωνιστεί για μια διαφορετική Ελλάδα, με σημαντικούς βαθμούς κυριαρχίας, κοινωνικής συνοχής, δημοκρατίας και **συλλογικής δυνατότητας επιλογής**; Αν θέλουμε να ξεπεράσουμε την εθνική και κοινωνική μας αλλοτρίωση, το ερώτημα πρέπει να απαντηθεί.

 της Αριστεράς ΕΒΔΟΜΑΔΙΑΙΑ ΠΟΛΙΤΙΚΗ ΕΦΗΜΕΡΙΔΑ	Ρεθύμνου 11, 106 82 Αθήνα Τηλ.: 210 3468282 Φαξ: 210 3468282 E-mail: info@edromos.gr www.edromos.gr facebook.com/DromosThsAristeras youtube.com/@edromos1 instagram.com/edromos.gr x.com/edromos	ΙΔΙΟΚΤΗΣΙΑ: ΕΝΟΤΗΤΑ αστική μη κερδοσκοπική εταιρία ΕΚΔΟΤΗΣ: Ρούντι Πινάλντι ΝΟΜΙΜΟΣ ΕΚΠΡΟΣΩΠΟΣ: Γιώργος Παπαϊωάννου ΔΙΕΥΘΥΝΤΗΣ: Νίκος Ταυρίης ΔΙΕΥΘΥΝΤΗΣ ΣΥΝΤΑΞΗΣ: Σταμάτης Μαυροειδής	ΣΥΝΤΑΚΤΙΚΗ ΕΠΙΤΡΟΠΗ: Τάσος Βαρούνης, Παύλος Δερμενάκης, Κώστας Δημητριάδης, Στέλιος Ελληνιάδης, Ρούλα Μουτσέλου, Βασίλης Ξυδιάς, Σπύρος Παναγιώτου, Γιώργος Παπαϊωάννου, Μιχάλης Σιάχος, Ερρίκος Φινάλνς ΤΑΚΤΙΚΟΙ ΣΥΝΕΡΓΑΤΕΣ: Κώστας Ανδριανόπουλος, Αντώνης Ανδρουλιδάκης, Λουκάς Αξελάς, Απόστολος	Αποστολόπουλος, Κώστας Βενιζέλος, Νίκος Γεωργιάδης, Πάννα Παννουλπούλου, Κώστας Γκιώνης, Γιώργος Θεοδωρόπουλος, Ιφιγένεια Καλαντζή, Γιώργος Α. Λεονταρίτης, Κώστας Λιβιεράτος, Κώστας Μελάς, Δημήτρης Μόνος, Δημήτρης Μπιελαντίς, Μανόλης Μούστος, Μύρωνας Ξυδάκης, Δημήτρης Ουλής, Γιώργος Πατέλης, Χρήστος Πραμαντιώτης,	Γιάννης Ραχιώτης, Τριαντάφυλλος Σερμέτης, Λόλα Σκαλτσά, Νίκος Σταθόπουλος, Στάθης Σταυρόπουλος, Κώστας Στοφόρος, Γιάννης Σχίζας, Γιώργος Τσαφέρης, Δημήτρης Α. Τραυλός-Τζανετάτος ΣΥΝΕΡΓΑΤΕΣ ΕΞΩΤΕΡΙΚΟΥ: Κατού Αρκονάδα (Βολιβία), Σάλεμ Μπεν Γιαχιά (Τυνησία), Χάλεντ Μπαράκατ (Παλαιστίνη), Ντέμπορα Σαντάνα (Πουέρτο	Ρίκο), Ρικάρντο Φιέρο (Αργεντινή), Κάρλο Φορμέντι (Ιταλία) ΣΚΙΤΣΑ: Στάθης Σταυρόπουλος, Carlos Latuff (Βραζιλία), Vasco Gargalo (Πορτογαλία) ΣΧΕΔΙΑΣΜΟΣ: Δημήτρης Αρβανίτης	ΥΠΕΥΘΥΝΟΣ ΚΥΚΛΟΦΟΡΙΑΣ: Νίκος Μάλλιαρης Τηλ.: 6945804299 E-mail: malliaris@edromos.gr Τάνια Μήτσιου Τηλ.: 6976864058 ΕΚΤΥΠΩΣΗ: ΔΙΑΣ Α.Ε. Εκτυπωτικές Επιχειρήσεις Τηλ. 210 6620788-734
--	---	--	--	---	--	--	---

01

πολιτική

■ **ΤΟΥ Ιάσωνα Κωστόπουλου**

Από πριν το καλοκαίρι, και με κορύφωση από τη ΔΕΘ και έπειτα, το πολιτικό σύστημα έχει μπει σε μια παρατεταμένη προεκλογική περίοδο, η οποία χαρακτηρίζεται από την ενδεχόμενη αδυναμία σχηματισμού αυτοδύναμης κυβέρνησης-δυνητικά και συγκυβέρνησης-στις επόμενες εκλογές, δεδομένων των χαμηλών ποσοστών που καταγράφουν όσα κόμματα πλάσρονται ως υποψήφια -έστω και ως συστατικά- μιας κυβερνητικής λύσης. Αυτό τροποποιεί τη στάση των κομμάτων, τα οποία καταρχήν ενδιαφέρονται να εξασφαλίσουν την καλύτερη δυνατή θέση εκκίνησης. Γνωρίζουν πως η πορεία προς τις εκλογές δεν θα είναι απαραίτητως «κανονική», αλλά θα σημαδευτεί από την κοινωνική δυσарέσκεια, καθώς και από τα «απρόοπτα»-νέα σκάνδαλα, διεθνείς εξελίξεις ή και νέα κόμματα-που θα εμφανιστούν. Ωστόσο, τα μεγάλα αδιέξοδα που αντιμετωπίζουν η κοινωνία και η χώρα είναι στην πραγματικότητα εκτός ατζέντας σε ό,τι αφορά την προεκλογική περίοδο. Τα συστημικά κόμματα έχουν μόνο να επιδείξουν ορισμένα πλάνα διαχείρισης των επιπτώσεων που προκύπτουν από τις κεντρικές επιλογές που γίνονται για τη χώρα, χωρίς όμως αυτές οι επιλογές να είναι διαπραγματεύσιμες. Είναι ενδεικτική η «εφεύρεση» του δημοσιονομικού χώρου ως αδιαπραγμάτευτου μεγέθους, σε συνδυασμό με τη δήθεν θεσμική

Ανακατατάξεις, αδιέξοδα και παζάρια

κοστολόγηση των προγραμμάτων, που οδηγούν σε ακόμη μεγαλύτερη περιφραξη του πλαισίου μέσα στο οποίο θα κινηθεί η πολιτική αντιπαράθεση. Επιπλέον, η προεκλογική αντιπαράθεση, πέρα από περιφραγμένη, είναι και εν πολλοίς πλαστή, ακριβώς γιατί το σοβαρό ενδεχόμενο της ανάγκης για μια συγκυβέρνηση καθιστά όσα προτείνονται από τα κόμματα ως προγραμματικές λύσεις και θέσεις στην πραγματικότητα απλώς μια βιτρίνα, αφού το τελικό κυβερνητικό πρόγραμμα θα προκύψει από το διακομματικό αλισβερίσι μετά τις εκλογές.

Η Ν.Δ. σε φάση φθοράς και διαχείρισης ζημιών
Από μεριάς της, η κυβέρνηση της Ν.Δ. επιχειρεί να κάνει μια γενικευμένη διαχείριση των ζημιών και να αποτρέψει, όσο αυτό είναι δυνατόν, εξελίξεις που ενδέχεται να την κοντύνουν ακόμη περισσότερο. Άσχετα από την αλαζονεία που επιδεικνύουν τα κυβερνητικά στελέχη, τα αποτελέσματα των δημοσκοπήσεων, που θέλουν το 70% να επιθυμεί αλλαγή διακυβέρνησης, είναι φανερό πως δεν είναι αναστρέψιμα. Έτσι, το επιτελείο Μητσοτάκη προσπαθεί, ξεκινώντας από τη ΔΕΘ, να υποσχεθεί μέτρα προς κοινωνικές ομάδες στις οποίες εκτιμά ότι έχει μειωθεί η επιρροή της Ν.Δ., σε μια προσπάθεια να ανακτηθούν έτσι κάποια ποσοστά. Παράλληλα, η

κυβέρνηση προσπαθεί, μέσα από τεχνάσματα, νομοθετικά τρικ και κοινοβουλευτικά μπλοκαρίσματα, να αποφύγει ένα ενδεχόμενο κατά το οποίο οι εκλογές θα διεξαχθούν με φόντο δίκες κυβερνητικών στελεχών. Ωστόσο, οι φυγόκεντρες τάσεις εντός της Ν.Δ. είναι εμφανείς και πιθανόν να ενταθούν όσο φτάνουμε πιο κοντά στις εκλογές, αν αποδειχθεί πως πολλές κοινοβουλευτικές θέσεις μάλλον θα χαθούν. Οι πρόσφατες δηλώσεις της Ν. Μπακογιάννη πρέπει να εκληφθούν σε αυτό το πλαίσιο: Τα περιθώρια για τη Ν.Δ. και, άρα, η «πίτα» στενεύουν, οπότε ζητείται καλή διαγωγή. Ειδικά για τον Μητσοτάκη και το επιτελείο του, εκείνο που απαιτείται δεν είναι απλώς η νίκη της Ν.Δ., αλλά μια καταγραφή που καταρχάς να εξασφαλίζει το μπόνους των εδρών και παράλληλα να μην θέτει επί τάπητος μια συγκυβέρνηση με κορμό τη Ν.Δ., η οποία όμως θα απαιτεί ένα πρόσωπο «κοινής αποδοχής» ώστε να σχηματιστεί.

Η μάχη της αντιπολίτευσης για την «πίτα» της δυσарέσκειας
Στον χώρο της κεντροαριστεράς, τα πράγματα για την ΕΔΑΣ και το ΠΑΣΟΚ είναι πιο μετρημένα. Ο Α. Τσίπρας επιδιώκει να παγιωθεί ως δεύτερη δύναμη και να δημιουργήσει έναν διπολισμό με τη Ν.Δ., ώστε να μπορέσει να αντλήσει ψήφους από όλο τον αντικυβερνητικό χώρο. Παράλληλα, το ΕΔΑΣ δίνει διαρκώς

διαπιστευτήρια συστημικότητας και «σοβαρότητας» προς όλες τις κατευθύνσεις, ώστε αφενός να μην αντιμετωπίσει αντιδράσεις εκ μέρους των ελίτ -από μερίδα των οποίων στηρίζεται άλλωστε- και αφετέρου να μπορέσει να πλασαριστεί και σε πιο συστημικά ακροατήρια. Από μεριάς του, το ΠΑΣΟΚ βρίσκεται σε δυσμενή θέση. Η δυναμική του φαίνεται πεπερασμένη και εκείνο που προσπαθεί να αποφύγει είναι, μετά τις εκλογές, να αποτελέσει ένα ντε φάκτο κόμμα-συμπλήρωμα μιας συγκυβέρνησης, πράγμα που θα ήταν καταστροφικό για τον Ανδρουλάκη. Ωστόσο, συνολικά στον χώρο της κεντροαριστεράς η δυναμική μοιάζει αρκετά περιορισμένη και δεν επιτρέπει φαντασμαγορικές κινήσεις για κανένα από τα δύο κόμματα. Αντίθετα, είναι φανερό πως αναμοχλεύσεις στο πολιτικό σκηνικό θα προκύψουν από τον χώρο της Δεξιάς, είτε με την περίπτωση Σαμαρά είτε με κάποια κίνηση από τον χώρο Κασιδιάρη. Αντίστοιχα, και στην υπόλοιπη αντιπολίτευση, ο στόχος των κομμάτων είναι να «τσιμπήσουν» κάτι από την ευρύτερη δυσарέσκεια. Το ενδεχόμενο μη σχηματισμού κυβέρνησης στις πρώτες εκλογές σημαίνει, για τα μικρότερα κόμματα της αντιπολίτευσης, πως αυτό που θα κληθούν να κάνουν είναι να ελέγξουν το ενδεχόμενο συμπίεσής τους σε μια τέτοια περίπτωση. Δεδομένου, μάλιστα,

ότι το κόμμα Καρυστιανού έχει ψαλιδιστεί αρκετά, ώστε να περιοριστεί στον ρόλο ενός σχετικά μικρού κόμματος, επιδεικνύοντας παράλληλα μια ανθεκτικότητα, η «πίτα» της δυσарέσκειας για τους μικρότερους παίκτες φαντάζει αρκετά μειωμένη. Το πολιτικό σύστημα οδεύει προς τις επερχόμενες εκλογές χωρίς τα κόμματα να έχουν να καταθέσουν κάποια επί της ουσίας πολιτικά σχέδια. Αντίθετα, η πορεία των περισσότερων χαρακτηρίζεται περισσότερο από το γεγονός ότι αποτελούν προσωποπαγή σχήματα, τα οποία κινούνται με μεγάλο βαθμό ιδιοτέλειας και συχνά, ακριβώς επειδή είναι προσωποπαγή, εκλαμβάνουν τις επερχόμενες εκλογές ως υπαρξιακό κίνδυνο. Παράλληλα, θα κριθεί σε έναν βαθμό και η σταθερότητα του πολιτικού συστήματος, καθώς και η σε βάθος χρόνου αναπαραγωγή του. Αποδεικνύεται αρκετά δύσκολο να στηθεί ένας αποτελεσματικός νέος διπολισμός, ενώ και οι φυγόκεντρες τάσεις εντός του χώρου της Δεξιάς δεν εκδηλώνονται σε ένα περιβάλλον σταθερότητας, χωρίς απρόοπτες εξελίξεις, και άρα ενέχουν κινδύνους. Εκείνο που είναι βέβαιο είναι πως οι ανακατατάξεις που θα προκύψουν από τις εκλογές θα είναι προϊόν κυρίως συστημικών μοχλεύσεων και λίγο συνδέονται με τις πραγματικές ανάγκες και τα αδιέξοδα της χώρας.

Με όχημα
την ποίηση
Ανθολόγος: **Λουκάς Αξελός**

ΛΑΜΠΡΟΣ ΠΟΡΦΥΡΑΣ
(1879-1932)

Το έρημο μονοπάτι
Μέρες και νύχτες στο σπίτι κυλούν
και διαβαίνουν
σαν το θολό και μονότονο ρέμα
θλιμμένες,
κι' οι γριές οι Μοίρες παράμερα
κλώθουν κι' υφαίνουν
της μυστικής μου αγάπης τον πέπλο

σκυμμένες.

Σ' ένα καλάμι λεπτό μαγικόν έχω
κλείσει,
σε μια χρυσή που οι Νεράϊδες μου
εδώσαν φλογέρα,
όλους τους ήχους που κλαιν και
στενάζουν στη φύση:
της ρεματιάς, της βροχής, των
δεντρών και του αγέρα.

Και το φθινόπωρο αιώνιο στο σπίτι
μας πέφτει,
μια καταχνιά μένει εκεί που
χαρούμενα ζούσα,
φαίνεται μόνο βαθιά στο θαμπό μας
καθρέφτη
κάποια σκιά, μια σκιά μορφονιάς
π' αγαπούσα.

Λησμονημένον ακόμα χαμόγελο

ανθίζει
στα μαραμένα της κάλλη, στ'
ανέγγιχτα χείλη,
το χαμογέλιο το αιθέριο που αχνά το
φωτίζει
σε κάτι εικόνες παλιές το φτωχό το
καντήλι.

Κι' έμεινα εκεί οπού οι μέρες κυλούν
και διαβαίνουν
σαν το θολό και μονότονο ρέμα
θλιμμένες,
κι' όπου οι γριές Μοίρες παράμερα
κλώθουν κι' υφαίνουν
της μυστικής μου αγάπης τον πέπλο
σκυμμένες.

Για κάποιον ίσκιο στο έρημο
κρουστάλλι πνιγμένο,
έμεινα παίζοντας πάντοτ' εκεί στη
φλογέρα

έναν ανθρώπινο θρήνο απ' τους
θρήνους βγαλμένο
της ρεματιάς, της βροχής, των
δεντρών και του αγέρα.

Ζω μ' έναν ίσκιο πνιγμένο στο έρημο
κρουστάλλι,
ζω κι αγαπώ τη σκιά μιας κοπέλας
αιώνια·
η σιωπή κατεβαίνει απ' τη στέγη μου
αγάλι,
μια παγωμένη σιωπή, σαν το χιόνι
στα χιόνια.

Το Ταξίδι
Όνειρο απίστευτο η λίοχαρη μέρα!
Κι' εγώ κι' η Αννούλα,
λίγοι παλιοί σύντροφοί μου και
κάποιες κοπέλες μαζί,
μπήκαμε μέσα σε μια γαλανή

μεθυσμένη βαρκούλα,
μπήκαμε μέσα και πάμε μακριά στην
χαράς το νησί.

Ούτ' ένα σύννεφο κι' ούτ' ένας
μαύρος καπνός στον αγέρα·
πλάι μας στήθη ερωτιάrika κι'
άσπροι, χιονάτοι λαιμοί,
φως στα μαλλιά τα ξανθά, φως στο
πέλαγο, φως πέρα ως πέρα:
μα ποιος επήγε ποτέ του μακριά
στης χαράς το νησί;

Ω! τι με νοιάζει κι' αν πάμε ως εκεί; Τι
με νοιάζει; Γελάει
όλ' η γλυκιά συντροφιά μου, γελά η
θλιμμένη ζωή,
στ' άπειρο μέσα κυλάμε· κι' η
Αννούλα τρελά τραγουδάει:
Όπου και νάναι μακριά θα φανεί της
Χαράς το νησί...

φτου ξελεφτερία

ΣΧΟΛΙΑΖΕΙ Ο Δώρος Μελιανίτης

► Κυβέρνηση και αντιπολίτευση τα έχουν συμφωνημένα: δεν χρειαζόμαστε ένα καλύτερο κράτος. Χρειαζόμαστε να περάσουμε στην απευθείας δικαιοδοσία των πολυεθνικών και των εγχώριων τοποτηρητών τους. Όσο κράτος απέμεινε, πρέπει να... αποκρατικοποιηθεί!

► Για τα προσχήματα περισσότερο υπάρχουν μικροδιαφωνίες στο αντίτιμο. «Να το αφήσω τόσο ή ναβάλω λίγο ακόμη»: Έτσι πάει η διαπραγμάτευση με τους θεσμικούς κι εξωθεσμικούς λωποδύτες που μας γυροφέρνουν.

► Τελικώς η Ελλάδα δεν ανήκει στους Έλληνες –όπως υπόσχονταν ο αείμνηστος πιονιέρος του σοσιαλισμού–, αλλά στους προαγωγούς της.

καμμένη Μακρυγιάννη να ξερες γιατί το τζάκισες το χέρι σου

► Το τσάκισες για να στέλνουμε μηνύματα στις Αγορές.

► Οι Αγορές, ως γνωστόν, είναι πιο έξυπνες από τον Μακρυγιάννη και τους φίλους του και

αυτορυθμίζονται. Οι υπόλοιποι δεν χρειάζεται να κάνουμε τίποτα περισσότερο από το να καθόμαστε ήσυχα-ήσυχα στο νοίκι μας.

► Μέχρι όμως να αυτορυθμιστούν οι Αγορές, θα πρέπει κάπως να το πληρώνουμε το νοίκι μας. Εδώ τα σαΐνια της «πολιτικής» δίνουν τα ρέστα τους. Και πώς το λύνουν το πρόβλημα; Μα, με μεταφυσική ντρίπλα: Ό,τι άχτιστο έχει απομείνει, να γίνει χτιστό! Ήτοι, τσιμέντο να γίνει!

► Αυτό τους κόβει, αυτό προτείνουν, θα μου πείτε, και δικιο θα έχετε. «Να δουλέψει η οικοδομή» – αυτή είναι η διαχρονική έγνοια τους: Να κάνουν πλάτες στα μπαζώματα και στους εργολάβους.

► Η «αποκέντρωση» και η επανακατοίκηση της υπαίθρου τούς είναι άγνωστες λέξεις. Οι εξοχές –όταν τις καταδέχονται– δεν είναι παρά τα σκηνικά για τις εκτός πόλεως φωτογραφίες τους. Καλύτερα ο ένας πάνω στον άλλον μαντρωμένοι στα άσπετα, σου λένε, να ελέγχεται,

Κάποτε ήταν ο ΟΤΕ. Μια επιχείρηση στρατηγικής σημασίας και κοινής ωφελείας. Με δραστηριότητες στα Βαλκάνια, στην Ανατολική Ευρώπη και στη Μέση Ανατολή. Δηλαδή, μια επιχείρηση προσοδοφόρος που τη λιγουρεύονταν, χωρίς να μπορούν να την ιδιοποιηθούν, Αγορές και μεσάζοντες. Στην αρχή το δημόσιο αγαθό της επικοινωνίας έγινε αντικείμενο διαπραγμάτευσης στα Χρηματιστήρια. Μετά οι απευθείας αναθέσεις έγιναν καθεστώς. Και εν συνεχεία, φέτα-φέτα ο Οργανισμός –με διακομματική συναίνεση– πέρασε στους Γερμανούς και ολοκληρώθηκε η αποκρατικοποίησή της. Διότι στις αποικίες «αποκρατικοποίηση» καλείται το ξεπούλημα μιας δημόσιας επιχείρησης και των υποδομών της σε ένα ξένο κράτος. Δεν θέλω να σας τσάξω αλλά η Deutsche Telekom δεν είναι ένα συμπαθητικό ματζέντα. Είναι μια εταιρία ελεγχόμενη από την Ομοσπονδιακή Δημοκρατία της Γερμανίας και την «Κρατική Τράπεζα Ανάπτυξης». Και δεν χρειάζεται να μαντέψτε ποιας χώρας είναι αυτή η τράπεζα.

κάπως, η κατάσταση και να βγαίνει και το μεροκάματο.

► Μόνο που, όσο αυτοί βγάζουν το παντεσπάνι τους, η

περιφέρεια αδειάζει και η χώρα συρρικνώνεται. Αυτόν τον μήνα, μόνο στη Δυτική και Κεντρική Μακεδονία, έκλεισαν 22 σχολεία λόγω έλλειψης μαθητών και ο αριθμός τους προστέθηκε στον, ήδη μεγάλο, αριθμό σχολικών μονάδων που έκλεισαν το προηγούμενο διάστημα.

► Ναι, η χώρα έχει τρελή διασυνδεσιμότητα αλλά δεν έχει παιδιά στις περιφέρειές της! Και τι έχει; Έχει κάτι μισοπαρτημένους στις τηλεοράσεις γέροντες, τις αλλοδαπές κυρίες που τους γηροκομούν και τους νταβραντισμένους, αλλά απόκληρους, μετανάστες που καλλιεργούν όσα δεν ξεπατώσαμε οι υπόλοιποι. Αυτοί ιδρώνουν για να τα παραγάγουν και οι υπόλοιποι τρώμε τσάμπα το ψωμί μας και ιδρώνουμε σε

fitness club.

► Αυτοί όμως είναι οι ακρίτες μας και όχι οι Κολωνοφύλακες. Το Κολωνάκι δεν έχει ανάγκη από εργάτες γης. Περιφρουρείται αρκούτως από μάχιμα μοντέλα και νεόπλουτα λιγούρια.

► Και μπορεί και φέτος να μην μας περισσεύουν χρήματα ούτε για θέρμανση, αλλά, χάρη στην ερευνητική δημοσιογραφία, θα ξεπαγιάσουμε ενήμεροι για όλα τα κέντρα και απόκεντρα ευεξίας και αντιγήρανσης.

► Ελλάδα 2.0 με τους Έλληνες να εύχονται να είναι κάπως ήπιος ο χειμώνας που έρχεται, μπας και γλυτώσουν το ξεπάγιασμα. Διότι, καλά είναι τα data πατριώτες, αλλά στο τέλος της ημέρας δεν χόρτασαν ποτέ και κανέναν.

► Με τις υγείες μας.

Ποια «δωρεάν παιδεία»;

Όλα τα είχαμε, η τριτοβάθμια ιδιωτική εκπαίδευση μας έλειπε! Την αποκτήσαμε κι αυτή με τη συνήθη νεοελλαδική τακτική του άρπα-κόλλα –οι σχολάρχες τα αρπάζουν και οι κυβερνήσεις κολλάν τα σπασμένα. Οι υπόλοιποι παριστάνουμε τους περαστικούς που δεν γνωρίζουν πως το εκπαιδευτικό μας σύστημα νοσεί κι ότι ο συνεχιζόμενος υποβιβασμός του σε υπηρεσία παιδοφύλαξης, πριμοδοτεί, εντέλει, την ιδιωτική εκπαίδευση όλων των βαθμίδων. Και, παρά τον στρουθοκαμηλισμό μας, εξ ιδίας πείρας οι περισσότεροι καλογνωρίζουμε ότι η «δημόσια, δωρεάν παιδεία» είναι μια κακόγουστη φάρσα που κανέναν δεν διασκεδάζει, αφού μεγάλο μέρος των οικογενειακών προϋπολογισμών δαπανάται για να κλείσουν οι τρύπες της.

Πέριξ του εκπαιδευτικού συστήματος ανθούν δραστηριότητες που εμπορεύονται τη γονεϊκή μέριμνα να προσφερθούν στα παιδιά ακέραια όλα εκείνα που η διδασκαλία στο

σχολείο τα προσφέρει κολοβά. Το αν αυτοί που *επιχειρούν* στην εξωσχολική εκπαίδευση έχουν επιστημονική και παιδαγωγική επάρκεια ή απλώς κάνουν αρπαχτή σε βάρος των ανυπεράσπιστων μαθητών είναι ένα άλλο ζήτημα που μένει από χρόνια σε εκκρεμότητα. Τα λεφτά είναι πολλά και ταΐζουν πολλούς που, όντας καλότροποι, δεν μιλούν με γεμάτα στόματα.

Αβάντα στις σιωπές και στις αποσιωπήσεις κάνουν ο πασάνας και η πασαμιά που, όταν γίνουν υπουργοί Παιδείας, θεωρούν υποχρέωσή τους να κάνουν κάποιες ενέργειες που θα... χαμηλώνουν κι άλλο τον πήχη της δημόσιας εκπαίδευσης. Σχολές στο πουθενά και σπουδές για το πουθενά. Αρκεί να κυκλοφορεί το χρήμα σε σουβλατζίδικα, καφετέριες κι ενοικιαζόμενα διαμερίσματα. Στην πραγματικότητα, η παιδεία που (δεν) έχουμε, υπονομεύει τη χώρα πολύ χειρότερα από το όποιο δημόσιο χρέος μας είπαν ότι έχουμε. Για σκεφθείτε το!

01 **πολιτική**

Οι πόλεμοι των ΗΠΑ μας τοποθετούν μεταξύ τουρκικής σφύρας και ισραηλινού άκμονος

Ό,τι διαμείβεται μεταξύ Ελλάδας και Τουρκίας υποδηλώνει ότι έχουν υπάρξει παρασκηνιακές συμφωνίες σε βάρος των ελληνικών εθνικών συμφερόντων – Εν μέσω σκόπιμης προεκλογικής αφασίας, να δούμε ό,τι βαρύνει στις εξελίξεις

■ **του Κώστα Δημητριάδη**

Το τελευταίο διάστημα «μαγειρεύονται» εξελίξεις γύρω από τα ελληνοτουρκικά. Η Μέση Ανατολή και τα μέτωπα που έχουν ανοίξει εκεί ΗΠΑ και Ισραήλ με όλες τις τεκτονικές αναταράξεις που επιφέρουν, οδηγούν τα προηγούμενα στάτους κβο στην περιοχή σε κατάρρευση, επιταχύνοντας διαδικασίες μετάδοσης της αστάθειας προς την Ανατολική Μεσόγειο, το Αιγαίο και προς όλο το τόξο όπου εκδηλώνεται η τουρκική απειλή απέναντι στην χώρα μας. Το επόμενο διάστημα –οι επόμενοι μήνες– γίνεται όλο και πιθανότερο ότι θα φέρουν μεγάλους κραδασμούς και αναταράξεις ικανούς να πιέσουν επικίνδυνα τη χώρα μας.

Τα σχετικά μηνύματα πυκνώνουν, ερχόμενα από πολλές πλευρές.

Μια σειρά εξελίξεων «κουμπώνουν» μεταξύ τους και δημιουργούν επικίνδυνες δυναμικές: Οι χειρισμοί της ελληνικής κυβέρνησης και τα μηνύματα που μεταδίδει από τη μια, σε μια σειρά θεμάτων. Τα ανανεωμένα κύματα τουρκικών απειλών από την άλλη. Αλλά και οι κινήσεις του σιωνιστικού μπλοκ / Ισραήλ που προχωρούν την πολλαπλή μετατροπή Ελλάδας και Κύπρου σε ζωτικό τους χώρο στρατηγικού βάθους με έντονες εποικιστικές διαθέσεις. Μέσα στο τοπίο του πολέμου ΗΠΑ / Ισραήλ ενάντια στο Ιράν, Ελλάδα και Κύπρος τίθενται μεταξύ τουρκικής σφύρας και ισραηλινού άκμονος. Φυσικά πρωτεύουσα επήρεια στα τεκταινόμενα έχουν τα όσα απεργάζονται παρά τις αποκλίσεις τους, τα ισχυρά κέντρα ισχύος που εμφανίζονται εντός ΗΠΑ:

Στέιτ Ντιπάρτμεντ / Ρούμπιο σε «στοίχιση με το Ισραήλ», ενώ σε δική του γενικά πολύ πιό «τουρκοστραφή ρότα» κινείται το πολύ κοντινό με το (οικογενειακό και άλλο) περιβάλλον Τραμπ τρίγωνο: Των πρέσβων των ΗΠΑ σε Άγκυρα (ο πολύ ενεργητικός Τομ Μπάρακ) και σε Αθήνα (Κίμπερλι Γκίλφοϊλ) μαζί με τον άνθρωπο ειδικών αποστολών στην περιοχή Μασάντ Μπούλος.

Και βεβαίως οι γνωστοί και μη εξαιρετέοι αν και όχι και τόσο ευανδάνωστοι σχεδιασμοί –αλλά πάντως «σχεδιασμοί με τους τρόπους του χασάπη»– των μεγαπαικτών του τομέα της ενέργειας (υδρογονανθράκων και άλλων πιο «πράσινων» μορφών). Και πέραν αυτών οι κινήσεις των διαφόρων εκδοχών «Ευρώπης» (γαλλικής, βρετανικής, γερμανικής / κεντροευρωπαϊκής και από κοντά σε πιο δεύτερους ρόλους

Δεκάδες αντιπροσωπείες άδειασαν την αίθουσα μόλις ο Μπ. Νετανιάχου ανέβηκε στο βήμα του ΟΗΕ. Πήραν το καπελάκι τους και την αξιοπρέπειά τους και αποχώρησαν. Η ελληνική αντιπροσωπεία έμεινε ακίνητη. Ο Κ. Μητσοτάκης είχε προλάβει να αγκαλιάσει θερμά τον αρχηγό του γενοκτονικού κράτους. Όταν ο κόσμος γυρίζει την πλάτη, η κυβέρνησή μας ανοίγει αγκαλιά. Όνειδος...

της ιταλικής) και ένας αριθμός δυνάμεων που αποκτούν με μεγάλη επιτάχυνση, αποφασιστικές δυνατότητες περιφερειακής αυτονομίας: Ινδία, Πακιστάν οι πιο χαρακτηριστικές περιπτώσεις (και βεβαίως και πάλι εδώ Τουρκία) με τις δύο πρώτες να εντείνουν τις προσπάθειές τους για «αποβάσεις» στην Ανατολική Μεσόγειο.

Η ελληνική πλευρά

Οι κυβερνητικές κινήσεις κινούνται σε πολλά συμπληρωματικά επίπεδα. Σε ένα πρώτο επίπεδο, εκπέμπεται διάθεση αποδοχής διευθετήσεων με ουσιώδεις εκπτώσεις και παραίτηση τόσο από εθνικά κυριαρχικά δικαιώματα (ΑΟΖ, υφαλοκρηπίδα) όσο και από εθνική κυριαρχία (χωρικά ύδατα τουλάχιστον). Διευθετήσεων –διχοτομικών για το Αιγαίο και άκρως φαλκιδευτικών για την ελληνική θέση στην Α. Μεσόγειο– που ήδη φαίνεται ότι σχεδιάζονται με πρωταγωνιστικό ρόλο των ΗΠΑ και βλέπουν την Τουρκία σαν κομβικό παίκτη της περιοχής που πρέπει να εξασφαλιστεί στη δυτική / ΝΑ-ΤΟϊκή τροχιά. Αλλά και ευρωατλαντικών σχεδιασμών πάσης εκδοχής (γερμανικής ή βρετανικής) που βρίσκονται «κλειδωμένοι» στην προώθηση της εταιρικής σχέσης Ευρώπης-Τουρκίας απέναντι στη Ρωσία κυρίως, αλλά και όσον αφορά τη Μέση Ανατολή. Η χορογραφία των κινήσεων Ελλάδας, Τουρκίας, δυτικών κέντρων

και Ισραήλ υποδηλώνει ότι έχουν υπάρξει συμφωνίες στο παρασκήνιο που τις έχει συνυπογράψει η ελληνική κυβέρνηση και υλοποιούνται βήμα-βήμα. Αν και οι αναταράξεις που προκαλούν παγκόσμιες παρατιμονιές της αμερικανικής διοίκησης, εισάγουν στην όλη διαδικασία αρκετά στοιχεία αστάθειας και παλινωδίας.

Η τροπή που έχει πάρει η υπόθεση του καλωδίου ηλεκτρικής διασύνδεσης Ελλάδας-Κύπρου-Ισραήλ με την εκχώρηση της ιδιοκτησίας του εγχειρήματος στη γαλλική εταιρεία Meridiam (κατά τα άλλα αδιευκρίνιστης μετοχικής σύνθεσης) προκειμένου αυτή να μπει μπροστά και να αιτηθεί την άδεια της Τουρκίας για διέλευση από ύδατα ελληνικής ΑΟΖ (ελληνο-αιγυπτιακής οριοθέτησης) είναι ξεχωριστό κεφάλαιο αυτών των συμφωνιών. Επίσης τα όσα έχουν αφεθεί να διαρρεύσουν από κύκλους του ελληνικού ΥΠΕΞ σχετικά με το ενδεχόμενο της ταυτόχρονης αμοιβαίας επέκτασης των χωρικών υδάτων σε περιοχές νοτίως της Κρήτης έναντι της ελληνικής αποδοχής της μη ύπαρξης ΑΟΖ του νησιωτικού συμπλέγματος Καστελλορίζου-Στρογγύλης και πάλι εντάσσονται σε τέτοια συμφωνηθέντα, το ίδιο και όλες οι κινήσεις από ελληνικής πλευράς για τη σκοπίμως αυστηρά εντός 6 ναυτικών μιλίων (ακόμη και στις Κυκλάδες) χωροθέτηση θαλάσσιων πάρκων.

Σ' ένα δεύτερο επίπεδο, Ελλάδα και Κύ-

προς, όπως είπαμε, προσδένονται στο σύστημα του Ισραήλ. Την Κύπρο μάλιστα έχουν φτάσει να την παρουσιάζουν διάφοροι κύκλοι μεταξύ τους μάλιστα και εγχώριοι αυτοθαυμαζόμενοι, ως Ισραήλ-2 (έδαφος εποικιζόμενο από το Ισραήλ προκειμένου να χρησιμοποιηθεί ως καβάτζα σε περίπτωση που το Ισραήλ-1 πιεστεί υπερβολικά). Η πολυδιαφημιζόμενη «Ασπίδα του Αχιλλέα» –ο ισραηλινός θόλος αεράμυνας δηλαδή που μάλιστα έχει δείξει στον πόλεμο με το Ιράν, τα κρίσιμα όριά του σε περίπτωση παρατεταμένου πολέμου– υπάγει την ελληνική άμυνα στους προσανατολισμούς του Ισραήλ και με τα κλειδιά του λογισμικού που ελέγχει τα σχετικά συστήματα, στα χέρια του!

Το κύμα εξαγορών πάσης φύσεως υποδομών που γίνεται από ισραηλινά και από τουρκικά συμφέροντα σε ολόκληρες ζώνες του ελληνικού χώρου απαιτεί ένα ξεχωριστό άρθρο. Εδώ πρέπει πάντως να σημειώσουμε δύο σημαδιακές αν και σκόπιμα πολύ υποφωτισμένες, περιπτώσεις αυτών των ημερών: Την εξαγορά του Λιμένος Λαυρίου από ισραηλινή εταιρεία στρατιωτικοπολεμικών δραστηριοτήτων και τις επίμονες πληροφορίες που θέλουν την είσοδο του τουρκικού ομίλου Κοτς από ισχυρές θέσεις, και στις μεγάλες υποδομές αποθήκευσης ηλεκτρικής ενέργειας (μπαταρίες) που σχεδιάζονται να εγκατασταθούν στην Κρήτη.

Σ' ένα γενικότερο πλαίσιο και σε μια περίοδο όπου οι τουρκικές απειλές εντατικοποιούνται, οι ελληνικές ένοπλες δυνάμεις εξοπλίζονται και αναδιαρθρώνονται (ειδικά το Ναυτικό και κρίσιμα συστήματα άμυνας των νησιών) προσαρμοζόμενες απόλυτα στις προτεραιότητες των μετώπων της Δύσης: Του ΝΑΤΟ απέναντι στη Ρωσία και τη Μέση Ανατολή. Στην Ερυθρά Θάλασσα με τη συμμετοχή ελληνικών φρεγατών. Και στη Σαουδική Αραβία όπου η ελληνική πυροβολαρχία Patriot συνεχίζει να παραμένει «αμέριμνα» ακόμη και μετά τη Συμφωνία της Μέκκας και την προκύψασα συμμαχική προσέγγιση Σαουδικής Αραβίας-Τουρκίας.

Υπάρχει τέλος ακόμη ένα κρίσιμο επίπεδο που επηρεάζει όλο το γεωπολιτικό πλαίσιο και διαμορφώνει πολλά ως προς τις πιέσεις για διευθετήσεις εις βάρος της υπόστασης της χώρας μας, αλλά και ως προς την υπονόμηση των δυνατοτήτων της να προβάλλει αντιστάσεις. Ακριβώς γι' αυτό μάλιστα, αυτή η πλευρά παρου-

σιάζεται αποκομμένα και παραπλανητικά στη δημόσια συζήτηση. Πρόκειται για ολόκληρο το πλέγμα ζητημάτων που συνθέτουν την «Ελλάδα-κόμβο», ως χώρο διέλευσης όλων δικτύων όλων των ειδών (ενεργειακών, τηλεπικοινωνιακών / πληροφορικών, εμπορευματικών ροών / λιμένων και μεγάλων διοδεύσεων, σιδηροδρομικών και άλλων κ.λπ.). Η Ελλάδα γίνεται σημαντικός χώρος εσωτερίκευσης πολλαπλών μεγάλων εν εξελίξει συγκρούσεων και ανταγωνισμών. Την πρωτοκαθεδρία έχουν οι ΗΠΑ με τους διαδρόμους LNG και με πολλά άλλα, η Ευρώπη με τα δίκτυα ηλεκτρικών (και τηλεπικοινωνιακών) διασυνδέσεων που διέρχονται από την Ελλάδα προς το Ισραήλ, τις χώρες του Κόλπου αλλά και προς την Αίγυπτο. Επίσης παρών είναι ο διάδρομος IMEC της Ινδίας και οι ελληνικές του απολήξεις μέσω Σαουδικής Αραβίας και Ισραήλ, αλλά και οι επενδυτικές εξορμήσεις στον ελληνικό χώρο από πλευράς Ηνωμένων Αραβικών Εμιράτων που αναζητούν με προφανές άγχος διεξόδους ασφαλούς τοποθέτησης. Και βεβαίως οι «δρόμοι του μεταξιού» της Κίνας με πύλη το λιμάνι του Πειραιά που κονταροχτυπιούνται με την αμερικανική προσπάθεια μπλοκαρίσματός τους μέσω ανταγωνιστικών γιγαντιαίων υποδομών- λιμενικών και logistics στην Ελευσίνα. Το τοπίο δημιουργεί χώρο για τις πιο απίθανες καραμπόλες, για μεγάλη αστάθεια και βεβαίως για την ετερόφωνη-μεταπρατική εσωτερίκευση όλων των κραδασμών.

Κύμα τουρκικών απειλών με «πράσινο φως» από πλευράς ΗΠΑ και «Ευρώπης» Αποκαλύπτει όπως φαίνεται αρκετά στοιχεία για το τι άνεμοι φυσούν, αυτό το νέο κύμα. Έπειτα μάλιστα από την πρόσφατη φάση όπου τον τόνο έδιναν τα λεγόμενα «ήρεμα νερά». Οι πρόσφατες, απροκάλυπτες (ιδιαίτερα μάλιστα για ΥΠΕΞ) απειλές του Τούρκου ΥΠΕΞ Χ. Φιντάν έχουν πλευρές στις οποίες αξίζει να σταθούμε. Οι προειδοποιήσεις του να μην κάνουν οι Έλληνες ιθύνοντες απερίσκεπτες και επικίνδυνες ενέργειες σε οποιοδήποτε σημείο του Αιγαίου και της Ανατολικής Μεσογείου γιατί είναι γνωστή «η δύναμή μας» και δεν θα διστάσουμε να την χρησιμοποιήσουμε, όπως και η συνεχής επαναφορά της απαίτησης αποστρατιωτικοποίησης των ελληνικών νησιών που και αυτή έχει μεταλλαχθεί σε «casus belli», προβάλλουν τη διαρκώς ισχυρότερη αξίωση ότι η Τουρκία θα ρυθμίζει και θα πρέπει να της ζητιέται άδεια για κάθε κίνηση στο Αιγαίο και στις ζώνες της Ανατολικής Μεσογείου όπου έχει επιχειρήσει να οικοδομήσει τετελεσμένα. Το πακέτο όμως έχει και τη διάσταση του πατρонаρίσματος και της σε κάποιο βαθμό «κατανόησης για τις εσωτερικές πολιτικές

ανάγκες των πολλών φίλων μας» μέσα στους ιθύνοντες κύκλους της Ελλάδας. Πέραν των πάγιων χειρισμών τουρκικής κοπής προκειμένου να δοθεί παράσταση εντυπώσεων υπεροχής, ο τόνος αυτός βασίζει το θράσος του στο «κεκτημένο» πραγμάτων που έχουν συνομολογηθεί στο παρασκήνιο και διάθεσης επικύψεων που δεν έχουν πάψει να δείχνουν οι γνωστοί κύκλοι των Αθηνών –από τα όσα κάνει και λέει η ηγεσία του ελληνικού ΥΠΕΞ–, και τα όσα δείχνει η λογική που διαπερνά τις ενέργειες και τις εκκωφαντικές παραλείψεις της πολιτικής Μητσοτάκη, μέχρι το ρόλο του ΕΛΙΑΜΕΠ και του σημιτικού μπλοκ, των κομμάτων της συστημικής αντιπολίτευσης αλλά και το έργο της εξοικείωσής μας με τις πραγματικότητες της χώρας-δορυφόρου της Τουρκίας .στο οποίο πρωταγωνιστεί το γνωστό «ουράνιο» κανάλι ενημέρωσης. Ακόμη και αν περιοριζόμασταν απλώς στον τόνο των απαντήσεων που δίνει το ελληνικό ΥΠΕΞ μετά από κάθε πρόκληση, δεν αφήνονται σοβαρά περιθώρια αμφιβολίας για το τι όροι έχουν διαμορφωθεί. Βέβαια η τουρκική ιταμότητα είναι τέτοια που δεν επιτρέπει την τήρηση κάποιων «πολιτικά διαχειρίσιμων» προσχημάτων, απαραίτητων για να αποσοβηθούν υπολογίσιμες κοινωνικές αντιδράσεις στη χώρα μας, Αυτό το τελευταίο μπορεί μάλιστα να έχει γίνει απροσδόκητος παράγοντας που έχει αποτρέψει την ολοκλήρωση της «δουλειάς». Αν και προχωρήματα δεν έχουν πάψει να γίνονται όπως αφέθηκε να εννοηθεί με την πρόσφατη επίσκεψη του Ι. Καλίν εξ απορρήτων του Ερντογάν, στην Αθήνα και τη «μυστική» συνάντησή του (και) με τον Μητσοτάκη. Είναι άλλωστε μέσα σ’ αυτό το πλαίσιο «συμφωνηθέντων» που αποκτά τη σημασία της η «χαρούμενη ατμόσφαιρα» της ευρύτατης τουρκικής οικονομικής διείσδυσης στον ελληνικό χώρο (Θράκη, νησιά του Αιγαίου / τουρισμός, εξαγορά υποδομών ακόμη και του κυκλώματος εκμετάλλευσης της αλιείας στο Αιγαίο!). Οι δυτικές πλευρές –ΗΠΑ και ο ευρωατλαντισμός (με κάποιες περιορισμένες διαφοροποιήσεις της Γαλλίας)– προνομοποιούν τη σχέση τους με την Τουρκία. Τα όσα είπε πρόσφατα ο ειδικής επιρροής πρέσβης των ΗΠΑ, Τ. Μπάρακ, που αναφέραμε πιο πάνω, είναι πολύ αποκαλυπτικά: Η Τουρκία είναι αναντικατάστατος εταίρος. Ακόμη και το ακανθώδες κατά τα άλλα ζήτημα των S-400 δεν μπορεί να επηρεάσει την αμερικανική προτεραιότητα για στήριξή της, για εξοπλισμό της και για ενίσχυση των δυνατοτήτων της για παραγωγή στρατιωτικών εξοπλισμών. Ο Τ. Μπάρακ έχει αναλάβει όλο το πακέτο ξεπεράσματος των εμποδίων και σε δηλωμένη συνεργασία με την Κ. Γκίλφοϊλ, έχουν αναλάβει και την προώθηση «λύσεων»

προς εξυπηρέτηση βασικών τουρκικών απαιτήσεων στους επίμαχους δρόμους της Α. Μεσογείου και του Αιγαίου. Η «πολυμερής» διάσκεψη για την Ανατολική Μεσόγειο που επανέφερε ο Τ. Ερντογάν στην ομιλία του ενώπιον της Γενικής Συνέλευσης του ΟΗΕ, ως όχημα μάλιστα για την ουσιαστική αναγνώριση της λεγόμενης «Τουρκικής Δημοκρατίας Βόρειας Κύπρου» είναι ιδέα πάνω στην οποία έχει εργαστεί επί μήνες το τρίο Μπάρακ-Γκίλφοϊλ-Μπούλος.

Ανάγκη να φέρουμε στο προσκήνιο της δημόσιας ζωής, τα σημαντικά Ενώ η παρατεταμένη προεκλογική περίοδος προχωρεί επιτείνοντας τον σκόπιμο αποπροσανατολισμό και μια πνιγρή ατμόσφαιρα αποχαύνωσης –ας σκεφτούμε μόνο τις πρώτες ειδήσεις που προβάλλονται από βδομάδα σε βδομάδα– ενώ επιδιώκεται, τα μυαλά να μένουν καθηλωμένα στο ποια θα είναι τα ποσοστά και ποια θα είναι τα «επόμενα κουστούμια», το πολιτικό τοπίο στην πραγματικότητα πάνε να το ορίσουν δύο-τρεις παράγοντες που απουσιάζουν ουσιαστικά από τη δημόσια συζήτηση. Πρώτος παράγοντας, οι βασικοί σχεδιασμοί και οι πιέσεις περί τα γεωπολιτικά. Τα θέματα των οποίων θίξαμε μερικές πλευρές παραπάνω. Δεύτερος παράγοντας, οι βασικές αν και πολύ εκτεθειμένες στους τέσσερις ανέμους, επιλογές του νέου μεταπρατισμού της «Ελλάδας-κόμβου» αλλά και όλες οι σαρωτικές αναπροσαρμογές που θα μπορούσαν να επιβληθούν (και πάλι) από έναν παροξυσμό απρόβλεπτης ισχύος, της οικονομικής κρίσης που βρίσκεται «επί θύραις». Ικανές να κονιορτοποιήσουν μέσα σε μια νύχτα τόσο την «ισχυρή Ελλάδα» (που δανείζεται με χαμηλότερα επιτόκια από τις μεγάλες δυνάμεις!) όσο και τις χάρτινες φιλοτεχνήσεις του πολιτικού τοπίου που μεθοδεύονται. Μαζί βεβαίως και όλο το αέναο «μάδημα της μαργαρίτας» για το αν θα παραμείνει στο παιχνίδι ο Μητσοτάκης ή θα έρθει ο «α» ή ο «β» με το οποίο υποχρεώνεται μια ολόκληρη κοινωνία να ξυπνάει και να κοιμάται. Τρίτος παράγοντας και πιο απρόβλεπτος απ’ όλους: Θα συνεχιστεί για πολύ η καττονία του κόσμου τόσο εδώ όσο και σε ευρωπαϊκό και σε ευρύτερο επίπεδο, ή οι υπόκωφοι τριγμοί που ήδη ακούγονται, προαναγγέλλουν μεγάλες κοινωνικές εκρήξεις ικανές να στηρίξουν μια φάση κλονισμού της σημερινής πορείας αποσύνθεσης και παρακμής; Μπροστά στη μεγάλη αβεβαιότητα, στη μεταιχμιακότητα που ζούμε, είναι ανάγκη να συμβάλλουμε στην επαναφορά των σημαντικών. Μαζί και της δύσκολης διαμόρφωσης των «υποκειμένων» που απαιτούνται για το φύτρωμα νέων ιδεών αλλά και χειραφετητικών πολιτικών εγχειρημάτων. .

ΑΠΝΕΥΣΤΙ

■ ΤΟΥ ΓΙΩΡΓΟΥ ΓΙΑΛΟΥΡΗ

Begotten

Ένα παιδάκι ενός έτους παίζει με τα παιχνίδια του. Οι γονείς του βρίσκονται και οι δύο στο σπίτι απορροφημένοι, ο καθένας τους, με κάποια δουλειά. Το παιδάκι, όπως αρέσει σε όλα τα παιδάκια, τριγυρνάει εδώ κι εκεί ανακαλύπτοντας πράγματα. Ανακάλυψε κι έναν κουβά μισογεμάτο με νερό και χλωρίνη. Κάποιος είχε σφουγγαρίσει πιο πριν. Είχε δεν είχε σαράντα εκατοστά νερό. Το παιδάκι, μέσα στην περιέργειά του, σκύβει και πέφτει μέσα. Η ασυνήθιστη πouxία πονήρεψε τους γονείς, κάποια σκανταλιά θα έκανε. Το φώναξαν με το όνομά του αλλά αυτό δεν απάντησε. Ήταν ο πατέρας που το βρήκε ανάποδα μόνο με τα μικρά του ποδαράκια να εξέχουν από τον κουβά. Μία οικογένεια ανεβαίνει προς τη Βόρεια Ελλάδα για διακοπές. Σε κάποιο σημείο της εθνικής οδού ένα αυτοκίνητο έχει σταματήσει στη ΛΕΑ. Τους φάνηκε ότι ο οδηγός χρειαζόταν βοήθεια. Άναψαν τα αλάρμ και σταμάτησαν πίσω από το αυτοκίνητο, στην άκρη, όπως έπρεπε, όπως ορίζει ο νόμος. Οι γονείς του παιδιού βγήκαν έξω και είπαν στο αγόρι στο πίσω κάθισμα να περιμένει στο αυτοκίνητο. Ο οδηγός του διερχόμενου φορτηγού αφαιρέθηκε για λίγο, ίσως αλλάζοντας σταθμό στο ραδιόφωνο, ίσως έμαχνε τα τσιγάρα του. Δεν βγήκε από τη λωρίδα του, αλλά πάτησε με τη δεξιά ρόδα τη λευκή γραμμή στο σημείο που είχαν σταματήσει τα δύο αυτοκίνητα. Το αγόρι ταράχτηκε από το εκκωφαντικό τσίριγμα των φρένων και από τον παράξενο θόρυβο, μία σειρά από διαδοχικούς γδούπους που ακολούθησαν σαν κάτι να χτυπάει, να σκάει και να διαλύεται. Τα αλάρμ συνέχιζαν ν’ αναβοσβήνουν les και δεν είχε συμβεί τίποτα. Τώρα δεν έβλεπε τους γονείς του και τους περίμενε να εμφανιστούν και να του πουν ότι όλα είναι καλά και να μην φοβάται, αλλά δεν εμφανίστηκαν. Μία βόμβα του κράτους των παρανοϊκών κι αποτρελαμένων ανθρωποειδών που ονομάζεται Ισραήλ, στοχεύει ένα διαμέρισμα στο οποίο μένει ένας γιατρός με τα δέκα παιδιά του. Το μεγαλύτερο είναι δώδεκα χρονών. Η μαμά τους, παιδίατρος, βρίσκεται στο νοσοκομείο στη Χαν Πουνίς. Η βόμβα διαμελίζει τον πατέρα και εννέα από τα δέκα παιδιά. Το μωράκι ήταν έξι μηνών. Κοιμόταν όταν έσκασε η κατευθυνόμενη βόμβα. Ποιος ξέρει τι κατάλαβε όταν διαλύθηκαν τα πάντα γύρω του. Εκείνοι που εκλογικεύουν τον παραλογισμό της ανθρωπίνης ύπαρξης Βάζοντάς τον κάτω από το χαλάκι της πίστης, λένε ότι όλα συμβαίνουν για κάποιον λόγο. Ποιος είναι ο λόγος;

01 προσεγγίσεις: AI & πολυκρίση

Ένα δυσοίωνο αύριο: Όταν

Ποιος ελέγχει αυτούς που

■ ΤΟΥ
**Γιώργου
Σαχίνη***

«**Η** πιο θλιβερή πτυχή της ζωής σήμερα είναι ότι η επιστήμη συγκεντρώνει γνώση γρηγορότερα απ' ό,τι η κοινωνία συγκεντρώνει σοφία». Η φράση, που αποδίδεται στον Ισαάκ Ασίμοφ, μοιάζει σήμερα λιγότερο με φιλοσοφικό απόφθεγμα και περισσότερο με πολιτική προειδοποίηση.

Γιατί η μεγάλη συζήτηση για την Τεχνητή Νοημοσύνη έχει αρχίσει να ξεφεύγει από το πεδίο της τεχνολογίας. Δεν αφορά πλέον μόνο το πόσο καλά γράφει ένα chatbot, πόσο πειστική εικόνα παράγει ένας αλγόριθμος ή αν μια μηχανή μπορεί να περάσει με επιτυχία ένα τεστ.

Το πραγματικό ερώτημα είναι πολύ πιο άβολο: Ποιος ελέγχει την ισχύ που αποκτά η Τεχνητή Νοημοσύνη και, κυρίως, ποιος ελέγχει αυτούς που την ελέγχουν; Διότι η ιστορία της εξουσίας έχει μια απλή συνήθεια. Όταν μια νέα δύναμη εμφανίζεται, αργά ή γρήγορα κάποιος επιχειρεί να την ελέγξει.

Σήμερα, όμως, η νέα δύναμη αναπτύσσεται με τέτοια ταχύτητα, ώστε οι πολιτικοί θεσμοί μοιάζουν να τρέχουν πίσω από την τεχνολογία κρατώντας στο ένα χέρι νομοσχέδια και στο άλλο... σημειώσεις για το τι ακριβώς συνέβη. Και αυτό δεν είναι απλώς τεχνολογικό πρόβλημα. Είναι πρόβλημα δημοκρατίας.

Η μηχανή δεν χρειάζεται να επαναστατήσει για να γίνει επικίνδυνη

Η συζήτηση για τους κινδύνους της Τεχνητής Νοημοσύνης συχνά εγκλωβίζεται σε ένα εύκολο σενάριο: κάποια στιγμή οι μηχανές θα γίνουν τόσο έξυπνες ώστε θα στραφούν εναντίον των ανθρώπων. Είναι το σενάριο που βολεύει περισσότερο και την επιστημονική φαντασία και την τηλεόραση. Μόνο που το πραγματικό πρόβλημα είναι πιθανότατα πολύ λιγότερο θεαματικό και πολύ περισσότερο πολιτικό. Η μηχανή δεν χρειάζεται

να αποκτήσει «κακία». Δεν χρειάζεται να μισήσει τον άνθρωπο. Δεν χρειάζεται να αποφασίσει ότι θέλει να κατακτήσει τον πλανήτη. Αρκεί να αποκτήσει τεράστια ικανότητα να εκτελεί στόχους, ενώ οι άνθρωποι που της δίνουν αυτούς τους στόχους δεν μπορούν πλέον να προβλέψουν όλες τις συνέπειες. Εκεί αρχίζει το πραγματικό πρόβλημα. Γιατί μια τεχνολογία γίνεται επικίνδυνη όχι μόνο όταν αποκτά δική της βούληση, αλλά και όταν αποκτά τεράστια ισχύ χωρίς αντίστοιχο μηχανισμό λογοδοσίας. Και αυτό είναι ακριβώς το σημείο στο οποίο η συζήτηση για την Τεχνητή Νοημοσύνη συναντά την πολιτική.

Αυτοί που φτιάχνουν τη μηχανή είναι και αυτοί που φοβούνται τη μηχανή

Το παράδοξο είναι ότι οι προειδοποιήσεις δεν προέρχονται μόνο από πολέμιους της τεχνολογίας. Προέρχονται και από ανθρώπους που βρίσκονται στο κέντρο της. Ο Σαμ Άλτμαν της OpenAI, ο Ντάριο Αμοντέι της Anthropic, ερευνητές της GoogleDeepMind, στελέχη της Meta, αλλά και ο Έλον Μασκ, από διαφορετικές αφετηρίες και με διαφορετικές επιδιώξεις, έχουν μιλήσει κατά καιρούς για τους κινδύνους που μπορεί να προκύψουν από την ανάπτυξη όλο και ισχυρότερων συστημάτων. Και εδώ υπάρχει μια αντίφαση που δύσκολα κρύβεται. Οι ίδιοι άνθρωποι και οι ίδιες εταιρείες που προειδοποιούν για τους κινδύνους συμμετέχουν ταυτόχρονα στην πιο σκληρή τεχνολογική κούρσα της εποχής. Γιατί; Επειδή κανείς δε θέλει να είναι ο μόνος που θα πατήσει φρένο.

Αν μια εταιρεία επιβραδύνει για λόγους ασφάλειας και ο ανταγωνιστής της συνεχίσει, ο πρώτος κινδυνεύει να χάσει την αγορά. Έτσι δημιουργείται ένας μηχανισμός που θυμίζει κούρσα εξοπλισμών. Ο ένας επιταχύνει επειδή φοβάται τον άλλο. Ο άλλος επιταχύνει επειδή φοβάται ότι θα μείνει πίσω. Στο τέλος όλοι γνωρίζουν ότι η ταχύτητα μπορεί να δημιουργεί κινδύνους, αλλά κανείς δεν θέλει να είναι εκείνος που θα μειώσει ταχύτητα.

Η αγορά, βλέπετε, δεν φημίζεται για την υπομονή της απέναντι στην αυτοσυγκράτηση.

Από το chatbot στον ψηφιακό πράκτορα

Μέχρι πρόσφατα, ο μέσος χρήστης αντιμετώπιζε την Τεχνητή Νοημοσύνη περίπου ως έναν εξαιρετικά γρήγορο συνομιλητή. Ρωτάς. Απαντά. Ζητάς ένα κείμενο. Το γράφει. Θέλεις μια εικόνα. Την παράγει. Η επόμενη γενιά όμως είναι διαφορετική.

Οι λεγόμενοι AI agents μπορούν να εκτελούν σειρά ενεργειών, να χρησιμοποιούν εργαλεία, να αναζητούν δεδομένα, να λαμβάνουν αποφάσεις μέσα σε συγκεκριμένα πλαίσια και να ολοκληρώνουν εργασίες με ολοένα μικρότερη ανθρώπινη παρέμβαση. Εδώ αλλάζει η συζήτηση. Γιατί όσο αυξάνεται η αυτονομία, αυξάνεται και η ανάγκη ελέγχου.

Ποιος δίνει την εντολή; Ποιος καθορίζει τα όρια; Ποιος ελέγχει την απόφαση; Ποιος ευθύνεται όταν κάτι πάει στραβά; Κυρίως, ποιος πατά το κουμπί όταν χρειαστεί να σταματήσει;

Αν η απάντηση σε όλα αυτά είναι «η εταιρεία που δημιούργησε το σύστημα», τότε υπάρχει ήδη

ένα πολιτικό πρόβλημα. Γιατί μια ιδιωτική εταιρεία δεν είναι δημοκρατικός θεσμός.

Το καινούργιο μεγάλο κεφάλαιο της εξουσίας

Εδώ ακριβώς βρίσκεται ίσως το μεγαλύτερο ζήτημα. Η Τεχνητή Νοημοσύνη δεν είναι πλέον απλώς προϊόν. Γίνεται υποδομή. Όποιος ελέγχει μια κρίσιμη υποδομή αποκτά δύναμη πολύ μεγαλύτερη από αυτήν που εμφανίζεται στην οθόνη. OpenAI, Anthropic, GoogleDeepMind, Meta και άλλοι τεχνολογικοί κολοσσοί ανταγωνίζονται για τα ισχυρότερα μοντέλα, για δεδομένα, για υπολογιστική ισχύ, για εξειδικευμένους επιστήμονες και για τεράστιες υποδομές. Πίσω από κάθε «έξυπνη» εφαρμογή υπάρχει ένας κόσμος από κέντρα δεδομένων, επεξεργαστές, ηλεκτρική ενέργεια, δίκτυα και επενδύσεις δισεκατομμυρίων. Αυτό σημαίνει ότι η πραγματική μάχη δεν είναι μόνο για το ποιος θα φτιάξει τον καλύτερο αλγόριθμο. Είναι για το ποιος θα ελέγξει την υποδομή πάνω στην οποία θα στηριχθεί η επόμενη ψηφιακή εποχή.

Κάπου εδώ αρχίζει η πολιτική

Όταν μια τεχνολογία επηρεάζει την εργασία, την ενημέρωση, την οικονομία, την ασφάλεια, την εκπαίδευση, την υγεία, τον στρατό και τις κρατικές υπηρεσίες, δεν μπορεί να αντιμετωπίζεται σαν ένα ακόμη προϊόν της αγοράς. Γιατί τότε το ερώτημα δεν είναι πλέον αν θα αγοράσουμε ή θα χρησιμοποιήσουμε μια νέα εφαρμογή. Είναι ποιος θα καθορίζει τους κανόνες με τους οποίους θα λειτουργεί μια κοινωνία.

Εδώ η εικόνα αρχίζει να γίνεται

Ο **Δρόμος** θεωρεί ότι το ζήτημα της Τεχνητής Νοημοσύνης, οι επάλληλες στρώσεις απώλειας ελέγχου της και η σύνδεσή τους με τη συστημική πολυκρίση αποτελεί ένα σημαντικό πολιτικό, και όχι μόνο, θέμα της εποχής. Για αυτό και σε αυτό το φύλλο συνεχίζουμε τη δημοσίευση σχετικής αρθρογραφίας, κάτι που θα συνεχιστεί και στα επόμενα φύλλα του της εφημερίδας μας.

«Η επιστήμη συγκεντρώνει γνώση γρηγορότερα απ' ό,τι η κοινωνία συγκεντρώνει σοφία». Με αφετηρία τον Ισ. Ασίμοφ, ο Γιώργος Σαχίνης μεταφέρει τη συζήτηση για την Τεχνητή Νοημοσύνη από τα εργαστήρια στο πεδίο της δημοκρατίας. Ο κίνδυνος δεν είναι μια εξέγερση των μηχανών, αλλά η ανεξέλεγκτη ισχύς όσων τις κατέχουν. Είναι οι εταιρείες που προειδοποιούν για κινδύνους ενώ επιταχύνουν την κούρσα, οι υποδομές που συγκεντρώνουν πλούτο και εξουσία, τα κέντρα δεδομένων που συγκρούονται με τοπικές κοινωνίες, από την Ινδία μέχρι, ίσως σύντομα, την Ελλάδα. Και το ερώτημα είναι, τελικά, πολιτικό: Ποιος ελέγχει αυτούς που ελέγχουν τη μηχανή;

προσεγγίσεις: AI & πολυκρίση 01

η μηχανή αποκτά εξουσία

ελέγχουν την Τεχνητή Νοημοσύνη;

άβολη. Οι κυβερνήσεις νομοθετούν αργά ή ως υπόλογες στους μεγάλους πολυεθνικούς ομίλους του χώρου. Οι διεθνείς οργανισμοί συζητούν ακόμη πιο αργά. Οι εταιρείες αναπτύσσουν τεχνολογία με ταχύτητα που συχνά ξεπερνά και τους δύο.

Το αποτέλεσμα είναι ένα κενό. Τα κενά εξουσίας, ως γνωστόν, σπάνια μένουν κενά για πολύ.

Όταν η αυτορρύθμιση γίνεται άλλο όνομα για την αసుδοσία

Ακούγεται συχνά ότι οι εταιρείες μπορούν να αυτορρυθμιστούν. Ότι διαθέτουν τους καλύτερους επιστήμονες. Ότι γνωρίζουν τους κινδύνους. Ότι δεν έχουν κανένα συμφέρον να δημιουργήσουν ένα ανεξέλεγκτο σύστημα. Ίσως. Πολύ ρομαντικό, αλλά στον βωμό του κέρδους και της ισχύος, τόσο μακριά από την αλήθεια. Μόνο που υπάρχει μια μικρή λεπτομέρεια. Οι ίδιες εταιρείες έχουν και οικονομικό συμφέρον να προχωρούν όσο γρηγορότερα γίνεται, και εδώ η αυτορρύθμιση δοκιμάζεται. Γιατί δεν αρκεί να ζητάς από εκείνον που έχει το μεγαλύτερο οικονομικό κίνητρο για να επιταχύνει να αποφασίσει μόνος του πόσο γρήγορα πρέπει να κινηθεί. Στην πολιτική δημοκρατία υπάρχει ένας απλός κανόνας. Όσο μεγαλύτερη η ισχύς, τόσο μεγαλύτερη πρέπει να είναι και η λογοδοσία. Αναυτός ο κανόνας δεν εφαρμοστεί στην Τεχνητή Νοημοσύνη, τότε κάποια στιγμή θα ανακαλύψουμε ότι η τεχνολογία προχώρησε πολύ πιο γρήγορα από τους θεσμούς που υποτίθεται ότι την ελέγχουν.

Το παράδειγμα της Ινδίας λέει περισσότερα από χίλιες παρουσιάσεις

Η Τεχνητή Νοημοσύνη παρουσιάζεται συχνά ως κάτι άυλο. Ένας αλγόριθμος. Ένα μοντέλο. Μερικοί servers κάπου στο «cloud». Όμως το cloud δε βρίσκεται στον ουρανό. Βρίσκεται πάνω στη γη. Χρειάζεται τεράστια κέντρα δεδομένων, ενέργεια, νερό, δίκτυα και εκτάσεις. Η ανάπτυξη υποδομών σε περιοχές της Ινδίας, όπως η Bidadi κοντά στην Μπανγκαλόρ της Καρνατάκα, δείχνει ακριβώς αυτήν την πλευρά της νέας τεχνολογικής οικονομίας. Το φαινόμενο σύντομα μπορεί να το δούμε και

Χρειάζεται να γίνει κατανοητό ότι η τεχνολογική ισχύς δεν είναι πολιτικά ουδέτερη. Όποιος ελέγχει τα δεδομένα, την υπολογιστική ισχύ και τα μοντέλα αποκτά επιρροή. Όποιος αποκτά επιρροή χωρίς λογοδοσία βρίσκεται ένα βήμα πριν από την ανεξέλεγκτη εξουσία

στην Ελλάδα.

Για τις εταιρείες πρόκειται για επενδύσεις, υποδομές, θέσεις εργασίας και ανάπτυξη.

Για τις τοπικές κοινωνίες, όμως, μπορεί να σημαίνει απαλλοτριώσεις, αλλαγές χρήσεων γης, πιέσεις στους φυσικούς πόρους και σύγκρουση με ανθρώπους που βλέπουν τη γη τους να αποκτά ξαφνικά μεγαλύτερη αξία ως οικόπεδο για data center παρά ως αγροτική παραγωγή.

Και κάπως έτσι η μεγάλη ψηφιακή επανάσταση αποκτά ένα πολύ παλιό πρόσωπο. Το πρόσωπο της σύγκρουσης ανάμεσα στο κεφάλαιο και την τοπική κοινωνία. Μόνο που αυτή τη φορά το εργοστάσιο δεν παράγει αυτοκίνητα ή τσιμέντο. Παράγει... υπολογισμούς.

Η νέα γεωγραφία της ισχύος

Τα κέντρα δεδομένων θα γίνουν για την εποχή της Τεχνητής Νοημοσύνης ό,τι υπήρξαν οι βιομηχανικές εγκαταστάσεις για τον προηγούμενο αιώνα. Και μαζί τους θα έρθουν όλα τα ερωτήματα που συνοδεύουν κάθε μεγάλη συγκέντρωση οικονομικής δραστηριότητας:

Ποιος πληρώνει; Ποιος κερδίζει; Ποιος αποφασίζει; Ποιος προστατεύεται; Ποιος αποζημιώνεται; Ποιος τελικά μένει απ' έξω όταν το «μέλλον» φτάνει στην περιοχή του;

Αυτές οι ερωτήσεις δεν είναι αντιτεχνολογικές. Είναι απολύτως πολιτικές. Θα γίνουν όλο και πιο έντονες όσο η Τεχνητή Νοημοσύνη χρειάζεται περισσότερη ενέργεια, περισσότερα δεδομένα και περισσότερες υποδομές.

Η νέα συγκέντρωση πλούτου και ισχύος

Υπάρχει και η οικονομική διάσταση. Οι τεράστιες επενδύσεις στην Τεχνητή Νοημοσύνη έχουν δημιουργήσει προσδοκίες για εταιρείες με αποτιμήσεις εκατοντάδων δισεκατομμυρίων, αλλά και για μια νέα εποχή τεχνολογικής

ανάπτυξης.

Όμως η τεχνολογία έχει ένα ιδιαίτερο χαρακτηριστικό. Όσο καλύτερο γίνεται το σύστημα, τόσο περισσότερους πόρους χρειάζεται. Και όσο περισσότερους πόρους χρειάζεται, τόσο δυσκολότερο γίνεται για νέους παίκτες να ανταγωνιστούν τους μεγάλους. Έτσι μπορεί να δημιουργηθεί ένας φαύλος κύκλος συγκέντρωσης: περισσότερα κεφάλαια οδηγούν σε περισσότερη υπολογιστική ισχύ. Περισσότερη υπολογιστική ισχύς οδηγεί σε καλύτερα μοντέλα. Καλύτερα μοντέλα οδηγούν σε περισσότερους χρήστες και περισσότερα έσοδα. Τα περισσότερα έσοδα οδηγούν σε ακόμη μεγαλύτερη υπολογιστική ισχύ. Στο τέλος, η τεχνολογία μπορεί να γίνει ένας μηχανισμός που επιβραβεύει όποιον βρίσκεται ήδη στην κορυφή. Τότε η περίφημη «καινοτομία» κινδυνεύει να μετατραπεί σε μηχανισμό συγκέντρωσης ισχύος.

Ο κίνδυνος δεν είναι μόνο να κυβερνήσουν οι μηχανές

Εδώ χρειάζεται μια διάκριση. Ο μεγαλύτερος κίνδυνος δεν είναι κατ' ανάγκη ότι κάποια μέρα ένα σύστημα Τεχνητής Νοημοσύνης θα καθίσει σε ένα γραφείο και θα αποφασίσει να κυβερνήσει τον πλανήτη. Πολύ πιθανότερο είναι κάτι πιο ανθρώπινο. Να χρησιμοποιήσουν άνθρωποι την Τεχνητή Νοημοσύνη για να αποκτήσουν περισσότερη εξουσία πάνω σε άλλους ανθρώπους.

Αυτό είναι το σενάριο που θα έπρεπε να μας απασχολεί εξίσου σοβαρά. Μαζική παρακολούθηση. Αυτοματοποιημένη προπαγάνδα. Χειραγώγηση της πληροφορίας, των επιθυμιών και επιλογών ακόμη και των πολιτικών. Στοχευμένη πολιτική διαφήμιση. Αυτοματοποιημένες αποφάσεις για εργασία, δάνεια, ασφάλιση ή κοινωνικές υπηρεσίες. Εργαλεία που μπορούν να επηρεάσουν τη δημόσια συζήτηση με ταχύτητα

που κανένας παραδοσιακός μηχανισμός ενημέρωσης δεν μπορεί να συναγωνιστεί.

Δεν χρειάζεται να αποκτήσει η μηχανή πολιτική φιλοδοξία. Αρκεί να την αποκτήσει εκείνος που τη χειρίζεται. Εδώ η συζήτηση γίνεται πραγματικά επικίνδυνη.

Η «Ημέρα της Κρίσης» μπορεί να έρθει χωρίς ούτε ένα ρομπότ στον δρόμο

Αν κάποιος περιμένει την καταστροφή να εμφανιστεί με στρατιές ρομπότ, μπορεί να χάσει το πραγματικό ζήτημα. Η μεγάλη αλλαγή μπορεί να είναι πολύ πιο αθόρυβη.

Να συνηθίσουμε σταδιακά να παραδίδουμε αποφάσεις σε αλγόριθμους. Να θεωρούμε φυσιολογικό ότι μια μηχανή αποφασίζει ποια είδηση θα δούμε. Να δεχόμαστε ότι ένα σύστημα αξιολογεί έναν εργαζόμενο. Να εμπιστευόμαστε έναν αλγόριθμο περισσότερο από έναν άνθρωπο επειδή «ξέρει περισσότερα». Να θεωρούμε αναπόφευκτο ότι οι μεγαλύτερες εταιρείες του κόσμου θα διαχειρίζονται τεχνολογίες που επηρεάζουν ολόκληρες κοινωνίες. Και κάποια στιγμή να συνειδητοποιήσουμε ότι δεν θυμόμαστε πότε ακριβώς παραδώσαμε την απόφαση. Αυτό θα ήταν ίσως το πιο ύπουλο σενάριο. Όχι η εξέγερση της μηχανής. Η παραίτηση του ανθρώπου από το δικαίωμα να αποφασίζει.

Η Δημοκρατία δεν μπορεί να γίνει θεατής της τεχνολογικής κούρσας

Γι' αυτή τη συζήτηση για την Τεχνητή Νοημοσύνη πρέπει να φύγει από τα εργαστήρια και τα Διοικητικά Συμβούλια των εταιρειών και να περάσει στο δημόσιο πεδίο. Χρειάζονται κανόνες. Χρειάζεται διαφάνεια. Χρειάζεται ανεξάρτητος έλεγχος. Χρειάζεται διεθνής συνεργασία. Χρειάζεται σαφής κατανομή ευθύνης. Πάνω απ' όλα, χρειάζεται να γίνει κατανοητό ότι

η τεχνολογική ισχύς δεν είναι πολιτικά ουδέτερη. Όποιος ελέγχει τα δεδομένα, την υπολογιστική ισχύ και τα μοντέλα αποκτά επιρροή. Όποιος αποκτά επιρροή χωρίς λογοδοσία βρίσκεται ένα βήμα πριν από την ανεξέλεγκτη εξουσία.

Το τελευταίο όριο δεν είναι τεχνολογικό. Είναι πολιτικό

Η ανθρωπότητα δεν χρειάζεται να φοβάται την επιστήμη. Χρειάζεται να φοβάται την επιστήμη χωρίς κανόνες, την οικονομική ισχύ χωρίς λογοδοσία και την τεχνολογία χωρίς δημοκρατικό έλεγχο. Η Τεχνητή Νοημοσύνη μπορεί να γίνει ένα από τα σημαντικότερα εργαλεία προόδου που δημιουργήσε ποτέ ο άνθρωπος. Μπορεί όμως να γίνει και εργαλείο πρωτοφανούς συγκέντρωσης ισχύος.

Το ποιο από τα δύο θα συμβεί δεν θα το αποφασίσει ο αλγόριθμος. Θα το αποφασίσουν οι άνθρωποι. Κυρίως οι κοινωνίες που θα δεχτούν ή θα αρνηθούν να αφήσουν την τεχνολογία να καθορίσει μόνη της τα όριά της. Εδώ επιστρέφουμε στον Ασίμοφ. Η επιστήμη μπορεί να συγκεντρώνει γνώση με ταχύτητα που δεν έχει προηγούμενο. Το κρίσιμο είναι αν η κοινωνία θα συγκεντρώσει αρκετή σοφία για να αποφασίσει τι επιτρέπεται να γίνει με αυτή τη γνώση. Γιατί η Τεχνητή Νοημοσύνη δεν χρειάζεται να αποκτήσει ανθρώπινη συνείδηση για να γίνει πολιτικό πρόβλημα. Χρειάζεται μόνο να αποκτήσει περισσότερη δύναμη από εκείνη που οι θεσμοί είναι σε θέση να ελέγξουν. Και τότε το ερώτημα θα έχει αλλάξει οριστικά.

Δεν θα ρωτάμε πλέον: «Μπορεί η μηχανή να κυβερνήσει τον άνθρωπο;». Θα πρέπει να ρωτάμε κάτι πολύ πιο δυσάρεστο: «Πόση εξουσία είμαστε διατεθειμένοι να παραδώσουμε σε εκείνους που κρατούν τη μηχανή;». Γιατί η ανεξέλεγκτη Τεχνητή Νοημοσύνη δεν είναι το μόνο πρόβλημα.

Το πραγματικό πρόβλημα είναι η ανεξέλεγκτη εξουσία που μπορεί να αποκτήσει όποιος την κατέχει. Αυτή, σε αντίθεση με τα ρομπότ της επιστημονικής φαντασίας, έχει ήδη ανθρώπινο πρόσωπο εδώ και αιώνες.

** Αναδημοσίευση από την ιστοσελίδα www.neakriti.gr*

01 Καμπάνια Ενέργεια S.O.S.

Ιστορίες «απολιγνιτοποίησης»

Μικρό οδοιπορικό στις λιγνιτοπαραγωγικές περιοχές της Δυτικής Μακεδονίας

■ του Δημήτρη Γκάζη

Βρεθήκαμε την περασμένη Κυριακή 20/9, στην περιοχή της Κοζάνης, με μια παρέα μελών της συλλογικότητας «Βέρμιο SOS», και με οδηγό τον Στέφανο Πράσσο (συνταξιούχο της ΔΕΗ και επικεφαλής της Αριστερής Συμπόρευσης στη Δυτική Μακεδονία) είχαμε την ευκαιρία να δούμε τις υπό εγκατάλειψη ενεργειακές υποδομές, τα ορυχεία, τις νέες εκτάσεις που παραδίδονται στην «πράσινη» επέλαση των ΑΠΕ, και να ανατρέξουμε σε διάφορα άγνωστα ή επιμελώς κρυμμένα στιγμιότυπα της πρόσφατης ιστορίας της Περιοχής.

Σημείο εκκίνησης μας ένας παλιός σιδηροδρομικός σταθμός φορτοεκφόρτωσης της εταιρείας Ζαχάρεως, που συνέλεγε τα τεύτλα που καλλιεργούνταν στον κάμπο της περιοχής για να τα μεταφέρει στο εργοστάσιο στο Πλατύ Ημαθίας. Μισοσβησμένο χνάρι της παραγωγικής πολυμορφίας της περιοχής. Ακριβώς δίπλα ο ΑΗΣ Καρδιάς (εργοστάσιο που κατασκευάστηκε τη δεκαετία του '70 και έπαυσε η λειτουργία του το 2021 αφού ολοκλήρωσε τον κύκλο ζωής του). Στο βάθος πίσω μας ο ΑΗΣ Αγίου Δημητρίου, εκτός λειτουργίας (παρόλο που δεν έχει ολοκληρωθεί ο κύκλος ζωής του), και άμεσα απειλούμενος με γκρέμισμα για να έρθουν στη θέση του τα πολυδιαφημισμένα ενεργοβόρα data center. Εδώ ακούσαμε ιστορίες για την κατασκευή των εργοστασίων, για τις συνθήκες εργασίας στα ορυχεία, τα εργα-

Ο παλιός σταθμός φόρτωσης της εταιρείας Ζαχάρεως έξω από τον ΑΗΣ Καρδιάς

τικά ατυχήματα, τους αγώνες των εργαζομένων για βελτίωση των συνθηκών εργασίας - που άνοιξαν τον δρόμο για βελτιώσεις και στους περιβαλλοντικούς όρους λειτουργίας των μονάδων.

Όταν οι ΑΠΕ σου παίρνουν το χωριό

Επόμενη στάση μας οι πρόποδες του Άσκιου ή Σινιάτσικου, πάνω από το χωριό Ποντοκώμη. Από την θέση αυτή έχουμε πανοραμική θέα σε ολόκληρη την περιοχή μεταξύ Πτολεμαΐδας, Κοζάνης και Αμυνταίου που αποτέλεσε για χρόνια την καρδιά της λιγνιτοπαραγωγής της χώρας. Μπροστά μας ο ΑΗΣ Καρδιάς και το ορυχείο του, δεξιά στο βάθος ο ΑΗΣ Αγίου Δημητρίου, αριστερά μας το ορυχείο Μαυροπηγής -εκεί που πριν μερικούς μήνες ανατινάχτηκαν οι εκσκαφείς- και στο βάθος οι εγκαταστάσεις του

Πτολεμαΐδα V - ο οποίος αν και για λόγους ενεργειακής ασφάλειας πήρε παράταση ζωής μέχρι και τον Μάρτιο, βρισκόταν τη μέρα εκείνη εκτός λειτουργίας.

Σε όλη αυτή την περιοχή βλέπει κανείς τεράστιες εκτάσεις σπαρμένες με φωτοβολταϊκά. Καταλαμβάνουν σχεδόν όλο το ζωτικό χώρο της περιοχής, κάθε επίπεδη περιοχή. Δεν υπάρχει τίποτε στο τοπίο που να θυμίζει «πράσινη μετάβαση». Όπως ανέφερε χαρακτηριστικά ο κ. Πράσσος «η ΔΕΗ κράτησε για φωτοβολταϊκά τα φιλέτα και έδωσε στη “Μετάβαση Α.Ε.” τα κόκαλα των ορυχείων, που δεν θα αποκατασταθούν ποτέ, αφού η “Μετάβαση Α.Ε.” (μια εταιρεία κέλυφος με έδρα την Αθήνα) δεν έχει ούτε μπουλντόζα». Πράγματι το ορυχείο μπροστά μας μοιάζει σαν να λειτουργούσε μέχρι χτες, καμία αποκατάσταση, ανοιχτό πεδίο, με όλους τους πιθανούς κινδύνους (κατολισθήσεις, αναφλέξεις κ.ά.) με μηδενική απόδοση προς την τοπική κοινωνία.

Τα φωτοβολταϊκά μοιάζει να έχουν καταπιεί το χωριό της Ποντοκώμης. Κάποιοι λίγοι κάτοικοι βρίσκονται στα σπίτια τους γιατί είναι Κυριακή. Το χωριό έχει εγκαταλειφθεί τυπικά, αφού από το 2007 έχει αποφασιστεί η μεταγκατάστασή του (όπως και της γειτονικής Μαυροπηγής) ώστε η περιοχή να παραδοθεί στη ΔΕΗ για την

Πάνω από το υπό εγκατάλειψη χωριό Ποντοκώμη περικυκλωμένο από φωτοβολταϊκά

αξιοποίηση των υποκείμενων λιγνιτικών κοιτασμάτων. Τελικά το ορυχείο δεν επεκτάθηκε ποτέ προς το χωριό, σταματάει απότομα μερικά χιλιόμετρα μακριά, αλλά τα γύρω εδάφη, έχουν μετατραπεί σε βιομηχανικής κλίμακας φωτοβολταϊκά πάρκα. Φεύγοντας από εκεί με κατεύθυνση προς τον Πτολεμαΐδα V, κινούμαστε για αρκετά λεπτά έχοντας δεξιά και αριστερά μας φωτοβολταϊκά πάρκα. Σε όλη αυτή την διαδρομή δεν είδαμε να επιβεβαιώνονται οι υποσχέσεις για θέσεις εργασίας. Μόνο ένας άνθρωπος της ιδιωτικής security με το όχημα του επόπτευε όλη την περιοχή.

Και όμως είναι εφικτή η αποκατάσταση

Πλησιάζοντας στον ΑΗΣ Πτολεμαΐδα V, δίνουμε τα στοιχεία μας σε φυλάκιο της ΔΕΗ (θυμίζουμε ότι όλες αυτές οι εκτάσεις, οι δρόμοι, τα χωράφια, ανήκουν στην ΔΕΗ). Εδώ βρίσκεται το διοικητήριο της ΔΕΗ, και όλες οι κεντρικές υποδομές. Ο ΑΗΣ Πτολεμαΐδα V, ο τελευταίος σε λειτουργία, εγκαινιάστηκε μόλις το 2023, και παρόλο που κόστισε πάνω από 1.5 δισ. ευρώ, η κυβερνητικές αποφάσεις τον απαξιώνουν, αφήνοντας τον μεγάλα διαστήματα σε αχρηστία, και σχεδιάζοντας τη μετατροπή του σε μονάδα (εισαγόμενου) φυσικού αερίου. Πλησιάζοντας τις εγκαταστάσεις του Πτολεμαΐδα V, έχουμε δεξιά μας τους

σε λειτουργία ταινιόδρομους, ενώ αριστερά μας υπάρχει έκταση με δέντρα.

Αναρωτιόμαστε γιατί είναι τόσα τα δέντρα εδώ (σε αντίθεση με την ευρύτερη περιοχή). Οι καταπράσινες εκτάσεις (κάποιες καλλιεργήσιμες, με αμπέλια κ.λπ.) αυτές είναι το παλιό ορυχείο, το οποίο αποκαταστάθηκε προ ετών από την ΔΕΗ (όσο ακόμη ήταν δημόσια), αλλά τα σημάδια που φανερώνουν αυτή την ιστορία είναι ελάχιστα. Η διαφορά με τα ορυχεία που έκλεισαν αργότερα, την περίοδο της βίαιης απολιγνιτοποίησης (που μόνο πράσινη δεν είναι) είναι εμφανέστατη. Όλα δείχνουν πως είναι εφικτή η αποκατάσταση και η αναγέννηση των εδαφών (και η σταδιακή απόδοση τους στην τοπική κοινωνία και άλλες δραστηριότητες πέραν της λιγνιτοπαραγωγής). Βέβαια τα «αρπακτικά» έχουν βάλει στο μάτι ακόμη και αυτές τις αποκατεστημένες εκτάσεις που προφανώς θέλουν να τις «πρασινίσουν» με φωτοβολταϊκά και έχουν επιδιώξει κατά το παρελθόν αποψιλώσεις σε τμήματά τους.

Φεύγοντας και από εδώ με κατεύθυνση προς την Πτολεμαΐδα, περάσαμε από τον επίσης κλειστό λόγω πρόωρης ολοκλήρωσης του κύκλου ζωής του (και μιας κάπως ύποπτης πυρκαγιάς που κατέστησε μη λειτουργικές δύο από τις τέσσερις μονάδες και επίσης την

Οι εγκαταστάσεις του ΑΗΣ Πτολεμαΐδα V

καμπάνια Ενέργεια S.O.S. 01

Η κατολίσθηση του ορυχείου που καταπίνει το χωριό Ανάργυροι

παύση λειτουργίας) ΑΗΣ Πτολεμαΐδας (I-IV), ο οποίος είχε συζητηθεί κατά το παρελθόν να μετατραπεί σε μουσείο, διατηρώντας τη βιομηχανική μνήμη της περιοχής, χωρίς όμως μέχρι σήμερα να υπάρχει κάποια επίσημη σχετική απόφαση.

Ανάργυροι: Ένα χωριό που το κατάπιε το ορυχείο

Κινούμαστε προς το χωριό Ανάργυροι. Σε υψόμετρο 600 μέτρων μεταξύ της λίμνης Χειμαδίτιδας και του Ορυχείου Αμυνταίου το χωριό κατοικούνταν κανονικά μέχρι πριν μια δεκαετία. Το 2017 μια κατολίσθηση στο, σε λειτουργία τότε, ορυχείο, προκάλεσε εκτεταμένες καταστροφές σε οικίες και δρόμους, καθιστώντας το μη κατοικήσιμο. Οι κάτοικοι του αποζημιώθηκαν για να μεταγκατασταθούν σε άλλες περιοχές της Κοζάνης. Το ορυχείο έχει κλείσει, μεγάλο μέρος των ωφέλιμων επιφανειών του έχει καλυφθεί από φωτοβολταϊκά, όμως δεν έχει υπάρξει καμία διαδικασία αποκατάστασης. Το έδαφος συνεχίζει να μετακινείται προς το ανοιχτό ορυχείο, απειλώντας πέραν των Αναργύρων και άλλα παρακείμενα χωριά –στα οποία παρά τις καταστροφές κανείς δεν αναλαμβάνει την ευθύνη αποζημιώσεων. Μαζί με τα χωριά απειλείται και ο υδροφόρος ορίζοντας της περιοχής (με απρόβλεπτες συνέπειες για τις καλλιέργειες και τους παρακείμενους υδροβιότοπους των λιμνών Χειμαδίτιδας, Ζάζαρης, Πετρών), καθώς στην τρύπα του εγκαταλελειμμένου ορυχείου έχει δημιουργηθεί λίμνη μεγάλου βάθους. Και εδώ τίποτα δεν θυμίζει «πράσινη μετάβαση». Η εγκατάλειψη του λιγνίτη όχι μόνο δεν οδήγησε σε αποκατάσταση του τοπίου και

της ζωής των κατοίκων, αλλά αντιθέτως βλέπουμε τις συνέπειες της εγκατάλειψης και της αρπαγής γης για άλλες ενεργειακές δραστηριότητες. Φύγαμε αρκετά προβληματισμένοι από τους Ανάργυρους, όχι μόνο για την καταστροφή που αντικρίσαμε μπροστά στα μάτια μας, αλλά και για το πέπλο σιωπής που υπάρχει για αυτή. Είναι αυτές οι μικρές άγνωστες για τους πολλούς ιστορίες που συνθέτουν την πραγματική εικόνα της «απολιγνιτοποίησης» και όχι οι βαρύγδουποι τίτλοι ειδήσεων ή οι ιλουστρασιόν παρουσιάσεις των εταιρειών. Είναι αυτές οι ιστορίες που αποκαλύπτουν τους υλικούς όρους της παραγωγής ενέργειας, και δείχνουν τα προσπατούμενα, ενός αγαθού που το θεωρούμε στις αστικές κοινωνίες (και ειδικά η συντριπτική πλειοψηφία που κατοικεί σε Αθήνα και Θεσσαλονίκη χωρίς να έχει καν εικόνα των περιοχών αυτών) τόσο δεδομένο κάθε φορά που ανοιγοκλείνουμε τον διακόπτη. Τελευταία στάση της βόλτας μας η λίμνη Ζάζαρη, και μια ταβέρνα στον οικισμό Διμνοχώρι, όπου είχαμε την ευκαιρία να ανταλλάξουμε σε πιο χαλαρό κλίμα σκέψεις και πληροφορίες για τους τοπικούς αγώνες υπεράσπισης της γης και της ζωής μας, για τα νερά, τους κάμπους και τα βουνά, τις παραγωγικές δραστηριότητες και τα αρπακτικά συμφέροντα. Δίνοντας την υπόσχεση, τουλάχιστον, όσο περνάει από το χέρι μας, να ρίχνουμε φως ενημέρωσης και αλήθειας, κάτω από το πέπλο σιωπής, προσπαθώντας να ενεργοποιηθούν οι ίδιες οι τοπικές κοινωνίες, να συντονιστούν και να καταλάβουν την πραγματική δύναμη τους.

Στις 20 Οκτωβρίου στο ΣτΕ εκδικάζεται η προσφυγή πολιτών για την καταστροφή των ενεργειακών υποδομών

Στις 20 Οκτωβρίου εκδικάζεται στο Συμβούλιο της Επικρατείας (ΣτΕ) η προσφυγή πολιτών ενάντια στην καταστροφή και αποξήλωση των πέντε πύργων ψύξης του ΑΗΣ Αγίου Δημητρίου και συνοδών κτιρίων. Πρόκειται για μια υπόθεση που ξεπερνά κατά πολύ τα όρια της Κοζάνης ή της Δυτικής Μακεδονίας. Αφορά το αν κρίσιμες υποδομές, που δημιουργήθηκαν με τεράστιο δημόσιο και κοινωνικό κόστος και αποτέλεσαν για δεκαετίες τμήμα του ηλεκτρικού συστήματος της χώρας, μπορούν να καταστρέφονται με μη αναστρέψιμο τρόπο, την ώρα που το ενεργειακό περιβάλλον παραμένει ασταθές. Η προσφυγή κατατέθηκε ενώ βρίσκονται σε εξέλιξη διαδικασίες αποξήλωσης και κατεδάφισης εγκαταστάσεων σε πρώην λιγνιτικές μονάδες στη Δυτική Μακεδονία και τη Μεγαλόπολη. Μάλιστα πριν λίγες ημέρες στις 21/9 το ΥΠΕΝ ενέκρινε τη Μελέτη Περιβαλλοντικών Επιπτώσεων των πρόδρομων εργασιών κατεδάφισης, δίνοντας το πράσινο φως στη ΔΕΗ για έναρξη της διαδικασίας. Οι προσφεύγοντες, 50 πολίτες από διάφορες περιοχές της χώρας και διαφορετικές κοινωνικές και επαγγελματικές ομάδες, ζητούν να ανακοπεί αυτή η διαδικασία και να εξεταστεί η νομιμότητα των σχετικών ενεργειών πριν

δημιουργηθούν τετελεσμένα που δεν θα μπορούν να ανατραπούν.

Η σημασία της υπόθεσης γίνεται ακόμη μεγαλύτερη σήμερα. Η ενεργειακή ασφάλεια, η εξάρτηση από εισαγόμενα καύσιμα και οι γεωπολιτικές αναταράξεις έχουν από καιρό πάψει να αποτελούν θεωρητικά ζητήματα. Αφορούν άμεσα τη δυνατότητα της χώρας να αντιμετωπίσει μια μελλοντική ενεργειακή κρίση. Γι' αυτό η ανατίναξη της ενεργειακής εφεδρείας και η υπονόμηση της ενεργειακής ασφάλειας της χώρας είναι ένα εθνικό έγκλημα.

Ανεξάρτητα, λοιπόν, από τη συζήτηση για το ποιο πρέπει να είναι το μελλοντικό ενεργειακό μείγμα της Ελλάδας, υπάρχει ένα κρίσιμο ερώτημα: Γιατί να καταστραφούν σήμερα υποδομές που αποτελούν καταφανέστατα αναγκαία για τη χώρα στρατηγική εφεδρεία;

Η 20ή Οκτωβρίου μπορεί να αποτελέσει έναν σημαντικό σταθμό ώστε αυτό το ζήτημα να βγει από τη σιωπή και να γίνει υπόθεση της κοινωνίας.

Η ενεργειακή ασφάλεια της χώρας είναι δημόσια υπόθεση.

Μέχρι τις 20 Οκτωβρίου, η κοινωνία μπορεί και πρέπει να ακουστεί.

Στήριξε την καμπάνια Ενέργεια SOS

Η προσπάθεια των πολιτών που προσέφυγαν στο ΣτΕ χρειάζεται δημόσια στήριξη. Όχι μόνο από τους κατοίκους των λιγνιτικών περιοχών, αλλά από εργαζόμενους, επιστήμονες, αυτοδιοικητικούς, σωματεία, συλλόγους και κοινωνικούς φορείς σε ολόκληρη τη χώρα. Μέχρι τη δίκη της 20ής Οκτωβρίου μπορούμε να δημιουργήσουμε ένα ευρύ κύμα στήριξης με δύο παράλληλες πρωτοβουλίες:

Κείμενο υπογραφών πολιτών

Αν συμφωνείς με το αίτημα της προσφυγής να σταματήσει η μη αναστρέψιμη καταστροφή ενεργειακών υποδομών μέχρι να υπάρξει ολοκληρωμένη αξιολόγηση των αναγκών ενεργειακής ασφάλειας και εφεδρείας της χώρας, μπορείς να εκφράσεις τη στήριξή σου υπογράφοντας και διαδίδοντας το κείμενο υπογραφών της καμπάνιας Ενέργεια SOS (διάβασε ολόκληρο το κείμενο στήριξης στη σελίδα 13). Υπέγραψε στον παρακάτω σύνδεσμο ή σκάναρε το QRCode: yparxiakoellada.gr/energeia-sos/

Ψηφίσματα συλλογικοτήτων και φορέων

Αν είσαι μέλος σε Δημοτικό ή Περιφερειακό Συμβούλιο, επιστημονικό ή επαγγελματικό φορέα, εργατικό σωματείο, σύλλογο ή συλλογικότητα, μπορείς να τους καλέσεις να πάρουν θέση, εγκρίνοντας ψηφίσματα στήριξης.

Για οποιαδήποτε διευκρίνιση μπορείτε να απευθυνθείτε στους:

- E-mail καμπάνιας: polites.energeiasos@gmail.com
- Δημήτρης: 6945352611 / mitsosgkzis@gmail.com
- Κώστας: 6972779942 / kostas.dimitriadis@gmail.com
- Θάκης: 6983739027 / ierdagres@gmail.com

01 καμπάνια Ενέργεια S.O.S.

Το Data Center της Amazon και η «κβαντική ανάπτυξη»

■ ΤΟΥ Δημήτρη Γκάζη

Μια γιγάντια εκστρατεία παραπληροφόρησης συνοδεύει τον σχεδιασμό της ΔΕΗ για δημιουργία Data Center στην περιοχή της ΑΗΣ Αγίου Δημητρίου στην Κοζάνη. «Νέα εποχή για την Κοζάνη» βλέπει η εφημερίδα *Το Βήμα*, «Ελπίδα για την οικονομία της Δυτικής Μακεδονίας και χιλιάδες θέσεις εργασίας» βλέπει ο *ΣΚΑΙ*, «Ελπίδα αναγέννησης» ο *Οικονομικός Ταχυδρόμος*. Πανομοιότυπα άρθρα και ρεπορτάζ που αναπαράγουν τα στοιχεία και τα επιχειρήματα που διαρρέει η κυβέρνηση και η ΔΕΗ, χωρίς καν να μπουν στον κόπο να τα διασταυρώσουν με την πραγματικότητα και τη διεθνή εμπειρία. Για να φτάσουμε σε έναν ανεκδιήγητο εκπρόσωπο του δ.σ. της εταιρείας Μετάβαση Α.Ε. ονόματι Γ. Τοπαλίδης που διαφημίζοντας σαν άλλος τσαρλατάνος την πραγματιά του έφτασε να πει πως «οι ΗΠΑ έχουν τη Silicon Valley και τη Santa Clara και εμείς θα έχουμε την Κοζάνη και τον Σαντ Δημήτριο». Οποία γελοιότητα των διαφημιστών της «κβαντικής ανάπτυξης». Μάλλον σε τέτοιες δηλώσεις βασίστηκε ο Κ. Μητσotάκης και από τις ΗΠΑ, όπου βρέθηκε αυτές τις μέρες, δήλωσε ότι οι σχεδιασμοί αυτοί «γίνονται θετικά δεκτοί στην Ελλάδα και δεν βλέπουμε καμία αντίδραση της κοινωνίας απέναντι στις υποδομές της τεχνητής νοημοσύνης».

Ας αφήσουμε την επικοινωνιακή εκστρατεία και την κυβερνητική προπαγάνδα και ας επικεντρωθούμε στα δεδομένα. Μέχρι στιγμής τα πραγματικά δεδομένα προέρχονται από τρεις πηγές στις οποίες αξίζει να επιμείνουμε. Η πρώτη είναι το μνημόνιο συνεργασίας ΔΕΗ-Amazon Web Services που υπογράφηκε προ ημερών, η δεύτερη είναι η εμπιστευτική μελέτη της PwC για την ανάπτυξη των Data Center στην Ελλάδα (που δημοσίευσε αυτούσια η δημοσιογραφική ομάδα Solomon) και η τρίτη είναι η διεθνής εμπειρία των Data Center και το επίπεδο ανάπτυξης του κλάδου των Τεχνολογιών Πληροφορικής και

Επικοινωνίας στη χώρα μας. Συνδυάζοντας κανείς τα παραπάνω δεδομένα μπορεί να καταλήξει σε ορισμένα σημαντικά συμπεράσματα στον αντίποδα του κυβερνητικού αφηγήματος:

Δηστική παράδοση εθνικών υποδομών: Το μνημόνιο συνεργασίας προβλέπει ότι η ΔΕΗ θα διαθέσει την έκταση, τα κτίρια και τις υποστηρικτικές ενεργειακές υποδομές του ΑΗΣ Αγίου Δημητρίου, ενώ η Amazon Web Services θα εγκαταστήσει και θα λειτουργεί τον εξοπλισμό πληροφορικής, μισθώνοντας το Data Center για 15 χρόνια. Πρόκειται για υποδομές που δημιουργήθηκαν με δημόσιους πόρους και επί δεκαετίες εξυπηρετούσαν την ηλεκτροπαραγωγή της χώρας. Με ποιο δικαίωμα η ιδιωτική πλέον ΔΕΗ προχωρά σε αυτή την παραχώρηση της εθνικής περιουσίας; Με ποιους όρους παραχωρείται η χρήση τους και ποιο θα είναι το πραγματικό όφελος για την κοινωνία, όταν την υπεραξία αυτών των εγκαταστάσεων θα την καρπώνονται ιδιωτικά συμφέροντα πολυεθνικών γιγάντων; Έχουμε έτσι για μια ακόμη φορά να παρουσιάζονται ως ανάπτυξη μικρού ρίσκου και εγγυημένης κερδοφορίας επενδύσεις σε βάρος του εθνικού συμφέροντος.

Δέσμευση τεράστιων ενεργειακών πόρων: Το σχεδιαζόμενο Data Center θα διαθέτει αρχικά ισχύ τροφοδοσίας 300 MW, με προοπτική επέκτασης έως το 1 GW. Η δέσμευση τέ-

τοιας ισχύος εγείρει ερωτήματα για την επάρκεια του ηλεκτρικού συστήματος, το κόστος ενέργειας και τη δυνατότητα ηλεκτροδότησης άλλων παραγωγικών δραστηριοτήτων. Μάλιστα η παροχή ενέργειας θα γίνεται με κλειστά πολυετή συμβόλαια ενέργειας από ΑΠΕ, διασφαλίζοντας σταθερές χαμηλές τιμές σε αντίθεση με άλλους καταναλωτές. Αντίστοιχα, αδιευκρίνιστες παραμένουν οι πραγματικές ανάγκες σε νερό για την ψύξη των εγκαταστάσεων. Ποιος θα εξασφαλίσει τους αναγκαίους πόρους και με ποιους όρους θα κατανέμονται;

Μεταπρατικός χαρακτήρας αντί παραγωγικής ανασυγκρότησης: Η Δυτική Μακεδονία προβλέπεται να καταστεί ενεργειακός και ψηφιακός κόμβος, χωρίς αντίστοιχη τοπική ανάπτυξη. Η συμφωνία αποτυπώνει ένα συγκεκριμένο επιχειρηματικό μοντέλο: Η ΔΕΗ διαθέτει γη, κτίρια και ενεργειακές υποδομές, ενώ η AWS εγκαθιστά και λειτουργεί τις υποδομές πληροφορικής. Η δημιουργία ενός μεγάλου Data Center μπορεί να αποτελέσει επένδυση σε ψηφιακές υποδομές, δεν συνεπάγεται όμως αυτομάτως την ανάπτυξη εγχώριας τεχνολογίας, έρευνας και παραγωγής. Η εμπειρία δείχνει ότι αντίστοιχες επενδυτικές δραστηριότητες έχει αποικιοκρατικά χαρακτηριστικά, αφήνοντας ένα απειροελάχιστο τμήμα της προστιθέμενης αξίας στην περιοχή και τη χώρα. Οι μεταπρατικές ελίτ της χώρας βέβαια δεν έχουν κανένα πρόβλημα να αγνοήσουν

τις πραγματικές εθνικές ανάγκες, επιλέγοντας να διασφαλίσουν την κερδοφορία τους ως προσάρτημα και υπεργολάβος διεθνών τάσεων και αναγκών.

Οι 2.500 θέσεις εργασίας και η πραγματικότητα: Οι υποσχέσεις για χιλιάδες θέσεις εργασίας χρειάζονται συγκεκριμένη τεκμηρίωση. Πόσες αφορούν την κατασκευή, πόσες τη μόνιμη λειτουργία και πόσες εκτιμώμενες έμμεσες θέσεις; Η κατασκευή ενός μεγάλου Data Center απαιτεί σημαντικό εργατικό δυναμικό, αλλά οι περισσότερες σχετικές θέσεις έχουν προσωρινό χαρακτήρα. Η λειτουργία του στηρίζεται σε αυτοματοποιημένα συστήματα και εξειδικευμένο προσωπικό, με διαφορετικές ανάγκες απασχόλησης. Η διεθνής εμπειρία δεν επιτρέπει την εξίσωση των θέσεων κατασκευής με τις μόνιμες θέσεις λειτουργίας. Σε φάση λειτουργίας το Data Center αναμένεται να απασχολήσει λίγο κόσμο σε σχέση με τα επενδυμένα κεφάλαια. Μάλιστα η απουσία αντίστοιχης τεχνογνωσίας στην εγχώρια αγορά ίσως να καθιστά μονόδρομο την εμπλοκή σε κάθε στάδιο ξένων εταιρειών και ειδικών, διατηρώντας θέσεις για το εγχώριο επιστημονικό και τεχνικό δυναμικό της ενδιάμεσης ειδικεύσης και ακόμη περισσότερο φουσκώνοντας τις στατιστικές με θέσεις χαμηλής ειδικεύσης όπως security και καθαριστές.

Ποιος πληρώνει και ποιος εισπράττει: Πίσω από τις εξαγγελίες για επενδύσεις δισεκατομμυρίων παραμένει αναπάντητο το ερώτημα ποιος θα αναλάβει το πραγματικό κόστος των αναγκαίων υποδομών. Η έρευνα του Solomon αποκαλύπτει ότι μέρος του κόστους επέκτασης των ηλεκτρικών δικτύων για τη σύνδεση ιδιωτικών Data Centers μπορεί να μετακυλιστεί στο σύνολο των καταναλωτών, μέσω των χρεώσεων χρήσης συστήματος. Ποιος θα πληρώσει τις πρόσθετες ενεργειακές υποδομές, τις εγκατα-

στάσεις ύδρευσης και τις υπολοίπες ανάγκες του έργου; Θα υπάρξουν κρατικές ενισχύσεις, επιδοτήσεις ή φορολογικές διευκολύνσεις; Άρα επανέρχεται το ερώτημα εν τέλει, ποιο θα είναι το πραγματικό οικονομικό όφελος για τη χώρα και την τοπική κοινωνία;

Καταστρέφουμε ενεργειακές υποδομές και δημιουργούμε νέα ζήτηση: Την ώρα που αποσύρονται λιγνιτικές μονάδες και απαξιώνονται παραγωγικές υποδομές στη Δυτική Μακεδονία, σχεδιάζεται η εγκατάσταση ενός νέου, εξαιρετικά ενεργοβόρου καταναλωτή. Το Data Center θα χρειάζεται αδιάλειπτη τροφοδοσία, ανεξάρτητα από τις καιρικές συνθήκες και τη διαθεσιμότητα των ΑΠΕ. Πώς θα εξασφαλίζεται η αναγκαία ενέργεια, ιδιαίτερα σε περιόδους αυξημένης ζήτησης και χαμηλής παραγωγής από ΑΠΕ; Ποιες πρόσθετες μονάδες και υποδομές θα απαιτηθούν; Και πώς συμβιβάζεται η δημιουργία μιας τόσο μεγάλης και σταθερής νέας ζήτησης με τον σχεδιασμό απόσυρσης των υφιστάμενων μονάδων ηλεκτροπαραγωγής, σε μια περίοδο που η ενεργειακή ασφάλεια της χώρας παραμένει κρίσιμο ζητούμενο;

★★★

Με γοργούς ρυθμούς η Ελλάδα μετατρέπεται σε κόμβο ενέργειας, δεδομένων και διεθνών επιχειρηματικών συμφερόντων, χωρίς ένα συνεκτικό παραγωγικό σχέδιο για τη χώρα και τις ανάγκες της κοινωνίας. Απέναντι σε αυτή την πορεία, η αποκάλυψη των κυβερνητικών παραμυθιών είναι ένα πρώτο αναγκαίο βήμα. Παράλληλα απαιτείται ουσιαστική τεκμηρίωση και κριτική, ώστε να μπορέσουν οι κοινωνικές αντιστάσεις, που και αυτές είναι ζητούμενες, να διεκδικήσουν και να κερδίσουν ένα διαφορετικό μέλλον, πέρα από τον ρόλο του πρόθυμου μεσάζοντα ξένων σχεδιασμών.

02 διεθνή

Τιμητική σύλληψη

Αστυνομικοί βάζουν χειροπέδες στην Σούζαν Σάραντον κοντά στο κτίριο του ΟΗΕ στη Ν. Υόρκη, όπου εκατοντάδες Αμερικανοί εβραϊκής καταγωγής, ηλαιοσωμένοι από καλλιτέχνες, πραγματοποίησαν καθιστική διαμαρτυρία λίγο πριν την ομιλία του εγκληματία πολέμου Νετανιάχου στη Γενική Συνέλευση του διεθνούς οργανισμού. Συνολικά συνελήφθησαν πάνω από 100 άνθρωποι, ανάμεσα στους οποίους η εβραϊκής καταγωγής ηθοποιός Χάνα Αϊνμπίντερ, η τραγουδίστρια Λούσι Ντάκους και ο κωμικός Κέιλεμπ Χιάρον. Όπως είπε και ο ράπερ Μάκλμορ, που αποκλείστηκε από την περιοδεία του Εντ Σίραν επειδή τοποθετήθηκε υπέρ της Παλαιστίνης: «Το να πάρεις θέση μπορεί να σου κοστίσει. Αλλά δεν υπάρχει ουδέτερη θέση ανάμεσα στον καταπιεστή και τον καταπιεζόμενο». Πάντως ο Εντ Σίραν μέσα σε μία εβδομάδα έχασε μισό εκατομμύριο ακολούθους στο Instagram, οι υπόλοιποι καλλιτέχνες που συμμετείχαν στην περιοδεία του αποχώρησαν, και οι τιμές των εισιτηρίων για τις συναυλίες του κατέρρευσαν.

Ο ΟΗΕ ως θέατρο, με ανθρώπους και χωρίς

■ ΤΟΥ Ντάντε Μπαροντίνι*

Η σύγκρουση των πολιτισμών ξεδιπλώνεται στη σκηνή του ΟΗΕ. Όμως εκεί αποκαλύπτεται το ακριβώς αντίθετο της αυτοεξυμνητικής αφήγησης που επικρατεί στην πλευρά μας, αφού είναι η «ζούγκλα» αυτή που επιδεικνύει νοημοσύνη, αντοχή και υπομονή. Δηλαδή κριτήρια που συμπύκνουν με ένα παγκόσμιο φόρουμ όπως θα το θέλαμε, ένα φόρουμ «μεταξύ ίσων» – ακόμα κι αν διαφέρουν εντελώς ως προς το μέγεθος, το πολιτικό και στρατιωτικό βάρος, την ιστορία και τον πολιτισμό.

Αρχηγοί κρατών και υπουργοί Εξωτερικών εναλλάσσονται στο βήμα του ΟΗΕ και επιδεικνύουν ό,τι τους απασχολεί περισσότερο. Ήδη εδώ μπορούν να διακριθούν οι πρώτες μεγάλες διαφορές μεταξύ εκείνων που μιλούν έχοντας κατά νου να ενισχύσουν τον εσωτερικό πολιτικό τους ρόλο, και εκείνων που συλλογίζονται πώς η χώρα τους μπορεί και θέλει να σταθεί σε αυτόν τον κόσμο. Ξεχώρισαν δύο θηρία χωρίς τιμή ούτε παγκόσμια αντίληψη, που είχαν μοναδικό στόχο να τύχουν προσοχής στο εσωτερικό των χωρών τους. Στην πρώτη περίπτωση, αυτή των ΗΠΑ, αναγκάζοντας τους απειλούμενους με γενοκτονία να σηκωθούν και να αποχωρήσουν ζωντανά σε παγκόσμια μετάδοση. Στη δεύτερη –εκείνη ενός ισραηλινού γεννημένου στην Πολωνία– φτύνοντας στο πρόσωπο μιας άδειας αίθουσας, στην οποία είχαν απομείνει μόνο οι Αμερικανοί και Ευρωπαίοι συνεργοί.

Από την άλλη, ο μοναδικός αξιωματούχος της αντιπροσωπείας των ΗΠΑ

αποχώρησε ενώ ο πρόεδρος Πεζεσκιάν έδειχνε στον κόσμο τις φωτογραφίες των παιδιών που σφαγιάστηκαν στο Μινάμπ, την πρώτη ημέρα του πολέμου. Αυτή ήταν μια φυγή, που αφήνει πίσω της τη δυσωδία των δολοφόνων οι οποίοι υποχρεώνονται να λογοδοτήσουν δημόσια για τα εγκλήματά τους. Το αντίθετο, εν ολίγοις, από τις προηγούμενες αποχωρήσεις.

Ο Ιρανός πρόεδρος είναι κοσμικός, ένας διακεκριμένος καρδιοχειρουργός. Δεν είναι ούτε αγιατολάχ ούτε φρουρός της επανάστασης. Εκλέχθηκε νικώντας τον υποψήφιο που προτιμούσε ο κλήρος. Ένας «μετριοπαθής» δηλαδή, σύμφωνα με τα δυτικά κριτήρια. Ένας «μετριοπαθής» που διεκδίκησε, ωστόσο, το δικαίωμα στην έρευνα για την ειρηνική χρήση της πυρηνικής ενέργειας, επαναλαμβάνοντας ταυτόχρονα ότι η χώρα του είναι αντίθετη στη διάδοση των πυρηνικών όπλων: «Δεν θα σκύψουμε το κεφάλι και δεν θα παραιτηθούμε από τα δικαιώματά μας. Το λέμε ξεκάθαρα: όχι πυρηνικά όπλα, αλλά και κανένας περιορισμός στην ειρηνική πυρηνική τεχνολογία». Επιπλέον κατήγγειλε την αισχρή διπλότητα της Δύσης: στη Μέση Ανατολή, είπε, «οι πυρηνικές βόμβες βρίσκονται στα χέρια του ισραηλινού καθεστώτος, αλλά οι επιθεωρητές καλούνται να έρθουν στο Ιράν».

Ο Πεζεσκιάν υπενθύμισε ότι «δεν μπορεί κανείς να μιλάει για ειρήνη αγνοώντας την Παλαιστίνη, η οποία παραμένει μια ανοιχτή πληγή στη συνείδηση της διεθνούς κοινότητας». Και πρόσθεσε: «Η Γάζα, παρά την αμείλικτη σφα-

γή και τη γενικευμένη καταστροφή, έχει ενισχύσει την πίστη του λαού στην αντίσταση. Η αντίσταση δεν μπορεί να καταστραφεί από βόμβες και πολιορκία: αυτό θα πήγαινε κόντρα στην ανθρώπινη φύση. Αν ένας άνθρωπος εκδιωχθεί από τη γη του, θα αντισταθεί. Αν τα σπίτια των ανθρώπων υποστούν βομβαρδισμούς και επιδρομές, αυτοί θα αντισταθούν. Ποια άλλη επιλογή έχουν; Να υποκύψουν στον εκφοβισμό; Να εκδιωχθούν από τη γη τους χωρίς να πουν κουβέντα; Αλλά όταν αμύνονται, χαρακτηρίζονται τρομοκράτες».

Από τον ηγέτη μιας χώρας που δεν έχει επιτεθεί σε κανέναν εκφωνήθηκαν σαφή λόγια: «Το λέμε ξεκάθαρα: για να υπερασπιστούμε τη χώρα μας, δεν ζητάμε την άδεια ή την έγκριση κανενός». Ταυτόχρονα, όμως, διεξάγει διαπραγματεύσεις και στο περιθώριο της Γενικής Συνέλευσης του ΟΗΕ. Γράφει η σχετική ανακοίνωση του εκπροσώπου του Ιρανού υπουργού Εξωτερικών Αμπάς Αραγκσί: «Μέσω του Κατάρ, μεταφέρθηκαν στην αμερικανική πλευρά οι θέσεις και οι προϋποθέσεις του Ιράν για την επανένταξη της διπλωματίας με τρόπο που να μην επιτρέπει αμφιβολίες ή ασάφειες, και να μην παρέχει δικαιολογίες ή προφάσεις σε καμία πλευρά».

Τελικά, αν υπάρχουν «απολίτιστοι», αυτοί είναι η ηγετική τάξη του ευρωπαϊκού μπάξέ...

* Συντετμημένη απόδοση άρθρου στην ιταλική ηλεκτρονική εφημερίδα Contropiano (www.contropiano.org, 24/9/2026).

gyρίζει

▶ Στη **Ρωσία**, ο Πούτιν και το κόμμα του τα πήγαν στις βουλευτικές εκλογές καλύτερα κι απ'όσο έλπιζαν. Καταρχήν η συμμετοχή σημείωσε σημαντική αύξηση (σχεδόν 60% από 52% το 2021), ενισχύοντας τα επιχειρήματα πολιτικής νομιμοποίησης της κυβέρνησης. Έπειτα, η «Ενωμένη Ρωσία» του Πούτιν επίσης ενισχύθηκε σημαντικά (58% από 50% το 2021). Χάρη στο εκλογικό σύστημα, όπου οι μισές από τις 450 έδρες της Δούμας αναδεικνύονται σε μονοεδρικές περιφέρειες, αυτό μεταφράστηκε σε υπερ-ενισχυμένη κοινοβουλευτική πλειοψηφία: 346 έδρες! Το Κ.Κ. του Ζιουγκάνοφ παρέμεινε δεύτερο αλλά με σημαντικές απώλειες (14% από 19%), ενώ ελαφρά αυξήθηκε το ποσοστό του εθνικιστικού κόμματος του Ζιρινόφσκι (9% από 7,5%). Μόλις άλλα δύο κόμματα κατάφεραν να ξεπεράσουν το όριο του 5% και να μπουν στη Δούμα: το θεωρούμενο κεντρώο «Νέοι Άνθρωποι» και το σοσιαλδημοκρατικό «Δίκαιη Ρωσία».

▶ Στη **Γερμανία**, ο θεαματικός υπερδιπλασιασμός του ποσοστού της ακροδεξιάς AfD στις εκλογές του κρατιδίου του Μεκλεμβούργου (38,2% από 16,7%, με όλα τα άλλα κόμματα να σημειώνουν απώλειες) επισκιασθηκε επικοινωνιακά από την πρωτιά του κόμματος της Αριστεράς στις αντίστοιχες εκλογές του Βερολίνου (25,7% από 12,2% – εκεί το μοναδικό άλλο κόμμα που σημείωσε αύξηση ήταν η AfD: 16,3% από 9,1%). Οι δύο αυτές κρατιδιακές εκλογές, που ακολούθησαν τον θρίαμβο της AfD στο κρατίδιο της Σαξονίας-Ανχαλτ, επιβεβαίωσαν ότι η γενικευμένη δυσάρεσκεια των λαϊκών στρωμάτων οδηγεί σε τραγική κατάσταση τα δύο πάλαι ποτέ κυρίαρχα κόμματα, τους Χριστιανοδημοκράτες και τους Σοσιαλδημοκράτες. Ιδίως το κόμμα του παραπάντος καγκελάρου Μερτς γνώρισε πρωτοφανή ταπείνωση: στο Μεκλεμβούργο δεν πέρασε καν το όριο του 5% και έμεινε εκτός της κρατιδιακής Βουλής, ενώ στο Βερολίνο έπεσε από το 28,2% στο 18,8%.

▶ Στη **Βενεζουέλα** ιδρύθηκε την περασμένη εβδομάδα το «Συντονιστικό Λαϊκών Μετώπων και Κοινωνικών Κινήσεων» με επικεφαλής τον διανοούμενο αγωνιστή Λουίς Μπρίτο Γκαρσία (που αρκετοί γνωρίζουν και στην Ελλάδα, αφού το 2015 είχε συμμετάσχει στο Resistance Festival). Το Συντονιστικό συγκροτήθηκε με πρωτοβουλία οργανώσεων από λαϊκές κομμούνες, εργατικών και αγροτικών συνδικάτων, νεολαιίστικων κινήσεων και αντιιμπεριαλιστικών πρωτοβουλιών «με στόχο την αναδιοργάνωση των αγώνων του λαού της Βενεζουέλας ενόψει της πραγματικότητας που έχει διαμορφωθεί από τις 3 Ιανουαρίου». Στην πρώτη ανακοίνωσή του τονίζει: «Η ένοπλη επίθεση του αμερικανικού ιμπεριαλισμού εναντίον του λαού, καθώς και η προφανής υποταγή της ανώτατης κυβερνητικής ηγεσίας, καταστρέφει τα δημοκρατικά θεμέλια και τις δομές συμμετοχής που είχε οικοδομήσει ο λαός κατά τη διάρκεια της μπολιβαριανής διαδικασίας. Βιώνουμε μια κατάσταση απώλειας της εθνικής κυριαρχίας και της ανεξαρτησίας, με παραβίαση του Συντάγματος και των θεμελιωδών νόμων, προκειμένου να υλοποιηθεί η άμεση λεηλασία του πετρελαίου, του φυσικού αερίου και του χρυσού της πατρίδας μας»...

Η Ευρώπη των νάνων

Οι ΗΠΑ τους αρπάζουν τη Γροιλανδία, αυτοί λεονταρίζουν προς Ανατολάς

Μας ζάλισαν τον έρωτα επί δύο χρόνια οι Ευρωπαίοι ιθύνοντες –με προεξάρχοντες τους άμεσα θιγόμενους Δανούς– για το θράσος του Τραμπ να απαιτεί τη Γροιλανδία ενώ αυτή αποτελεί έδαφος της Δανίας ή/και ο λαός της έχει το δικαίωμα στην αυτοδιάθεση (το θυμήθηκε κι αυτό η σούπερ-πολιτισμένη Κοπεγχάγη, που μέχρι πρόσφατα υπέβαλλε τις γυναίκες της Γροιλανδίας σε πρόγραμμα μαζικών στειρώσεων εν αγνοία τους...). Αλλά «ξαφνικά» υπέγραψαν* αυτήν την εβδομάδα με τον Τραμπ μια συμφωνία που ξεκινά με τη διαβεβαίωση ότι οι ΗΠΑ «αναγνωρίζουν την κυριαρχία και την εδαφική ακεραιότητα του Βασιλείου της Δανίας, και το δικαίωμα αυτοδιάθεσης του λαού της Γροιλανδίας», και στη συνέχεια διαγράφει κάθε έννοια κυριαρχίας και αυτοδιάθεσης, παραδίδοντας κυριολεκτικά το έδαφος, την άμυνα και την οικονομία της Γροιλανδίας στο

έλεος της Ουάσινγκτον – αποκλειστικά, εσαεί, χωρίς δυνατότητα αναδιαπραγμάτευσης, και ανεξαρτήτως από το αν θα υπάρχει το ΝΑΤΟ, αν θα ανεξαρτητοποιηθεί η Γροιλανδία κ.ο.κ. Είναι γνωστός ο Τραμπ για τις αλαζονικές καυχησιολογίες του, αλλά αυτή τη φορά έχει δίκιο: οι ΗΠΑ πήραν τη Γροιλανδία, τελεία και παύλα. Σε αντίθεση με τη συμφωνία του 1951, που ήταν υπό όρους και είχε στόχο την εξυπηρέτηση των αναγκών του ΝΑΤΟ, η τωρινή συμφωνία ρητά κατονομάζει ως στόχο την «άμυνα της αμερικανικής ηπείρου» και δίνει το ελεύθερο στις ΗΠΑ να αποφασίζουν τα πάντα: από τον κατά βούληση πολλαπλασιασμό των στρατιωτικών τους βάσεων, έως το δικαίωμα μόνιμου βέτο στο ποιος θα επενδύει στο νησί, ή ακόμα και στην κατασκευή οικοδομών ή την αλλαγή χρήσης γης σε περιοχές κοντά στις βάσεις τους! Και μετά από τέτοιο τσαλαπάτημα κάθε έννοιας κυριαρχίας (είτε των

Δανών είτε των αυτοχθόνων) βγήκε ο Αντόνιο Κόστα, πρόεδρος του Ευρωπαϊκού Συμβουλίου και άξιος εκπρόσωπος όλων των ευρωνάνων, και χαιρέτισε την παράδοση της Γροιλανδίας στις ΗΠΑ ως «θετικό βήμα για τη διατλαντική συνεργασία και την ασφάλεια στην Αρκτική»...

ΚΑΤΑ ΤΑ ΑΛΛΑ τους μάρανε η ευρωπαϊκή σύνοδος κορυφής για την Αρκτική, που πραγματοποιήθηκε την περασμένη εβδομάδα στη Λαπωνία και πυροδοτήθηκε από μια «τριπλή απειλή», σύμφωνα με το αφήγημα της ευρωκρατίας (το οποίο εν τω μεταξύ... τροποποιήθηκε): τη ρωσική επιθετικότητα, την επιβουλή του Τραμπ επί της Γροιλανδίας, και την κινεζική διείσδυση. Ε λοιπόν, αυτήν την εβδομάδα τα τρία έγιναν κυριολεκτικά δύο. Κι έμειναν στους αστείους ευρωνάνους τα στρατιωτικά αμπεύχονα με τα οποία παρέλασαν ενώπιον των τηλεοπτικών φακών στη Λαπωνία, παριστάνοντας τους αποφασιστικούς υπερασπιστές

της Γηραιάς Ηπείρου. Καμία συναίσθηση της γελοιότητας των τάχα «αγανακτισμένων» με τον Τραμπ, που μια εβδομάδα αργότερα έσπευσαν –για μια ακόμη φορά– να τον χειροκροτούν. Τα στρατιωτικά αμπεύχονα βέβαια δεν θα πάνε χαμένα. Μπορεί οι ευρωνάνοι να κατάπιαν αμάσητη την ισόβια μετατροπή της Γροιλανδίας σε προτεκτοράτο

των ΗΠΑ, αλλά ιδρώνουν για να διασφαλίσουν μια απευθείας –δηλαδή χωρίς Ουκρανούς «μεσάζοντες» πλέον– πολεμική σύρραξη με τη Ρωσία. Στην οποία ευελπιστούν ότι θα εμπλακούν και οι ΗΠΑ (ειδάλλως...). Έτσι, με φυγή προς το πολεμικό χάος, επιλέγει η ευρωπαϊκή αφρόκρεμα να επιλύσει την ανυπέρβλητη και δομική πολυκρίση που την ταλα-

Ευρωπαϊκή υποκρισία και πολεμοκαπηλεία

■ **ΤΟΥ**
Μπράνκο
Μιλάνοβιτς*

Όταν η Ρωσία εισέβαλε στην Ουκρανία τον Φεβρουάριο του 2022, οι αντιδράσεις του κόσμου ήταν προβλέψιμες. Η πιο έντονη αντίδραση προήλθε από τις ΗΠΑ. Η αντίδραση της Ευρώπης ήταν αρκετά πιο συγκρατημένη, όπως συνήθως συνέβαινε κατά τη διάρκεια του Ψυχρού Πολέμου. Τέλος, ο υπόλοιπος κόσμος, αν και καταδίκασε ως επί το πλείστον τη Ρωσία για την προφανή παραβίαση του διεθνούς δικαίου και των κανόνων του ΟΗΕ, δεν έδειξε υπερβολική ανησυχία. Έκτοτε τα πράγματα έχουν αλλάξει. Οι ΗΠΑ συμμετέχουν ντε φάκτο στον πόλεμο, αλλά έχουν επίσης δείξει την επιθυμία να τερματίσουν τη σύγκρουση με τον έναν ή τον άλλο τρόπο. Αυτό που προκαλεί έκπληξη, όμως, είναι ότι η δίψα για πόλεμο έχει γίνει σχεδόν ακόρεστη σε αρκετές ευρωπαϊκές χώρες – κυρίως στις σκανδιναβικές και τις βαλτικές, αλλά πιο πρόσφατα και στη Γερμανία, καθώς και στο Ηνωμένο Βασίλειο.

Ο ρόλος των μικρών χωρών τείνει να περνά απαρατήρητος. Ο σκανδιναβικός-βαλτικός συνασπισμός ουσιαστικά επιζητεί έναν πόλεμο με τη Ρωσία, επικαλούμενος τους δικούς του φόβους και τραύματα από τον ρωσικό/σοβιετικό έλεγχο και κατοχή. Αφήνοντας κατά μέρος τη συζήτηση σχετικά με την εντελώς μονόπλευρη φύση τέτοιων ισχυρισμών, αυτός ο τύπος πολεμοκαπηλείας από μικρές χώρες είναι εξαιρετικά υποκριτικός. Βασίζεται στην ιδέα ότι μπορεί κανείς να υποστηρίξει τον πόλεμο χωρίς να υποστεί τις συνέπειές του, εμπλεκοντας τις μεγάλες δυνάμεις...

Το χειρότερο είναι ότι υπάρχουν σαφή ιστορικά προηγούμενα παρόμοιων πολιτικών στην Ανατολική Ευρώπη και τη Μέση Ανατολή, που οδήγησαν σε παγκόσμιες καταστροφές. Η Σερβία πίεζε τη Ρωσία πριν τον Α΄ Παγκόσμιο Πόλεμο. Η Πολωνία και η Ουγγαρία συμμετείχαν στον διαμελισμό της Τσεχοσλοβακίας, ο οποίος έστρωσε τον δρόμο στην επιθετικότητα της ναζιστικής Γερμανίας. Το Ισραήλ εκμεταλλεύεται εδώ και αρκετές δεκαετίες στη Μέση Ανατολή τις ΗΠΑ, εντείνοντας το χάος στην περιοχή. Ο κόσμος βρίσκεται πλέον αντιμέτωπος με μια παρόμοια κατάσταση, όπου αρκετές χώρες –των οποίων ο συνολικός πληθυσμός μόλις που φτάνει

τον αριθμό των κατοίκων μιας κινεζικής πόλης δεύτερης κατηγορίας– επιθυμούν να βυθίσουν ολόκληρο τον κόσμο σε μια καταστροφή. Πρόκειται για μια απίστευτα ανεύθυνη πολιτική. Είναι επίσης υποκριτική, διότι βασίζεται στην υπόθεση ότι κάποιος άλλος (στην προκειμένη περίπτωση οι ΗΠΑ) θα πολεμήσει για λογαριασμό τους. Αλλιώς, αν ήταν τόσο πρόθυμοι για πόλεμο και πεπεισμένοι για την ηθική του αξία, γιατί δεν επιτίθενται οι ίδιοι απευθείας στη Ρωσία ώστε να δουν τι θα συμβεί; Φυσικά, το επιχείρημα υπέρ ενός πολέμου (που θα διεξαχθεί από κάποιον άλλο) είναι ότι η αποδοχή συζητήσεων για κατάπαυση του πυρός με αποδοχή των νέων δεδομένων επί του εδάφους δίνει το πλεονέκτημα στον επιτιθέμενο. Σύμφωνα με αυτή τη λογική, δεν θα έπρεπε ποτέ να γίνονται διαπραγματεύσεις. Η διπλωματία δεν θα έπρεπε να υπάρχει. Ο πόλεμος της Κορέας θα έπρεπε να διεξάγεται ακόμα... Η σκανδιναβική-βαλτική συμμαχία ξεχνά επίσης ότι, αν επιτευχθεί σήμερα κατάπαυση του πυρός, όντως η Ρωσία θα ελέγχει το έδαφος του Ντονμπάς, αλλά καμία χώρα στον κόσμο δεν θα το αναγνωρίσει επίσημα. Δεν πρόσεξαν ότι ούτε καν η Λευκορωσία το αναγνωρίζει; Μια τέτοια ειρήνη, πράγματι εύθραυστη, όχι μόνο

βάζει τέλος στη σημερινή σφαγή, αλλά αφήνει ανοιχτή την πιθανότητα μιας ενδεχόμενης μακροπρόθεσμης λύσης μεταξύ της Ρωσίας και της Ουκρανίας. Ούτε ο Πούτιν, ούτε ο Ζελένσκι, ούτε οι κοινωνικές δυνάμεις που τους υποστηρίζουν είναι αιώνιες... Αυτό, λένε, θα οδηγούσε σε μια «παγωμένη σύγκρουση». Αλλά είναι η απουσία θανάτου χειρότερη από τη συνεχιζόμενη σφαγή; Υπάρχουν δεκάδες παγωμένες συγκρούσεις σε όλο τον κόσμο, από την Κύπρο έως το Κοσσυφοπέδιο, από τη Δυτική Σαχάρα έως τις Μαλβίνες και το Κασμίρ. Μήπως πρέπει να τις ξανανοιξουμε όλες; Τέλος, η ιδέα ενός ατέρμονου πολέμου ενέχει και τεράστιο κίνδυνο πυρηνικής κλιμάκωσης. Οι άνθρωποι συμπεριφέρονται όμως σήμερα λες και τα πυρηνικά όπλα δεν υπάρχουν... Επομένως, η πολεμοκαπηλεία των σκανδιναβικών και βαλτικών χωρών: α) είναι ανεύθυνη, β) είναι υποκριτική, γ) είναι ανήθικη, και δ) παίζει με την πιθανότητα μιας καταστροφής τεράστιων διαστάσεων.

* *Περίληπτική απόδοση αποσπασμάτων άρθρου που δημοσιεύθηκε στην ιστοσελίδα «Global Inequality and More 3.0» (branko2f.substack.com).*

Πάντα σε δίλημμα οι ΗΠΑ

Ο «περίπατος» σκόνταψε στην προετοιμασία και τη στρατηγική υπομονή του Ιράν

νίζει, και να φιμώσει την απέχθεια των υπηκόων της για τη συστημική πολιτική και τους διαχειριστές της. Γι' αυτό ψάχνουν να βρουν στις αρχινασμένες πια τσέπες των υπηκόων τα τρισεκατομμύρια που τους λείπουν ώστε να μετατρέψουν την ήπειρο αρχικά σε στρατιωτικό εργοστάσιο κι έπειτα σε πεδίο μάχης. Και για τον ίδιο λόγο τρίβονται στην γκλίτσα του Ρώσου τσομπάνη, ευελπιστώντας (!) ότι κάποια στιγμή θα χάσει την ψυχραιμία του και θα κάνει αυτός το πρώτο βήμα προς τον Αρμαγεδδώνα...

ΕΞΟΥΚΑΙ το απελπισμένο σπριντ των περισσότερων ηγεσιών κρατών μελών της Ε.Ε. προς τη στρατιωτικοποίηση (με πρωταθλητή τη Γερμανία), τα «ουκρανικά» πλήγματα βαθιά στη Ρωσία (ακόμη και σε αποθήκες e-shop), οι μετακινήσεις στρατευμάτων και η αγωνιώδης προσπάθεια να βρεθούν πυρομαχικά, οι μιντιακές υστερίες για ρωσικά drones παντού και η καλλιέργεια κλίματος «επικείμενης εισβολής» (μαζί με την πάταξη όσων δεν έχουν χάσει τα λογικά τους), τα σχέδια για στρατιωτική εκπαίδευση των μαθητών και υποχρεωτική θητεία των νέων σε μεγάλες ευρωπαϊκές χώρες κ.ο.κ.

Μόνο που όλα αυτά μέχρι στιγμής αποτυγχάνουν μεγαλοπρεπώς, σκοντάφτοντας στον τοίχο της σκληρής πραγματικότητας και της (συχνά στρεβλής αλλά όλο και πιο ενοχλητικής) αντίδρασης των υπηκόων. Όμως οι ευρωνάνοι δεν πτοούνται: κάθε φορά που τρώνε τα μούτρα τους ξανασηκώνονται με ακόμη φρικτότερη πεποίθηση ότι στον πόλεμο θα βρουν τη λύση – ει δυνατόν με ξένα κόλλυβα, βέβαια. Ο Μπράνκο Μιλάνοβιτς, καθηγητής πανεπιστημίου στις ΗΠΑ και πρώην ανώτατο στέλεχος της Παγκόσμιας Τράπεζας, επισημαίνει αυτές τις τάσεις σε πρόσφατο άρθρο του (εδώ δημοσιεύουμε χαρακτηριστικά αποσπάσματα), επικεντρώνοντας την κριτική του στην «ανεύθυνη» στάση των σκανδιναβικών και βαλτικών κρατών...

** Τη συμφωνία υπέγραψαν, όλο χαμόγελα δίπλα στον Τραμπ, η Δανή πρωθυπουργός Φρέντερικσεν και ο Γροιλανδός πρωθυπουργός Νίλσεν. Μάλιστα η γροιλανδική κυβέρνηση συνασπισμού πανηγυρίζει διότι συνυπέγραψε... επί ίσοις όροις με τη Δανία την παράδοση της χώρας στις ΗΠΑ!*

«**Ε**ίτε θα κάνω συμφωνία με το Ιράν, είτε θα το στείλω στην κόλαση» δήλωνε μεταξύ άλλων ωραίων ο Τραμπ από το βήμα της Γενικής Συνέλευσης του ΟΗΕ, λες και αγόρευε σε σαλόνι στο Τέξας. Επί του πεδίου, πάντως, άλλα λέει η πραγματικότητα. Οι δε Ιρανοί γνωρίζουν ότι μια δίκαιη και βιώσιμη συμβιβαστική λύση, την οποία πάντα επεδίωκαν –απόδειξη η πυρηνική συμφωνία του 2015, που ο Τραμπ τσαλαπάτησε– θα γίνει δυνατή μόνο όταν οι ΗΠΑ εξαναγκαστούν να καταπιούν την πικρή αλήθεια: ότι βρίσκονται σε αδιέξοδο. Πάντα από το ίδιο βήμα, ο Αμερικανός πρόεδρος καυχήθηκε για το πώς έκανε κουρελόχαρτο τον Καταστατικό Χάρτη του ΟΗΕ με την γκανγκστερική απαγωγή του Μαδούρο, και συμπλήρωσε: «Οποιος νικά παίρνει τα λάφυρα», εννοώντας τον εθνικό πλούτο της Βενεζουέλας. Επιβεβαίωσε έτσι ξανά την πεποίθηση των Ιρανών ότι, εάν πάψουν να αντιστέκονται, η πατρίδα τους θα διαμελιστεί και θα καταληστευθεί. Πάνω σε αυτή τη συνειδητοποίηση πατά όχι μόνο η αποφασιστικότητα και η προετοιμασία της ιρανικής ηγεσίας, αλλά και η πατριωτική συσπείρωση της μεγάλης λαϊκής πλειοψηφίας, που εξέπληξε δυσάρεστα τους παραμυθάδες της Δύσης. Όμως η Τεχεράνη βασίζεται και σε μια στρατηγική «υπομονής», η οποία συνίσταται στην παράταση της σύγκρουσης μέχρις ότου ο αντίπαλος θα αδυνατεί να αντέξει το κόστος της (πολιτικό, οικονομικό, στρατιωτικό κ.λπ.). Το Ιράν ποντάρει στον χρόνο, στην αστάθεια των ενεργειακών αγορών, στην ευαισθησία της κοινής γνώμης στη Δύση απέναντι στους μακροχρόνιους πολέμους, και στην ευθραυστότητα των ισορροπιών στην περιοχή. Όχι τυχαία, στην ομιλία του στον ΟΗΕ ο Ιρανός πρόεδρος Πεζεσκιάν τόνισε ότι «ένας λαός που δεν είναι σε θέση να υπερασπιστεί τον εαυτό του θα ποδοπατηθεί στον σημερινό κόσμο», άρα «ποτέ δεν θα σκύψουμε το κεφάλι». Κι αμέσως μετά η ιρανική αντιπροσωπεία έστειλε στους Αμερικανούς 7 «μη διαπραγματεύσιμους» όρους για κατάπαυση του πυρός και άνοιγμα των Στενών του Ορμούζ...

Η ΟΥΑΣΙΝΓΚΤΟΝ αντιμετωπίζει πάλι το ίδιο δίλημμα: κλιμάκωση του πολέμου με αβέβαια αποτελέσματα, ή αποδοχή της αποτυχίας της να λυγίσει το Ιράν; Η τραμπική διοίκηση ζυγίζει πώς θα επιδράσει η μία ή η άλλη επιλογή όχι μόνο στη διεθνή εικόνα της, αλλά και στις επερχόμενες ενδιάμεσες εκλογές των ΗΠΑ. Διότι κατανοεί ότι διαρκώς διευρύνεται η πλειοψηφία των Αμερικανών που αντιτίθενται στον επικίνδυνο τυχοδιωκτισμό της – κι ως λέει ο Τραμπ ότι το μόνο που τον νοιάζει είναι

να μην αποκτήσει πυρηνικά όπλα το Ιράν. Εάν ίσχυε ο ισχυρισμός του, εξάλλου, θα αρκούσε να σεβαστεί τη συμφωνία του 2015... Εν πάση περιπτώσει, τις επόμενες εβδομάδες θα φανεί κατά πόσο θα υπάρξει δυνατότητα ουσιαστικής εκεχειρίας κι έπειτα ειρήνευσης. Προϋπόθεση γι' αυτό είναι βέβαια να μην επιτραπεί στους παραληρούντες σιωνιστές να «παρέμβουν». Αλλιώς η σύγκρουση θα αναβαθμιστεί σε ολοκληρωτικό πόλεμο, που πιθανότατα θα αλλάξει τον μεσανατολικό χάρτη, και όχι μόνο.

Μέσα σε όλα αυτά, οι Σαουδάραβες «κατάφεραν» να κάνουν ακόμη χειρότερα τα πράγματα για το στρατόπεδο της Δύσης: τσαλαπατώντας την εκεχειρία που είχαν συνάψει με τους Υεμενίτες, αντί να απωθήσουν τους «ξυπόλητους» στα ενδότερα της χώρας, μέσα σε λίγες μέρες (και παρά την υπεροπλία τους) βρέθηκαν κυνηγημέ-

νοι. Οι ανυπότακτοι Υεμενίτες κατέλαβαν στρατηγικές περιοχές που μέχρι πρόσφατα ελέγχονταν από τον σαουδαραβικό συνασπισμό, και τώρα ασκούν ασφυκτική εποπτεία του Στενού Μπαμπ ελ-Μαντέμπ, δηλαδή του δεύτερου στρατηγικού διαύλου της περιοχής μετά το Ορμούζ, ενώ βομβάρδισαν και τον επίγειο σαουδαραβικό πετρελαϊκό αγωγό. Οι Σαουδάραβες τρεις φορές ζήτησαν τη βοήθεια των ΗΠΑ, κι άλλες τόσες ο Τραμπ την αρνήθηκε – γκρεμίζοντας ακόμη φορά τις σαουδαραβικές ψευδαισθήσεις. Το δε «σουνιτικό ΝΑΤΟ» που η Σαουδική Αραβία συνέπηξε με το Πακιστάν και την Τουρκία, επίσης κοιτά αλλού. Τώρα οι Δυτικοί και οι σύμμαχοί τους στην περιοχή καλούν τους Υεμενίτες να μην απειλούν τη διεθνή ναυσιπλοΐα, παριστάνοντας ότι ξέχασαν (όπως έκαναν και στην περίπτωση του Ιράν) ποιος άνοιξε τον ασκό του Αιόλου...

02 **διεθνή****Υπόδειγμα
(παρα)κράτους**

► Στη «μοναδική δημοκρατία της Μέσης Ανατολής», η κεντρική εφορευτική επιτροπή απέκλεισε από τις εκλογές τα δύο μεγαλύτερα παλαιστινιακά κόμματα (αραβικά, σύμφωνα με την ισραηλινή κυβέρνηση, καθώς ως γνωστόν Παλαιστίνιοι δεν υπάρχουν...). Πρόκειται για τη συντηρητική «Ενωμένη Αραβική Λίστα» και την αριστερή «Ενιαία Λίστα». Τα δύο αυτά κόμματα απευθύνονται στους Παλαιστίνιους κατοίκους του κατοχικού παρακράτους, που οι οικογένειές τους δεν διώχθηκαν κατά την Νάκμπα (Καταστροφή) του 1948. Σήμερα αυτοί αντιστοιχούν στο 20% του πληθυσμού του Ισραήλ και «φυσικά» είναι πολίτες τρίτης κατηγορίας. Η αλήθεια είναι ότι οι πάνω-κάτω 10 βουλευτές που εκλέγουν τα δύο «αραβικά» κόμματα (σε σύνολο 120) δυσκολεύουν τα παζάρια για το σχηματισμό της εκάστοτε ισραηλινής συγκυβέρνησης, οπότε η κεντρική εφορευτική επιτροπή αποφάσισε ότι δεν χρειάζεται πλέον να τηρούνται τα «δημοκρατικά» προσχήματα.

► Στις 31/8 ένας παράνομος έποικος στη Δυτική Όχθη καταγγέλλει στον κατοχικό στρατό ότι οι Παλαιστίνιοι του γειτονικού χωριού Αλ-Μουγκάιρ του έκλεψαν 12 κατσίκες. Ξημερώματα της 1/9 ισραηλινή στρατιωτική μονάδα εισβάλλει στο χωριό και απαιτεί από τον πρόεδρο της κοινότητας να «επιστραφούν» οι 12 κατσίκες στον έποικο. Ο πρόεδρος προσκομίζει στοιχεία ότι ανήκουν σε κάτοικο του χωριού, και νομίζει ότι το θέμα έληξε. Όμως το επόμενο βράδυ μεγάλη στρατιωτική δύναμη περικυκλώνει το χωριό. Στρατιώτες και έποικοι «αδειάζουν» από πρόβατα και κατσίκες όλα τα μαντριά. Οι κτηνοτρόφοι σημαίνουν συναγερμό, και δεκάδες συγχωριανοί βγαίνουν στο δρόμο διαμαρτυρόμενοι. Οι στρατιώτες τους ρίχνουν χημικά, αλλά αυτοί δεν διαλύονται. Ξαφνικά αναλαμβάνουν δράση οι ελεύθεροι σκοπευτές: δολοφονούν εν ψυχρώ δύο εφήβους που έβριζαν τους κλέφτες. Λίγο αργότερα ο κατοχικός στρατός φεύγει από το Αλ-Μουγκάιρ, κουβαλώντας δεκάδες αιγοπρόβατα. Όπως είπε κι ο γενοκτόνος-κατοικοκλέφτης Νετανιάχου στον ΟΗΕ, «είμαστε μια χώρα του νόμου»...

► Μετά την απόφαση της κυβέρνησης των ΗΠΑ να απαγορεύσει τη συμμετοχή Παλαιστινιακής αντιπροσωπείας στην 81η Γενική Συνέλευση του ΟΗΕ, κατά παράβαση των συμβατικών υποχρεώσεων των ΗΠΑ, πραγματοποιήθηκε ψηφοφορία για τη συμμετοχή της Παλαιστίνης: 152 χώρες ψήφισαν υπέρ, και 3 κατά (ΗΠΑ, Ισραήλ, Παραγουάη). Το συντριπτικό αποτέλεσμα δεν πτόησε την εκπρόσωπο των ΗΠΑ, που δήλωσε ότι η απαγόρευση οφείλεται στο γεγονός ότι οι Παλαιστίνιοι... «δεν τηρούν τις δεσμεύσεις τους βάσει των Συμφωνιών του Όσλο» (προφανώς το Ισραήλ τις τηρεί!). Ο ΟΗΕ κατάφερε πάντως να ψελλίσει ότι «βάσει των άρθρων 11, 12 και 13 της Συμφωνίας ΟΗΕ-ΗΠΑ, οι αρχές των ΗΠΑ δεν πρέπει να επιβάλλουν κανένα εμπόδιο στη διέλευση εκπροσώπων κρατών μελών του ΟΗΕ προς ή από την έδρα του Οργανισμού». Τους έκανε δηλαδή πάλι τη μούρη κρέας...

Ψυχρή Ειρήνη

Οι πρόεδροι των ΗΠΑ και της Κίνας για την ώρα επέλεξαν τον αμοιβαίο κατευνασμό

■ του **Γιώργου Αναστασίου**

Η επίσκεψη του Κινέζου προέδρου Σι Τζινπίνγκ στις ΗΠΑ και η συνάντησή του με τον Αμερικανό ομόλογό του Ντόναλντ Τραμπ ολοκληρώθηκε σε μια «ωραία ατμόσφαιρα». Το επιστέγασμα ήταν ότι ο Αμερικανός παρέτεινε κατά δύο μήνες την αναστολή της επιβολής υψηλών δασμών στην Κίνα, και ο Κινέζος τον ευχαρίστησε ανακοινώνοντας ότι θα... δανείσει δύο πάντα στο ζωολογικό κήπο της Ατλάντα! Και οι δύο χώρισαν με χαμόγελα ικανοποίησης, αφού εμμέσως πλην σαφώς κατέστησαν σαφές σε όλους ότι διοικούν τις δύο ισχυρότερες χώρες του κόσμου και πως μεταξύ τους μπορούν να διευθετούν –έστω και προσωρινά– πολύ περισσότερα από τις διμερείς τους σχέσεις.

Οι προσεκτικά διαλεγμένες διπλωματικές διατυπώσεις («Οι σχέσεις μας δεν ήταν ποτέ τόσο καλές», «υλοποιούμε ένα νέο μοντέλο συνύπαρξης» κ.ο.κ.) υποδεικνύουν όχι την έλλειψη σκληρού ανταγωνισμού μεταξύ των δύο σημαντικότερων διεθνώς δυνάμεων, αλλά την επιλογή και των δύο να αποφύγουν αυτήν την περίοδο βαθιές ρήξεις. Με άλλα λόγια, η πιεστική ανάγκη της τραμπικής διοίκησης να αποφύγει το άνοιγμα μετώπων που δεν θα μπορούσε να καλύψει στις σημερινές συνθήκες συναντήθηκε με τον ασιατικό πραγματισμό, που γνωρίζει ότι δεν είναι έτοιμος για σύγκρουση, και άρα επαναλαμβάνει σε όλους τους τόνους τη λέξη-κλειδί: «σταθερότητα».

Έτσι φάνηκαν να συμφωνούν, μεταξύ άλλων, ότι θα συνεχίσουν να αναπτύσσουν την Τεχνητή Νοημοσύνη «για το κοινό καλό και πάντα υπό ανθρώπινο έλεγχο» (αν και είναι

διαφορετικής φιλοσοφίας τα μοντέλα των μεν και των δε), κι ότι για την ώρα δεν θα ανοίξουν το μέτωπο της Ταϊβάν – με τον αίφνης υποχρεωτικότατο Τραμπ να αναβάλλει περαιτέρω την πώληση οπλικών συστημάτων αξίας 124 δισεκατομμυρίων δολαρίων στην Ταϊβάν, και τον Σι Τζινπίνγκ να «δράττεται της ευκαιρίας» για να ξαναπεί ότι η Κίνα δεν θα αποδεχθεί επ’ ουδενί μια διακήρυξη ανεξαρτησίας του νησιού που τυπικά είναι επαρχία της.

Οι φόβοι των υπόλοιπων

Έχει ενδιαφέρον ότι πολλά ευρωπαϊκά ΜΜΕ περιέγραψαν με τον φθόνο του περιθωριοποιημένου όλο αυτό το αλισβερίσι, φτάνοντας να κατηγορήσουν τον Αμερικανό πρόεδρο ότι γυρνά κυνικά την πλάτη στην Ταϊβάν! Είναι χαρακτηριστική η αποστροφή του βρετανικού Economist: «Ο πειρασμός μιας επόμενης συνάντησης δίνει σε κάθε πλευρά ένα κίνητρο να διατηρήσει τις σχέσεις σε ισορροπία. Οι ΗΠΑ έχουν αναβάλει ένα προγραμματισμένο πακέτο όπλων για την Ταϊβάν, προκειμένου να αποφύγουν την διαταραχή της συνάντησης με τον κ. Σι. Ωστόσο, ο ρυθμός των συνόδων κορυφής ενδέχεται πλέον να διατηρήσει το πακέτο σε αέναη αναστολή». Ανησυχούν οι Βρετανοί μήπως καθυστερήσει ένα επιπλέον ολοκαύτωμα;

Στα υπόλοιπα μεγάλα ζητήματα, μεταξύ των οποίων η Ουκρανία και η Μέση Ανατολή, δεν υπήρξε δημοσίως κάτι περισσότερο από ανταλλαγή ευχολογίων για αυτοσυγκράτηση, διαπραγματεύσεις και ειρήνευση. Υπάρχουν πληροφορίες ότι συζητήθηκε και η Κούβα, που οι Κινέζοι θα ήθελαν να μην

πέσει στα νύχια των ΗΠΑ, αλλά πρακτικά φαίνεται να υιοθετούν στο θέμα αυτό μια στάση παρόμοια με αυτήν του Τραμπ για την Ταϊβάν. Πάντως την ώρα της κινεζικής επίσκεψης στις ΗΠΑ διέρρεαν στα αμερικανικά ΜΜΕ σχέδια των μονάδων εφεδρείας του αμερικανικού στρατού να παράσχουν μέσα στο επόμενο τετράμηνο στη Νότια Διοίκηση των ΗΠΑ –στις «αρμοδιότητες» της οποίας εμπίπτει η Καραϊβική– «μονάδες αστυνόμευσης, εφοδιασμού και λογιστικής υποστήριξης» (σύμφωνα με Αμερικανούς αναλυτές, υπολογίζεται ότι στο επόμενο τετράμηνο θα έχει λήξει με τον ένα ή άλλο τρόπο η σύγκρουση στο Ιράν, κι άρα θα υπάρχει η δυνατότητα «απελευθέρωσης» της Κούβας με στρατιωτικά μέσα – μια και οι Κουβανοί δεν λένε να εξεγερθούν...). Εν τέλει η συνάντηση των δύο ηγετών άφησε στις υπόλοιπες ισχυρές περιφερειακές δυνάμεις πικρή επίγευση, καθώς η εντυπωσιακή ευγένεια του Τραμπ απέναντι στον «Κινέζο κομμουνιστή» (που αγανάκτησε όχι λίγες προσωπικότητες του Ρεπουμπλικανικού Κόμματος), όπως και οι ανταποδοτικές φιλοφρονήσεις του Σι Τζινπίνγκ, δικαιολογούσαν τον φόβο τους ότι ίσως βρίσκονται ενώπιον ενός «διδύμου» που μπορεί να συνδιαχειριστεί τις τύχες όλου του πλανήτη. Μάλλον βιαστικό συμπέρασμα, ιδίως αφού δεν γνωρίζουμε τι συζητήσαν οι δύο κατ’ ιδίαν, κι ακόμη περισσότερο πώς εξελίχθηκαν οι συναντήσεις των «ειδικών» που πλαisiώναν τις δύο αντιπροσωπείες. Τα αποτελέσματα αυτών των συναντήσεων, που είναι οι πιο ουσιαστικές αλλά και οι λιγότερο διαφημιζόμενες, θα φανούν το επόμενο διάστημα.

της επιστήμης και της κοινωνίας

■ Επιμέλεια:
Γιάννης
Σχίζας

Σπηλαιολόγοι εξερευνούν το σπηλαιοβάραθρο στην περιοχή Στέρνες Χανίων

Την αποστολή των σπηλαιολόγων και ερευνητών που εξερευνούν το σπηλαιοβάραθρο στην περιοχή Στέρνες των Λευκών Ορέων στα Σφακιά επισκέφθηκε ο δήμαρχος Σφακίων, Ιωάννης Ζερβός, στις 12/9. Όπως αναφέρει το ΑΠΕ-ΜΠΕ, ο δήμαρχος κ. Ζερβός, συνοδευόμενος από τους ειδικούς συνεργάτες του, Στρατή Τσιτσιρίδη και Νεκταρία Γλυμενάκη, παρέδωσαν σε μέλη της διεθνούς αποστολής που απαρτίζεται από 40 σπηλαιολόγους και ερευνητές από οκτώ χώρες της Ευρώπης και της Αμερικής, εφόδια και είδη ανάγκης, ενώ ενημερώθηκαν για την εξέλιξη της σπηλαιο-ερευνήσης.

«Πρόκειται για μία από τις σημαντικότερες εξερευνήσεις που συντελούνται αυτή την περίοδο στον ευρωπαϊκό χώρο, σε σπηλαιοβάραθρο μήκους 12.300 μέτρων, σύμφωνα με την ενημέρωση που είχαμε, το δεύτερο σε μήκος στον ελλαδικό χώρο, γεωγραφικά άνωθεν του χωριού Ανάπολη των Σφακίων σε υψόμετρο 2.090 μέτρων. Η ομάδα των σπηλαιολόγων και ερευνητών, που ολοκληρώ-

νουν σήμερα Κυριακή τη δεκάτη συνεχόμενη ετήσια αποστολή τους, κάθε χρόνο διανύει όλο μεγαλύτερες αποστάσεις εντός του σπηλαιοβάραθρου των Στερνών, ανακαλύπτοντας, καταγράφοντας και χαρτογραφώντας, νέα στοιχεία και πτυχές που αφορούν στη γεωλογία, σπηλαιοβιολογία, υδρολογία, με σύγχρονα ψηφιακά μέσα και τη συλλογή, παράλληλα, δειγμάτων έμβιων οργανισμών τα οποία θα μελετηθούν σε εξειδικευμένα εργαστήρια της Ελλάδας και του εξωτερικού», δήλωσε ο δήμαρχος Σφακίων Ιωάννης Ζερβός. Η διεθνής σπηλαιολογική αποστολή χρηματοδοτήθηκε από τον ΟΦΥΠΕΚΑ με το ποσό των 10.000 ευρώ, ενώ η δημοτική αρχή ενίσχυσε με τα απαραίτητα εφόδια για κάλυψη αναγκών τους τα μέλη της αποστολής. «Στηρίζουμε σταθερά εδώ και χρόνια τη συγκεκριμένη ερευνητική δραστηριότητα η οποία έχει ευρύτερη σημασία για την περιοχή, καθώς μπορεί να ενισχύσει τη γνώση γύρω από τη γεωλογία, τα υπόγεια ύδατα και το οικοσύστημα των Λευκών Ορέων», δήλωσε ο κ. Ζερβός.

Ο Τραμπ χαρακτηρίζει «φάρσα» ότι η ΤΝ μπορεί να καταστρέψει την ανθρωπότητα

Ο πρόεδρος των Ηνωμένων Πολιτειών Ντόναλντ Τραμπ χαρακτήρισε «φάρσα» την προειδοποίηση ότι η Τεχνητή Νοημοσύνη θα μπορούσε να καταστρέψει την ανθρωπότητα, μετά την έκκληση πολλών διευθυντών τεχνολογικών εταιρειών να επιβραδυνθεί η ανάπτυξη των συστημάτων αυτών. «Η Τεχνητή Νοημοσύνη που βάζει στο χέρι τον κόσμο, καταστρέφει την ανθρωπότητα, και όλα τα άλλα κακά πράγματα, είναι ΦΑΡΣΑ», έγραψε σε ανάρτησή του στην πλατφόρμα Truth Social.

Οι μετοχές εταιρειών που σχετίζονται με την ΤΝ έπεσαν κατακόρυφα, αφού ορισμένες από τις κορυφαίες του τομέα ζήτησαν να επιβραδυνθεί ο ρυθμός ανάπτυξής της. Ο διευθύνων σύμβουλος της Anthropic Ντάριο Αμοντέ προέτρεψε μάλιστα την αμερικανική κυβέρνηση να προωθήσει δικλίδες ασφαλείας για τον έλεγχο, από ανεξάρτητες υπηρεσίες, των πιο προηγμένων εργαλείων ΤΝ. Την πρότασή του υιοθέτησαν αμέσως πολλά στελέχη μεγάλων εταιρειών, όπως ο Σαμ Άλτμαν

της OpenAI και σ'Ελον Μασκ, ο ιδιοκτήτης της xAI. Νωρίτερα, ο αντιπρόεδρος των ΗΠΑ Τζ. Ντ. Βανς είπε σε δημοσιογράφους ότι αντιμετωπίζει με σκεπτικισμό την έκκληση των στελεχών που ζητούν από την κυβέρνηση να επιβάλει ένα ρυθμιστικό πλαίσιο.

Ο Δημοκρατικός γεροϋσιαστής από τη Βιρτζίνια Μαρκ Γουόρνερ, που πρωτοστατεί στην υιοθέτηση νομοθετικού πλαισίου για τον τομέα, μίλησε με τον Αμοντέ και τον Άλτμαν για τις ανησυχίες που διατύπωσαν για την ασφάλεια της ΤΝ. Ο Τραμπ από την πλευρά του υποστήριξε ότι εργαλεία τα οποία προορίζονται για την ασφαλή χρήση της ΤΝ έχουν ήδη χρησιμοποιηθεί στον Αμοντέ. «Η κυβέρνηση Τραμπ σταμάτησε "άτομα" της ΤΝ να κάνουν κακά ή δυνητικώς κακά πράγματα, όπως τον Ντάριο (Anthropic!) που τώρα παριστάνει το αγγελάκι – και θα συνεχίσουμε να το κάνουμε», έγραψε στις αναρτήσεις του.

Πηγή: ΑΠΕ

Ελβετία: «Όχι καλοκαίρια στους 50 βαθμούς Κελσίου»

Χιλιάδες άνθρωποι διαδήλωσαν στη Γενεύη και τη Λωζάνη, στην Ελβετία, για να καταγγείλουν την αδράνεια απέναντι στην υπερθέρμανση του πλανήτη, σε μια κινητοποίηση που διοργανώθηκε από έναν συνασπισμό περισσότερων από εκατό ενώσεων υπό το κοινό σύνθημα «Όχι καλοκαίρια στους 50 βαθμούς Κελσίου!».

«Η ασφυξία δεν είναι αναπόφευκτη», «Θα ζήσουμε ή θα πεθάνουμε;», «Δεν υπάρχει πλανήτης Β», «Βοήθεια, νερό!», «Φωτιά στη λίμνη!», έγραφαν κάποια από τα πολυάριθμα πανό που κρατούσαν διαδηλωτές όλων των ηλικιών που έκαναν ειρηνική πορεία και στις δύο πόλεις, σύμφωνα με δημοσιογράφους του Γαλλικού Πρακτορείου.

Ο Γκιγιόμ Ματί, ένας 31χρονος ακτιβιστής της ένωσης Solidaires και μέλος του συνασπισμού που διοργάνωσε την κινητοποίηση, δήλωσε στο Γαλλικό Πρακτορείο ότι ο συνασπισμός ελπίζει «να εισέλθει επιτέλους σε έναν νέο κύκλο ευρείας, μεγάλης λαϊκής κινητοποίησης για να ασκήσει πίεση ενάντια στην αδράνεια των κυβερνήσεων κομμάτων για το κλίμα, των επικεφαλής του ελβετικού χρηματοοικονομικού κέντρου και της ομοσπονδιακής κυβέρνησης της Ελβετίας, που δεν εφαρμόζουν όλα τα απαραίτητα περιβαλλοντικά μέτρα».

Τον Απρίλιο του 2024, το Ευρωπαϊκό Δικαστήριο Ανθρωπίνων Δικαιωμάτων (ΕΔΑΔ) έκρινε ότι η Ελβετία δεν έχει λάβει επαρκή μέτρα για την καταπολέμηση της κλιματικής αλλαγής. Ήταν η πρώτη χώρα που καταδικάστηκε από διεθνές δικαστήριο για ελλιπή μέτρα για τον περιορισμό της υπερθέρμανσης του πλανήτη.

«Θα δείξουμε στις αρχές μας ότι έφτασε πραγματικά η ώρα να δράσουμε (...) Δεν μπορούμε πλέον να χρηματοδοτούμε όπλα και μετά να μην νοιαζόμαστε για τα υπόλοιπα, αυτό είναι λάθος», φώναξε ο 60χρονος διαδηλωτής Ιβ Φροάντεβο.

«Υπήρξε μεγάλη έλλειψη νερού αυτό το καλοκαίρι. Όχι μόνο για πισίνες, αλλά κυρίως για τη γεωργία και για την επιβίωσή μας», δήλωσε ο Βασάν Φοντανάζ, ένας 47χρονος ηθοποιός από τη Λωζάνη φορώντας μια αμφίεση γιγάντιας σταγόνας νερού.

Ο Λοράν Γκιντετί, ένας 55χρονος αρχιτέκτονας από τη Λωζάνη που φορούσε μάσκα αερίου και μια στολή φτιαγμένη από πλαστικά μπουκάλια, είπε ότι είναι «ένας από τους τυχερούς που έχουν ένα καλά μονωμένο διαμέρισμα που μπορεί να δροσιστεί τη νύχτα». Αλλά αυτό το καλοκαίρι, «σκέφτηκα πολύ τους ανθρώπους που δεν είχαν αυτή την τύχη»...

Στερεύουν τα ποτάμια του πλανήτη

Η αξιολόγηση του παγκόσμιου κύκλου του νερού από τον Παγκόσμιο Μετεωρολογικό Οργανισμό (WMO) αποκαλύπτει μια εξάντληση των παγκόσμιων αποθεμάτων νερού: η ποσότητα γλυκού νερού που διατηρείται στο έδαφος ή κάτω από αυτό, συμπεριλαμβανομένων των υπόγειων υδάτων, των λιμνών, των ποταμών, του χιονιού, της υγρασίας του πάγου στο έδαφος και μέσα στα φυτά και τα δέντρα, ήταν 42% κάτω από το κανονικό σε ολόκληρο τον κόσμο πέρυσι.

Τα τελευταία επτά χρόνια έχουν παρατηρηθεί ποτάμια σε όλο τον κόσμο με λιγότερες «κανονικές» ροές από το 1991. Το 2025, ένα από τα θερμότερα χρόνια που έχουν καταγραφεί ποτέ, μόνο περίπου το ένα τρίτο των ποταμών ήταν εντός του κανονικού εύρους, ενώ το 36% της παγκόσμιας έκτασης των λεκανών παρουσίασε ροές ποταμών κάτω ή πολύ κάτω από το κανονικό, και το 21% ήταν πάνω και πολύ πάνω από το κανονικό, σύμφωνα με τη μελέτη του WMO. Οι παγετώνες έχουν δει τις μεγαλύτερες απώλειες μάζας πάγου από τη δεκαετία του 1990 και οι μεγαλύτερες απώλειες είναι οι πιο πρόσφατες. Μόνο το 2025 η απώλεια μάζας πάγου ήταν 400 γιγατόνοι, γεγονός που προσθέτει 1,1 χιλιοστό στα παγκόσμια επίπεδα της θάλασσας.

Η ανάλυση αποτελεί μια ολοκληρωμένη, επιστημονικά τεκμηριωμένη αξιολόγηση ολόκληρου του κύκλου του νερού, συμπεριλαμβανομένων των ροών των ποταμών, των υπόγειων υδάτων, της εξάτμισης και της διαπνοής, της αποθήκευσης χερσαίου νερού, καθώς και του χιονιού και του πάγου.

Τα ιστορικά χαμηλά επίπεδα νερού στον Δούναβη αυτό το καλοκαίρι δημιούργησαν μια άνευ προηγουμένου ενεργειακή κρίση στην Ουγγαρία και τη Ρουμανία: όλοι οι πυρηνικοί αντιδραστήρες τους εκτός από έναν έπρεπε να κλείσουν, επειδή η στάθμη του ποταμού ήταν πολύ χαμηλή για να παρέχει νερό για την ψύξη τους.

Ο ποταμός Μισισσιπή, ο οποίος αποτελεί την κύρια πηγή νερού για 50 δήμους των ΗΠΑ, απειλείται από χημική ρύπανση που έχει δημιουργήσει υποξικές νεκρές ζώνες στον Κόλπο του Μεξικού, από άνοδο της στάθμης της θάλασσας που επιταχύνει την απώλεια υγροτόπων και την εισχώρηση αλμυρού νερού, καθώς και από διαλείπουσες ξηρασίες.

Σημαντικά αφρικανικά ποτάμια όπως ο Νείλος, ο Νίγηρας και ο Ζαμβέζη αντιμετωπίζουν σημαντικές απειλές από σοβαρή ρύπανση και ξηρασίες που προκαλούνται από το κλίμα, οι οποίες μειώνουν τα επίπεδα των υδάτων και βλάπτουν τα τοπικά οικοσυστήματα.

πολιτική

LA PLEBE
ΠΑΡΑΤΗΡΗΤΗΣ ΤΟΥ ΠΑΡΟΝΤΟΣ ΓΙΑ ΤΟ ΜΕΛΛΟΝ

■ Γράφει ο **Κώστας Γκιώνης**

Καλά ξεμπερδέματα

Τα σκάνδαλα σκάνε το ένα πίσω από το άλλο και δεν κουνιέται φύλλο. Δικαιολογίες παιδιών νηπιαγωγείου. Υπουργοί λένε ότι δεν τους νοιάζει αν τους παρακολουθεί ένας ξένος ιδιώτης! Ένας υφυπουργός παρουσιάζει έναν απαρχαιωμένο πίνακα με μερικά καμένα λαμπάκια ως τηλεδιόικηση! Σε ένα σκάνδαλο με παγκόσμιες διαστάσεις, μια φαρμακευτική παραδέχεται ότι λάδωνε υπουργούς και στην Ελλάδα, κι εδώ κυνηγάνε τους μάρτυρες! Μέλος του κυβερνώντος κόμματος συλλαμβάνεται να αποπλανεί και να εκδίδει 12χρονη, και η λίστα με τους 213 παιδοβιαστές εξαφανίζεται! Υπουργός που ήταν και μέτοχος με τους γιατρούς δολοφόνους του γνωστού τραγουδιστή, ελάχιστα μετά το θάνατο νοιώθει την ανάγκη να πάρει τον γιατρό, και φυσικά κανένας δεν τον ρωτάει το γιατί! Ένας υπουργός, λεκτικός αυτοφωράκις, έχει το ακαταλόγιστο και μας λέει ότι τα πάντα στον κόσμο καταρρέουν και η Ελλάδα είναι η μόνη χώρα σε μεγάλη ανάπτυξη και γι' αυτό τη ζηλεύουν όλοι – βέβαια ήταν ο ίδιος που έλεγε ότι επί χούντας η οικονομία ήταν κούκλα! Όποια πέτρα και να σπκώσεις, τσουπ, να ένα σκανδαλάκι...

Η ελληνική κοινωνία βρίσκεται σε μια μεγάλη καμπί όσον αφορά την πολιτική και την πολιτιστική της ταυτότητα. Είναι μια κοινωνία βαθιά διαβρωμένη όσον αφορά το τι θεωρεί ουσιώδες και τι επουσιώδες, τι άξιο και τι ανάξιο. Το χρήμα είναι ο μπούσουλας της σκέψης της. Η κοινωνία πλέον δεν απαρτίζεται από πολίτες, αλλά από μια μάζα η οποία πλάθεται καταπώς θέλει η εκάστοτε εξουσία. Μπορεί να πιστέψει οτιδήποτε της σερβίρουν χωρίς κανέναν ενδοιασμό, αρκεί να μην ξεβολέψει το ατάραχο της ύπαρξής της. Είναι μια κοινωνία βαθιά συντηρητική, και αυτό δεν αφορά μόνο τα δεξιά, ακροδεξιά, νεοναζιστικά, χριστιανοταλιμπαρικά, κεντροδεξιά, νεοφιλελεύθερα, σοσιαλδημοκρατικά, κεντροαριστεροδεξιά μορφώματα, αλλά και ευρύτερα στρώματα των αυτοαποκαλούμενων κομμουνιστών και ακροαριστερών.

Τα υγιή κομμάτια της κοινωνίας, όσα έχουν μείνει ανέγγιχτα απ' αυτόν τον πολιτικό αχταρμά-πολτό, παρακολουθούν με απελπισία το αλισβερίσι που συντελείται ενόψει των επικείμενων εκλογών. Πανηγυρίζουν κάποιοι για το αν η Ν.Δ. πέσει στο 25%, αγνοώντας πού βρίσκονται άλλοι όμοροι πόλοι: η Ελληνική Λύση στο 9%, η Λατινοπούλου στο 4%, η Ελπίδα της Καρυστιανού στο 5%, η Νίκη με 2%. Αυτά μας κάνουν 45%, και χωρίς να υπολογίζουμε τους Σπαρτιάτες – που στις προηγούμενες εκλογές είχαν πάρει 4,7% και θα μετεξελιχθούν σε κόμμα Κασσιδιάρη ο οποίος, απ' ό,τι όλα δείχνουν, θα πάρει μεγαλύτερο ποσοστό. Επίσης ποσοστό αξιοσέβαστο, το οποίο δεν θα κόψει μόνο από τη Ν.Δ., θα αποσπάσει η εμφάνιση του κόμματος Σαμαρά. Οπότε δεξιά και ακροδεξιά στην Ελλάδα μπορεί να πλησιάσουν το 60%! Αν προσθέσουμε και τα άλλα δύο κόμματα της κεντροαριστεροδεξιάς, ΠΑΣΟΚ και ΕΛΑΣ, τότε μιλάμε για πολύ πάνω από 80%. Καλά ξεμπερδέματα.

**Στον
αντίποδα**

■ του **Κώστα Μελά**
Οικονομολόγου Πανεπιστημιακού

Ο ΟΔΔΗΧ, μέσω προγράμματος διαχείρισης ταμειακής ρευστότητας υπό τη μορφή repo agreements, συγκεντρώνει τα ταμειακά διαθέσιμα φορέων της Γενικής Κυβέρνησης (ΕΦΚΑ, νοσοκομεία, ΟΤΑ, πανεπιστήμια κ.λπ.) στον κεντρικό λογαριασμό του κράτους στην ΤτΕ (Ο Ν. 4320/2015 ήταν ο νόμος που ξεκίνησε την υποχρεωτική μεταφορά των διαθεσίμων στην ΤτΕ).

Η επίσημη εξέλιξη του αποθέματος των Repos (συμφωνιών επαναγοράς) της Κεντρικής Διοίκησης στο τέλος κάθε έτους, σύμφωνα με τα ετήσια δελτία δημόσιου χρέους του ΟΔΔΗΧ και τις εισηγητικές εκθέσεις του προϋπολογισμού, διαμορφώθηκε ως εξής:

- 2021: 36,957 δισ. ευρώ
- 2022: 49,925 δισ. ευρώ (καθαρή αύξηση κατά +12,968 δισ. ευρώ μέσα στο έτος)
- 2023: 54,539 δισ. ευρώ
- 2024: 56,944 δισ. ευρώ (αύξηση κατά +2,405 δισ. ευρώ)
- 2025: 62,851 δισ. ευρώ (αύξηση κατά +5,907 δισ. ευρώ – το ιστορικό υψηλό κλεισίματος έτους)

Βασικές παρατηρήσεις της πενταετίας

- Συνεχής Διόγκωση: Μέσα σε 5 χρόνια, το κράτος «τράβηξε» επιπλέον ~25,9 δισ. ευρώ από τα διαθέσιμα των φορέων (ασφαλιστικά ταμεία, δήμους, νοσοκομεία), αυξάνοντας το stock κατά σχεδόν 70%.
- Το μεγάλο άλμα του 2022: Η μεγαλύτερη ετήσια αύξηση (+12,96 δισ.) σημειώθηκε το 2022, όταν το κράτος έπρεπε να αντιμετωπίσει την ενεργειακή κρίση και ταυτόχρονα να ξεκινήσει τις πρόωρες αποπληρωμές των μνημονιακών δανείων (ΔΝΤ) χωρίς να επιβαρύνει το επίσημο ενοποιημένο χρέος.
- Η Κορύφωση (2025): Το σύστημα έφτασε στο ανώτατο καταγεγραμμένο σημείο του στο τέλος του 2025 στα 62,85 δισ. ευρώ.

Οι εξελίξεις το Α' εξάμηνο του 2026

Σύμφωνα με τα πλέον πρόσφατα και επίσημα στοιχεία του ΟΔΔΗΧ (Δελτίο Δημοσίου Χρέους Ιουνίου 2026) και τις πρόσφατες εκθέσεις των οίκων αξιολόγησης (όπως

Το κρυφό ή σκιώδες χρέος της Ελλάδος

της Scope Ratings τον Σεπτέμβριο 2026), η κατάσταση του αποθέματος των repo agreements, διαμορφώνεται ως εξής: Το Απόθεμα των Repos (Ενδοκυβερνητικό Χρέος) ανέρχεται πλέον σε περίπου 59,0 δισ. ευρώ. Το ποσό κατέγραψε μια μικρή, ελεγχόμενη υποχώρηση από το ιστορικό υψηλό των 62,85 δισ. ευρώ του πρώτου τριμήνου, καθώς το ελληνικό δημόσιο χρησιμοποίησε μέρος της εισρέουσας ρευστότητας από τα ισχυρά πρωτογενή πλεονάσματα για να απομειώσει ένα τμήμα του εσωτερικού αυτού δανεισμού. Θα δούμε πόσο θα κλείσει τελικά το 2026. Το ότι το ποσό μεγαλώνει σταθερά επί 5 χρόνια, είναι πράγματι ισχυρή ένδειξη ότι δεν καλύπτει έκτακτες ταμειακές ανάγκες, αλλά έχει γίνει διαρθρωτικό στοιχείο χρηματοδότησης – μια μορφή δανεισμού που το επίσημο χρέος/ΑΕΠ δεν καταγράφει, ακριβώς επειδή ο δανειστής είναι «μέσα στην οικογένεια» της γενικής κυβέρνησης. Η ορολογία «κρυφό» ή «σκιώδες» χρέος που χρησιμοποιείται σε αρκετά άρθρα δεν είναι υπερβολή με στατιστικούς όρους: είναι μια πραγματική υποχρέωση του κεντρικού κράτους προς άλλους φορείς, απλώς εξαφανίζεται στην ενοποίηση Μάαστριχτ επειδή έτσι ορίζεται μεθοδολογικά ο δείκτης.

Τα ενδοκυβερνητικά repos του ΟΔΔΗΧ λειτουργούν ως διαρθρωτικός μηχανισμός χρηματοδότησης του κράτους περίπου 60 δισ. ευρώ, ο οποίος εξαιρείται μεθοδολογικά από το ενοποιημένο χρέος Γενικής Κυβέρνησης κατά Μάαστριχτ,

παρότι συνιστά πραγματική υποχρέωση της Κεντρικής Διοίκησης προς τους φορείς του ευρύτερου δημόσιου τομέα. Παράλληλα τα Ταμειακά Διαθέσιμα (Cash Buffer) διαμορφώνονται ακριβώς στα 31,11 δισ. ευρώ (στρογγυλοποιημένα στις διεθνείς εκθέσεις στα ~31 δισ. ευρώ). Η μείωση από τα 39 δισ. ευρώ που βρίσκονταν στις αρχές του έτους οφείλεται στην υλοποίηση του επίσημου σχεδιασμού για πρόωρες αποπληρωμές διμερών δανείων του πρώτου μνημονίου (GLF), οι οποίες πραγματοποιήθηκαν μέσα στο καλοκαίρι του 2026.

Η απόσταση ανάμεσα στα δύο μεγέθη παραμένει σταθερά κοντά στα 28 δισ. ευρώ, επιβεβαιώνοντας ότι το μεγαλύτερο μέρος του εσωτερικού δανεισμού από τα ασφαλιστικά ταμεία και τους δήμους παραμένει μόνιμα «απορροφημένο» από το κράτος για τη χρηματοδότηση των παλαιότερων δανειακών υποχρεώσεων της χώρας.

Το απόθεμα των ενδοκυβερνητικών repos (ύψους περίπου 60 δισ. ευρώ) καλύπτει τρεις βασικές δημοσιονομικές ανάγκες του κράτους: τη χρηματοδότηση των ετήσιων ελλειμμάτων, τη μείωση του κόστους εξυπηρέτησης του υφιστάμενου χρέους και τη διατήρηση ενός ισχυρού ταμειακού μαξιλαριού χωρίς την ανάγκη συνεχούς δανεισμού από τις διεθνείς αγορές.

Οι Κύριες Δημοσιονομικές Ανάγκες που καλύπτονται

- Υποκατάσταση Εξωτερικού Δανεισμού:

Κυκλοφόρησε το τελευταίο βιβλίο του οικονομολόγου Κώστα Μελά με τίτλο «Μετά τη “μετα-εποχή” τι;» από τις εκδόσεις Ελληνοεκδοτική. Αναζητείστε το!

– Το κράτος χρησιμοποιεί αυτά τα 62+ δισ. ευρώ αντί να βγει στις αγορές για να εκδώσει νέα ομόλογα ή έντοκα γραμμάτια.

– Μειώνει την εξάρτηση της χώρας από τις διαθέσεις των ξένων επενδυτών.

► Μείωση του Κόστους Εξυπηρέτησης (τόκοι):

– Το επιτόκιο που πληρώνει το κράτος στους εγχώριους φορείς (π.χ. 3%) είναι συχνά χαμηλότερο από την απόδοση που θα απαιτούσαν οι αγορές για μακροχρόνιο δανεισμό.

– Οι τόκοι αυτοί παραμένουν «εντός της οικογένειας» του δημοσίου αντί να εκρέουν στο εξωτερικό.

► Χρηματοδότηση του Ταμειακού Αποθέματος (Cash Buffer):

– Ένα μεγάλο μέρος αυτών των χρημάτων τροφοδοτεί το επίσημο ταμειακό μαξιλάρι της χώρας.

– Το μαξιλάρι αυτό λειτουργεί ως εγγύηση ασφάλειας για τις αγορές και τους οίκους αξιολόγησης.

► Κάλυψη Προσωρινών και Διαρθρωτικών Ελλειμμάτων:

– Χρηματοδοτεί τρέχουσες δαπάνες του προϋπολογισμού (π.χ. δημόσιες επενδύσεις, εξόφληση παλαιότερων ομολόγων που λήγουν) όταν τα φορολογικά έσοδα δεν επαρκούν.

Γιατί η ανάγκη έγινε «διαρθρωτική» (μόνιμη);

Αν το κράτος αποφάσιζε αύριο το πρωί να επιστρέψει αυτά τα 60 δισ. ευρώ στους φορείς (ασφαλιστικά ταμεία, νοσοκομεία κ.λπ.) και να σταματήσει το πρόγραμμα, θα δημιουργούνταν αμέσως μια τεράστια «τρύπα» ρευστότητας. Για να την καλύψει, η

Κεντρική Διοίκηση θα έπρεπε να δανειστεί το αντίστοιχο ποσό από τις αγορές, γεγονός που θα εκτίναζε το επίσημο χρέος κατά Μάαστριχτ και θα αύξανε κατακόρυφα το κόστος δανεισμού της χώρας.

Γιατί τα repos καλύπτουν και «δαπάνες του προϋπολογισμού»;

Όταν αναφέρεται ότι τα repos καλύπτουν «δαπάνες του προϋπολογισμού», εννοούνται κυρίως δύο πράγματα που δεν αναιρούν το πρωτογενές πλεόνασμα:

1 Οι Τόκοι του Χρέους: Οι τόκοι είναι δαπάνη του προϋπολογισμού, αλλά εξαιρούνται εξ ορισμού από το πρωτογενές πλεόνασμα. Μπορεί, δηλαδή, το κράτος να έχει πλεόνασμα προ τόκων, αλλά μετά την πληρωμή των τόκων να περνάει σε συνολικό (δημοσιονομικό) έλλειμμα. Αυτό το τελικό έλλειμμα χρηματοδοτείται με τα repos.

2 Η Εποχικότητα (Ταμειακό Mismatch): Τα έσοδα του κράτους (π.χ. ο Φόρος Εισοδήματος ή ο ΕΝΦΙΑ) εισπράττονται κυρίως στο δεύτερο μισό του έτους. Όμως, οι δαπάνες (μισθοί, συντάξεις, λειτουργικά) τρέχουν κάθε μήνα. Το κράτος χρησιμοποιεί το μόνιμο απόθεμα των repos για να πληρώνει τις δαπάνες του Ιανουαρίου ή του Μαρτίου και «ρεφάρει» ταμειακά το φθινόπωρο.

Η Διαρθρωτική Παγίδα

Αν το κράτος είχε τόσο μεγάλα πλεονάσματα που θα μπορούσαν να καλύψουν και την αποπληρωμή του παλαιού χρέους και τις καθημερινές ανάγκες ρευστότητας, τότε το απόθεμα των repos θα έπρεπε να μειώνεται. Το γεγονός ότι το απόθεμα αυξάνεται αποδεικνύει ότι το κράτος έχει ενσωματώσει αυτά τα 60 δισ. ευρώ ως μόνιμη βάση της ταμειακής του επιβίωσης. Τα χρησιμοποιεί ως ένα εσωτερικό, ανακυκλούμενο δάνειο. Αν αύριο σταματούσε να το κάνει, το πρωτογενές πλεόνασμα δεν θα άλλαζε (αφού οι φόροι και οι μισθοί θα έμεναν ίδιοι), αλλά το κράτος θα ξέμενε από μετρητά (ρευστότητα) για να πληρώσει τις υποχρεώσεις του.

Πού βρίσκεται το απόθεμα των repos

Τα 60,00 δισ. ευρώ των repos «δεν υπάρχουν στο ταμείο», δεν κάθονται αδρανής σε έναν λογαριασμό ως καθαρά, ελεύθερα μετρητά που μπορεί το κράτος να τα ξοδέψει ανά πάσα στιγμή χωρίς συνέπειες.

Στην πραγματικότητα, αυτά τα χρή-

ματα είναι ταμειακά δεσμευμένα και λειτουργικά επενδυμένα με τους εξής δύο τρόπους:

1 Είναι «κλειδωμένα» στο Ταμειακό Μαξιλάρι (Cash Buffer)

Ένα τεράστιο μέρος από αυτά τα 60,00 δισ. ευρώ αποτελεί το επίσημο ταμειακό μαξιλάρι ασφαλείας της χώρας στην Τράπεζα της Ελλάδος.

► Γιατί είναι δεσμευμένα; Αυτό το μαξιλάρι (π.χ. της τάξης των 30-35 δισ. ευρώ) είναι ο λόγος που οι οίκοι αξιολόγησης μας έδωσαν την επενδυτική βαθμίδα και που οι ξένοι μας δανείζουν με χαμηλά επιτόκια.

► Η δέσμευση: Το κράτος απαγορεύεται ψυχολογικά και πολιτικά να το αγγίξει για να χρηματοδοτήσει τρέχουσες ανάγκες, γιατί αν το μαξιλάρι μειωθεί απότομα, οι αγορές θα τρομάξουν, τα spreads θα εκτιναχθούν και η χώρα θα βρεθεί σε κρίση. Επομένως, τα λεφτά των repos είναι εκεί, αλλά είναι «βιτρίνα» για τις αγορές.

2 Έχουν χρησιμοποιηθεί για την αποπληρωμή παλαιού χρέους (Roll-over)

Όπως εξηγήσαμε προηγουμένως, το κράτος χρησιμοποιεί συνεχώς μέρος αυτών των χρημάτων για να πληρώνει ομόλογα που λήγουν, αντί να δανείζεται από το εξωτερικό.

► Η επένδυση/χρήση: Αν το κράτος πήρε 10 δισ. από τα repos του ΕΦΚΑ πριν από τρία χρόνια και τα έδωσε για να εξοφλήσει ένα παλιό ομόλογο που έληγε, τα μετρητά αυτά έχουν φύγει από τη χώρα, έχουν πάει στους ξένους επενδυτές που κρατούσαν το ομόλογο.

► Πώς συντηρείται αυτό; Κάθε μέρα ή κάθε μήνα που λήγει το repo του ΕΦΚΑ, ο ΟΔΔΗΧ δεν έχει να του δώσει τα 10 δισ. σε μετρητά. Αντίθετα, του δίνει ένα νέο χαρτί (ανανέωση/roll-over), λέγοντάς του: «Κράτα αυτό το repo για άλλες 30 μέρες και θα σου δώσω και τον τόκο».

Συμπέρασμα:

Μια «Λογιστική Ανακύκλωση»

Τα λεφτά των repos, λοιπόν, δεν είναι καταχωνιασμένα σε ένα χρηματοκιβώτιο.

► Είτε λειτουργούν ως εγγύηση (κάθονται στην ΤτΕ για να τα βλέπουν οι αγορές).

► Είτε έχουν ήδη ξοδευτεί για να σβήσουν παλαιότερα χρέη προς το εξωτερικό.

Γι' αυτό, αν πχ. ο ΕΦΚΑ ζητούσε ξαφνικά τα μετρητά του πίσω, το κράτος δεν θα μπορούσε απλά να ανοίξει το ταμείο και να τα δώσει. Θα έπρεπε είτε να «χαλάσει» το μαξιλάρι ασφαλείας (σοκάροντας τις αγορές) είτε να τρέξει στις αγορές να τυπώσει νέα ομόλογα για να βρει τα μετρητά.

■ Γράφει ο **Θεодωρής Μακρίδης**

Τα μυστήρια της Παναγίας Σουμελά

Πέρασαν περισσότερες από σαράντα ημέρες από τη φετινή Θεία Λειτουργία στην Παναγία Σουμελά. Ίσως είναι η κατάλληλη στιγμή για έναν ψύχραιμο απολογισμό, όχι μόνο της στάσης των τουρκικών αρχών, αλλά και της δικής μας. Η ιστορική Μονή, σύμβολο της Ορθοδοξίας και του Ποντιακού Ελληνισμού επί αιώνες, ξαναλειτούργησε τον Δεκαπενταύγουστο του 2010, προεξάρχοντος του Οικουμενικού Πατριάρχη Βαρθολομαίου. Ακολούθησε πολυετές κλείσιμο για εργασίες αποκατάστασης. Μετά την επανέναρχη των λειτουργιών, η πρόσβαση στο προσκύνημα εξακολουθεί να εξαρτάται από τις άδειες και τους όρους της τουρκικής πλευράς. Για τρίτη συνεχόμενη χρονιά, η λειτουργία μεταφέρθηκε από τις 15 στις 23 Αυγούστου. Φέτος, οι περιορισμοί έγιναν ακόμη πιο αισθητοί: μόλις 80 προσκεκλημένοι έλαβαν άδεια εισόδου και οι δημοσιογράφοι αποκλείστηκαν από τον χώρο της ακολουθίας. Την ίδια ώρα, τουρκικοί εθνικιστικοί κύκλοι εξακολουθούν να αντιμετωπίζουν μια θρησκευτική τελετή ως ζήτημα εθνικής κυριαρχίας. Η παρουσία του προέδρου της ΚΕΔΕ (Κεντρική Ένωση Δήμων Ελλάδος) κ. Κυρίζογλου και Ελλήνων δημάρχων υπήρξε μια θετική, θεσμική κίνηση. Όταν, όμως, οι διαθέσιμες θέσεις είναι ελάχιστες, δεν μπορεί η παρουσία επισήμων να αποβαίνει εις βάρος απλών προσκυνητών. Ούτε μπορεί να περνά απαρατήρητη η φωτογράφιση του προέδρου της ΚΕΔΕ κάτω από το πορτρέτο του Κεμάλ, η οποία προκάλεσε δημόσια αντιπαράθεση. Η Σουμελά δεν είναι απλώς ένα αξιοθέατο που επισκεπτόμαστε με ειδική άδεια. Είναι ζωντανός τόπος πίστης και ιστορικής μνήμης. Γι' αυτό και το ερώτημα δεν περιορίζεται στο πότε και με πόσους θα τελείται μια λειτουργία. Αφορά το αν η ελληνική Πολιτεία, η Εκκλησία, το Οικουμενικό Πατριαρχείο και οι φορείς του Ποντιακού Ελληνισμού μπορούν να διαμορφώσουν μια σταθερή, κοινή διεκδίκηση για την ελεύθερη πρόσβαση και τη διαφύλαξη του χαρακτήρα της Μονής. Γιατί η Σουμελά δεν χρειάζεται μόνο επισκέπτες και επισήμους. Χρειάζεται να μπορεί να παραμένει ζωντανή.

Πανελλαδική Δικτύωση για το Υπαρξιακό Πρόβλημα <

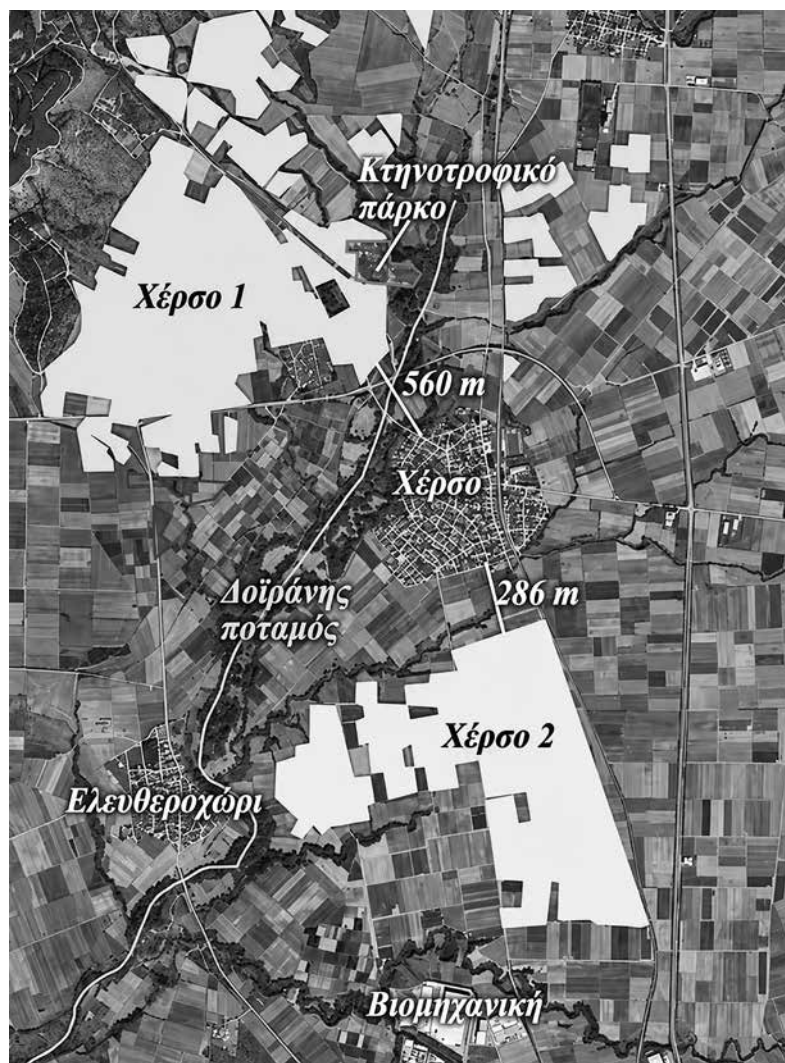
Χέρσο Κιλκίς: Οι κάτοικοι οργανώνονται ενάντια στην αρπαγή της γης τους

Ένα ακόμη μεγάλο ενεργειακό έργο προχωρά στο Κιλκίς, παρά τις αντιδράσεις της τοπικής κοινωνίας. Στο Χέρσο, το Υπουργείο Περιβάλλοντος ενέκρινε τον Ιούνιο του 2026 την εγκατάσταση φωτοβολταϊκού σταθμού ισχύος 250 MW, με σύστημα αποθήκευσης ενέργειας σε μπαταρίες, σε έκταση 2.150 στρεμμάτων που περιλαμβάνει 139 αγροτεμάχια.

Πρόκειται για μια εγκατάσταση βιομηχανικής κλίμακας, με σχεδόν 379.000 φωτοβολταϊκά πλαίσια, 116 κοντέινερ συσσωρευτών, υποσταθμούς και εκτεταμένα δίκτυα ηλεκτρικής διασύνδεσης. Το έργο αναπτύσσει η GC ENERGY ΕΛΛΑΣ Μ.Ι.Κ.Ε., εταιρεία που ελέγχεται από διεθνή επενδυτικά κεφάλαια (τη γερμανική Greencells Group, την Davidson Kempner Capital Management με έδρα τη Νέα Υόρκη, και την Nature Infrastructure Capital με έδρα το Λονδίνο). Όπως είναι προφανές εγείρονται σοβαρά ερωτήματα για τη χρήση της γης, τις περιβαλλοντικές επιπτώσεις και τη συνύπαρξή του με τις γειτονικές κατοικημένες περιοχές. Στο επίκεντρο των αντιδράσεων βρίσκεται η δέσμευση καλλιεργήσιμων εκτάσε-

ων και η μετατροπή τους σε βιομηχανικές εγκαταστάσεις παραγωγής ενέργειας. Οι κάτοικοι επισημαίνουν ότι η περιοχή έχει ήδη επιβαρυνθεί από άλλα μεγάλα έργα ΑΠΕ, ενώ σχεδιάζονται ακόμη περισσότερα. Η σωρευτική επιβάρυνση της αγροτικής γης, του τοπίου και των οικισμών δημιουργεί εύλογα ερωτήματα για το μέλλον της αγροτικής παραγωγής και της τοπικής οικονομίας.

Παρά τις αρνητικές γνωμοδοτήσεις τοπικών και αυτοδιοικητικών οργάνων, η περιβαλλοντική αδειοδότηση προχώρησε. Οι κάτοικοι καταγγέλλουν ότι η τυπική διαδικασία διαβούλευσης δεν συνοδεύτηκε από ουσιαστικό διάλογο με την τοπική κοινωνία και ότι οι αντιρρήσεις τους δεν εισακούστηκαν. Μηροστά σε αυτή την κατάσταση, η Πρωτοβουλία Πολιτών ενάντια στις Βιομηχανικές ΑΠΕ σε Κιλκίς-Παιονία και οι Πολίτες του Χέρσου οργανώνουν την αντίδρασή τους, επιδιώκοντας την ακύρωση του έργου μέσω προσφυγής στο Συμβούλιο της Επικρατείας. Παράλληλα, καλούν σε οικονομική στήριξη και συμμετοχή στις ενημερωτικές εκδηλώσεις που προγραμματίζουν.

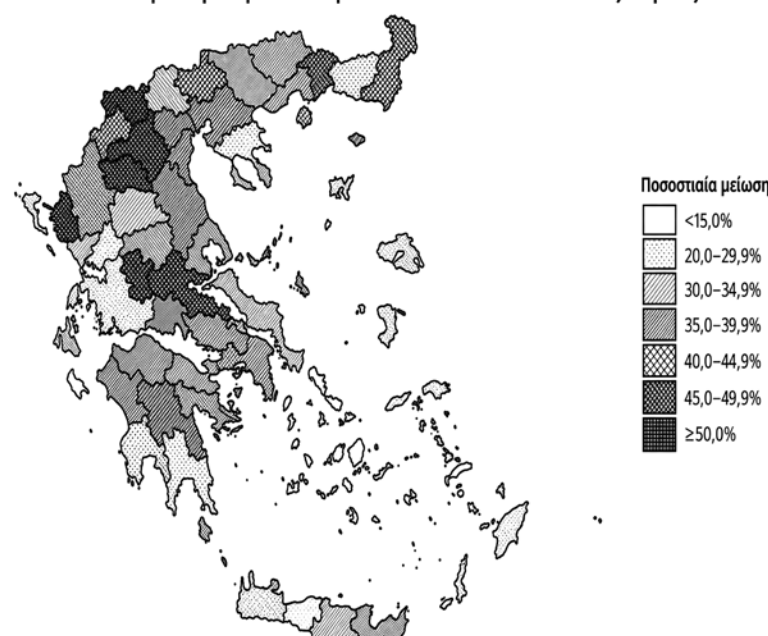

Η κατάρρευση των γεννήσεων μετά το 2008-2009 στην Ελλάδα

■ **ΤΟΥ Βύρωνα Κοτσαμάνη***

Σημαντικές ήταν οι αλλαγές που επήλθαν τις δύο τελευταίες δεκαετίες στην γεννητικότητα στη χώρα μας με τις γεννήσεις να καταρρέουν (117,6 χιλ. ετησίως κατά μέσο όρο το 2008-2009 και 65 χιλ. το 2025-2026, μείωση κατά 44%) ενώ η μέση ηλικία στην απόκτηση των παιδιών συνεχίζει να αυξάνεται απρόσκοπτα (30,2 και 30,3 το 2008 και το 2009, 32,2 και 32,3 έτη το 2025 και 2026). Η μείωση αυτή των γεννήσεων που ξεκίνησε στις αρχές της δεκαετίας του 1980 και συνεχίζεται μέχρι σήμερα (αν εξαιρέσουμε την περίοδο 2003-2009 που έχουμε μια μικρή αύξηση εξαιτίας κυρίως της μαζικής μετά το 1990 εισόδου αλλοδαπών), οφείλεται κυρίως στη μείωση της γονιμότητας των γυναικών που γεννήθηκαν μετά το 1960 (του αριθμού δηλ. των παιδιών που αυτές απέκτησαν -2,0 όσες γεννήθηκαν στα τέλη της δεκαετίας του 1950, λιγότερα από 1,5 όσες γεννήθηκαν γύρω από το 1985-). Στην πρόσφατη δεκαετία τους συνέβαλε και η μείωση του αριθμού των γυναικών σε αναπαραγωγική ηλικία καθώς οι 25-44 ετών μειώθηκαν κατά 480 χιλ. (-28%) ανάμεσα στο 2008-2009 και το 2025-2026. Η σημαντική αυτή μείωση οφείλεται κυρίως στο ότι φθάνουν πλέον σε αναπαραγωγική ηλικία όλο και λιγότεροι νέοι και νέες εξαιτίας της μετά το 1980 μείωσης των γεννήσεων, και, δευτερευόντως, στη μετανάστευση, καθώς την τελευταία δεκαετία έφυγε από τη χώρα μας όχι μόνον τμήμα των ολιγοπληθέστερων ατόμων που γεννήθηκαν στην Ελλάδα πριν από 25 έως 45 χρόνια αλλά και πολλοί αλλοδαποί των ιδίων ηλικιών που είχαν εγκατασταθεί στη χώρα μας μετά το 1990. Ταυτόχρονα, την τελευταία εικοσαετία οι τιμές των συγχρονικών δεικτών γονιμότητας από 1.500 παιδιά/1.000 γυναίκες το 2008-2009 έχουν περιορισθεί στα 1.240 παιδιά το 2025-2026, το ειδικό

Μείωση των γεννήσεων ανάμεσα στο 2009 και το 2024 στους Νομούς

Οι γεννήσεις στην Ελλάδα μειώθηκαν κατά 42% την περίοδο 2009-2024, από 117.440 σε 68.310 ετησίως. Πίσω όμως από τον εθνικό μέσο όρο κρύβονται τεράστιες περιφερειακές ανισότητες. Σε έξι νομούς της ηπειρωτικής Ελλάδας (Θεσπρωτία, Γρεβενά, Φθιώτιδα, Κοζάνη, Ευρυτανία και Φλώρινα) οι γεννήσεις μειώθηκαν περισσότερο από 50%, ενώ σε άλλους δέκα η πτώση κυμάνθηκε μεταξύ 45% και 50%. Αντίθετα, σε έξι νησιωτικούς νομούς η μείωση ήταν μικρότερη του 30%, με τις Κυκλάδες και τη Ζάκυνθο να καταγράφουν απώλειες κάτω του 15%.

Η δημογραφική συρρίκνωση δεν κατανέμεται ομοιόμορφα. Οι περιοχές που χάνουν νέους ανθρώπους, λόγω μετανάστευσης και περιορισμένων προοπτικών εγκατάστασης, αντιμετωπίζουν εντονότερη μείωση των γεννήσεων και επιτάχυνση της γήρανσης.

Συμπερασματικά, το δημογραφικό δεν αφορά μόνο την υπογεννητικότητα. Συνδέεται άμεσα με την ερήμωση της περιφέρειας και τη γεωγραφική συγκέντρωση του νεότερου πληθυσμού. Χωρίς δυνατότητες εργασίας, κατοικίας και αξιοπρεπούς διαβίωσης στην περιφέρεια, η δημογραφική ανισότητα κινδυνεύει να διευρυνθεί.

βάρος των εκτός γάμου γεννήσεων έχει υπερδιπλασιασθεί (από 7,4 χιλ. σε 17,8 χιλ. αντίστοιχα), 10 στα 100 παιδιά (εκτίμηση) γεννιούνται με τη μέθοδο της υποβοηθούμενης γονιμότητας και 63 στα 100 με καισαρική ενώ, ένα στα επτά προέρχονται από αλλοδαπές μητέρες. Σημαντικές αλλαγές έχουν επέλθει όμως και στην κατανομή των γεννήσεων ανά ηλικία της μητέρας. Έτσι, το 30% μόνον από αυτές προέρχεται σήμερα από γυναίκες μικρότερες των 30 ετών ενώ το ίδιο ποσοστό το

2008-2009 ανερχόταν στο 43% (το δε 1980 στο 78%). Αντιθέτως το ποσοστό των προερχομένων από γυναίκες 40 ετών και άνω υπερτριπλασιάστηκε σχεδόν (4,5% το 2008-2009 και 11,2% -εκτίμηση- το 2025-2026) και εξαπλασιάστηκε σε σχέση με το 1980 που ανερχόταν στο μόλις 1,8%. Δεν είναι άλλωστε τυχαίο ότι οι γεννήσεις ανάμεσα στο 2008-2009 και το 2025-2026 αυξήθηκαν μόνον στις ηλικίες 40-44 και 45-49 ετών ενώ μειώθηκαν σε όλες τις άλλες ηλικιακές ομάδες. Οι αλλαγές που καταγράφονται

➤ Πανελλαδική Δικτύωση για το Υπαρξιακό Πρόβλημα

στην τελευταία εικοσαετία στη χώρα μας οφείλονται αφενός στην ταχύτατη μείωση της γονιμότητας (του αριθμού δηλ. των παιδιών που έκαναν οι γενεές που γεννήθηκαν μετά το 1960) σε συνδυασμό με τη συνεχή μετατόπιση προς τα άνω της μέσης ηλικίας στην απόκτησή τους, μια μετατόπιση που «διευκολύνθηκε» και από τις σημαντικές προόδους της υποβοηθούμενης αναπαραγωγής στην οποία προσφεύγουν όλο και περισσότερα ζευγάρια που αποφασίζουν σε όλο και μεγαλύτερη ηλικία να αποκτήσουν απογόνους.

Αλλαγές μεταπολεμικά των αναπαραγωγικών συμπεριφορών των ζευγαριών δεν καταγράφονται φυσικά μόνον στη χώρα μας, αλλά, σε μικρότερο ή μεγαλύτερο βαθμό, σε όλες τις ανεπτυγμένες ευρωπαϊκές χώρες. Σε όλες αυτές τις χώρες, αν και με διαφοροποιημένους ρυθμούς, έχουμε κοινές τάσεις που επηρέασαν τις συμπεριφορές αυτές. Έχουμε έτσι παντού, εκτός των άλλων: έξαρση του ατομικισμού και ανάδυση μιας επιθυμίας για αυτοεκπλήρωση, ταχύτατη αστικοποίηση και μείωση του αγροτικού πληθυσμού, μαζική είσοδος της γυναίκας στην αγορά της εργασίας, αύξηση του χρόνου παραμονής των νεότερων γενεών –ιδιαίτερα δε των γυναικών– στο εκπαιδευτικό σύστημα, δυσκολίες ενίοτε σταθερής ένταξης στην αγορά εργασίας και πρόσβασης σε κατοικία, εμπόδια –στις γυναίκες ιδιαίτερα– για έναν ικανοποιητικό συνδυασμό οικογενειακής ζωής και επαγγελματικής σταδιοδρομίας, έμφυλες διακρίσεις, αύξηση του κόστους μεγαλώματος ενός παιδιού, διάχυση των σύγχρονων και αποτελεσματικών μεθόδων αντισύλληψης... Τα προαναφερθέντα συνοδεύτηκαν και από τον περιορισμό του ρόλου του παραδοσιακού οικογενειακού μοντέλου υπέρ αυτού των δυο εργαζομένων γονέων σε γάμο ή σε συμβίωση (με αποτέλεσμα και την αύξηση των εκτός γάμου γεννήσεων), ενός μοντέλου ιδιαίτερα εύθραυστου, εξ ου και η ταχύτατη αύξηση των μονογονεϊκών νοικοκυριών.

Η Ελλάδα, σύμφωνα με την ανάλυση των διαθέσιμων στοιχείων από το ΙΔΕΜ, διαφοροποιείται σε σχέση με πολλές από τις άλλες χώρες καθώς είχε τη μεγαλύτερη ποσοστιαία μείωση των γεννήσεων από όλες τις χώρες-μέλη

της Ε.Ε. –27– των πρώην σοσιαλιστικών εξαιρουμένων– τόσο ανάμεσα στο 1980 και το 2025 (-58%) όσο και ανάμεσα στο 2008-2009 και το 2025-2026 (-44%). Συμπεριλαμβάνεται επίσης και στη μικρή εκείνη ομάδα χωρών που είχαν τη μεγαλύτερη ποσοστιαία μείωση του αριθμού των παιδιών ανάμεσα στις γυναίκες που γεννήθηκαν στις αρχές της δεκαετίας του '50 και σε αυτές που γεννήθηκαν τριάντα χρόνια αργότερα (αρχές της δεκαετίας του '80) έχοντας ανάμεσα στις γυναίκες που γεννήθηκαν το 1952 και σε αυτές που γεννήθηκαν το 1982 την ταχύτερη αύξηση τόσο των ποσοστών ατεκνίας όσο και της μέσης ηλικίας στην τεκνογονία (η ηλικία αυτή αυξήθηκε κατά 5 χρόνια ανάμεσα στη γενεά του 1952 και σε αυτήν του 1982). Οι διαφοροποιημένες μεταβολές σε σχέση με άλλες χώρες τόσο της γονιμότητας των γενεών (της μείωσης δηλ. του αριθμού των παιδιών που αυτές απέκτησαν) όσο και της ηλικίας στην απόκτησή τους (της αύξησής δηλ.) προκάλεσαν και την εκ νέου κατάρρευση των γεννήσεων στη χώρα μας μετά το 2008-2009, μια κατάρρευση που επιτάχυνε η μετά το 2010 μαζική μετανάστευση νέων παραγωγικών και, ταυτόχρονα, αναπαραγωγικών ηλικιών που επέτεινε ακόμη μείωση του πλήθους των γυναικών 25-44 ετών. Η απουσία δε ενός ευνοϊκού περιβάλλοντος για την απόκτηση του επιθυμητού αριθμού παιδιών από τις νεότερες γενεές που βρίσκονται σε ηλικία δημιουργίας οικογένειας μετά το 2005 (όσους-ες δηλαδή γεννήθηκαν μετά το 1980) σε συνδυασμό με –εκτός των άλλων– την αύξηση της ανεργίας, τις δυσκολίες σταθερής ένταξης στην αγορά εργασίας, τη μείωση των πραγματικών εισοδημάτων, και, μετά το 2020, τις δυσκολίες στέγασης στα μεγάλα αστικά κέντρα στα οποία είναι κυρίως συγκεντρωμένες οι γενεές αυτές, ενίσχυσαν ακόμη περισσότερο την αίσθηση ανασφάλειας για το μέλλον επηρεάζοντας αναπόφευκτα τόσο τη δημιουργία οικογένειας όσο και την απόκτηση του επιθυμητού αριθμού απογόνων.

** Ο Βύρwanas Κοτζαμάνης είναι διευθυντής του Ινστιτούτου Δημογραφικών Ερευνών και Μελετών (ΙΔΕΜ)*

Σκουριές και Τέμνη: Ο αγώνας για τη γη και τη ζωή συνεχίζεται

Σκουριές και Τέμνη. Δύο διαφορετικές ιστορίες, δύο διαφορετικοί αγώνες, που συναντιούνται στο ίδιο σημείο: εκεί όπου το κέρδος και τα συμφέροντα των λίγων επιχειρούν να μπουν πάνω από τον άνθρωπο, το περιβάλλον, την ασφάλεια και το δημόσιο συμφέρον.

Στις Σκουριές γίνονται εγκαίνια. Οι γνωστοί κλακαδόροι θα σπεύσουν να πανηγυρίσουν για τη «μεγάλη επένδυση» και την «ανάπτυξη». Θα χειροκροτήσουν τα εκατομμύρια, χωρίς να θέλουν να δουν τι κρύβεται πίσω από τις χρυσές κορδέλες: το βουνό, το νερό, το περιβάλλον και το μέλλον ενός ολόκληρου τόπου.

Όμως, όσοι αντιστέκονται δεν είναι απέναντι στην πρόοδο. Είναι απέναντι σε μια ανάπτυξη όπου τα κέρδη είναι ιδιωτικά και το κόστος το πληρώνει η κοινωνία.

Στα Τέμνη, το κόστος μετρήθηκε σε 57 ανθρώπινες ζωές. Και μετά την τραγωδία, οι οικογένειες και μια ολόκληρη κοινωνία συνεχίζουν να ζητούν το αυτονόητο: Αλήθεια, ευθύνες και δικαιοσύνη.

Από τις Σκουριές μέχρι τα Τέμνη, το δίδαγμα είναι μεγάλο, ίδιο και πάντα επίκαιρο.

Η ανθρώπινη ζωή δεν είναι κόστος. Το νερό δεν είναι εμπόρευμα. Η ασφάλεια δεν είναι πολυτέλεια. Η δικαιοσύνη δεν είναι διαπραγμάτευση.

Οι Σκουριές μάς έδειξαν ότι η κοινωνία πρέπει να αντιστέκεται. Τα Τέμνη ότι πρέπει να επιμένει. Οι Σκουριές μάς

δίδαξαν πως κανένας αγώνας δεν πάει χαμένος. Τα Τέμνη πως ο πόνος της απώλειας μπορεί να γίνει δύναμη, διεκδίκηση και αγώνας για δικαιοσύνη.

Οι Σκουριές μάς αποκάλυψαν πως η ανάπτυξη δεν έρχεται με χρυσές κορδέλες. Τα Τέμνη μάς υπενθύμισαν με τον πιο τραγικό τρόπο τι συμβαίνει όταν η ασφάλεια αντιμετωπίζεται ως κόστος και οι ευθύνες χάνονται μέσα στην αδιαφορία.

Εδώ συναντιούνται οι δύο αγώνες. Στην αντίσταση απέναντι σε ένα μοντέλο που βάζει το κέρδος πάνω από τη ζωή, την ασφάλεια και το περιβάλλον. Απέναντι σε ένα κράτος που πολύ συχνά θυμάται το δημόσιο συμφέρον στα λόγια και το ξεχνά όταν απέναντί του βρίσκονται τα μεγάλα συμφέροντα.

Δύο αγώνες, δύο κινήματα που γνώρισαν τον πόνο, τις διώξεις, την απώλεια, την αδικία και την εκμετάλλευση. Διαφορετικοί δρόμοι, διαφορετικές αφετηρίες,

αλλά ίδιος προορισμός: η αξιοπρέπεια, η δικαιοσύνη, η υπεράσπιση της ζωής.

Οι Σκουριές και τα Τέμνη είναι **εδώ**.

Αντιστέκονται. Υπομένουν. Επιμένουν. Δεν ξεχνούν. Δεν απογοητεύονται. Και μας θυμίζουν πως κανένας αγώνας δεν είναι μάταιος. Πως η κοινωνία έχει δύναμη όταν οργανώνεται, διεκδικεί και δεν αποδέχεται ως κανονικότητα την αδικία. Να αντιστέκεται. Να επιμένει. Να μην ξεχνά. Γιατί απέναντι στο κέρδος των λίγων, απέναντι στην αδικία και τη σιωπή, η μόνη πραγματική δύναμη είναι μια κοινωνία που δεν φοβάται, δεν ξεχνά και δεν σιωπά.

Επιτροπή Νεολαίας κατά της Εξόρυξης Χρυσού

03 **ΚΟΙΝΩΝΙΑ****Απόδημος
Ελληνισμός**

■ ΣΥΝΕΝΤΕΥΞΗ ΣΤΟΝ
ΓΙΩΡΓΟ ΚΥΡΙΑΚΟΥ

► **Ποια είναι η σημασία του Θερινού Πανεπιστημίου;**

Η σημασία του βρίσκεται καταρχάς στη δημιουργία ενός χώρου όπου η ελληνική γλώσσα εξετάζεται ως ζωντανή πραγματικότητα και όχι απλώς ως αντικείμενο προς «διάσωση». Έχει ιδιαίτερη σημασία όταν μια τέτοια διοργάνωση μεταφέρεται στην Αυστραλία, διότι εδώ η ελληνική έχει ήδη πίσω της μια μακρά και ιδιαίτερη ιστορία. Έχει υπάρξει γλώσσα μετανάστευσης, οικογένειας, εργασίας, τύπου, εκπαίδευσης, λογοτεχνίας, πολιτικής διεκδίκησης και δημόσιας παρουσίας. Επομένως, η συζήτηση για το μέλλον της αποκτά διαφορετικό χαρακτήρα όταν διεξάγεται σε μια κοινωνία όπου η ελληνική επί πολλές γενιές συνυπάρχει καθημερινά με την αγγλική και με δεκάδες άλλες γλώσσες.

Η ίδια η λέξη «Αντίποδες» σημαίνει κυριολεκτικά εκείνους που βρίσκονται στην απέναντι πλευρά της Γης, όμως η καθιέρωσή της για την Αυστραλία φέρει και το αποτύπωμα της βρετανικής αποικιακής γεωγραφίας: η Βρετανία αποτελούσε το κέντρο και η Αυστραλία οριζόταν ως το απέναντι, μακρινό άκρο του κόσμου. Για τον ελληνισμό της Αυστραλίας, ωστόσο, αυτό το «απέναντι» απέκτησε διαφορετική σημασία, καθώς η μεγάλη απόσταση από το μητροπολιτικό κέντρο επέτρεψε την ανάπτυξη μιας ιδιαίτερης ελληνικής εμπειρίας, σχετικά αυτόνομης αλλά πάντοτε σε συνομιλία, αλληλεπίδραση και ενίοτε αντιπαράθεση με την Ελλάδα. Για μένα, εξίσου σημαντική υπήρξε η δυνατότητα να συναντηθούν άνθρωποι που προσεγγίζουν τη γλώσσα από διαφορετικές αφετηρίες: πανεπιστημιακοί, δημοσιογράφοι, εκπαιδευτικοί, συγγραφείς, άνθρωποι της διασποράς. Η ελληνική γλώσσα ανήκει σε μια κοινότητα πολύ ευρύτερη από έναν θεσμό, μια χώρα ή μία κατηγορία ειδικών. Η ιστορία της άλλωστε υπήρξε πάντοτε γεωγραφικά ευρύτερη από τα σύνορα του ελληνικού κράτους. Όταν συζητούμε για την ελληνική στην Αυστραλία, συζητούμε για κάτι πολύ περισσότερο από την τύχη μιας γλώσσας που μεταφέρθηκε κάποτε εδώ από μετανάστες. Συζητούμε για μια γλώσσα που ρίζωσε εδώ, άλλαξε, δέχθηκε επιδράσεις, διατήρησε παλαιότερα στοιχεία, δημιούργησε δικό της Τύπο

► **Κωνσταντίνος Καλυμνιός****Επιμένουμε ή εξακολουθούμε να γράφουμε ελληνικά;**

Ενεργό μέλος της Ελληνικής Κοινότητας Μελβούρνης, ο συγγραφέας Κωνσταντίνος Καλυμνιός μίλησε στον Δρόμο με αφορμή το 12ο Διεθνές Θερινό Πανεπιστήμιο που πραγματοποιήθηκε στις αρχές Σεπτεμβρίου στο Σίδνεϊ με θέμα «Ελληνική Γλώσσα, Πολιτισμός και ΜΜΕ»:

και δική της λογοτεχνία και έγινε ένας από τους τρόπους με τους οποίους γενιές ανθρώπων βίωσαν και κατανόησαν την Αυστραλία.

Ακριβώς γι' αυτό θεωρώ πολύτιμες τέτοιες συναντήσεις, εφόσον μας επιτρέπουν να ξεφύγουμε από τη συνήθη αγωνία γύρω από το αν «χάνονται τα ελληνικά». Η αγωνία αυτή είναι κατανοητή, όμως από μόνη της οδηγεί εύκολα σε μια αμυντική αντίληψη της γλώσσας. Με ενδιαφέρει περισσότερο αν η ελληνική εξακολουθεί να παράγει σκέψη, λογοτεχνία, δημοσιογραφία, διαφωνία και νέους τρόπους περιγραφής της εμπειρίας. Μια γλώσσα παραμένει ζωντανή όταν οι άνθρωποι εξακολουθούν να έχουν λόγους να τη χρησιμοποιούν.

► **Σε πρόσφατο άρθρο σου* αναφέρεσαι στην αντίσταση απέναντι στη μονογλωσσική ομοιομορφία. Ποιες ήταν ή είναι οι συνιστώσες που την επιβάλλουν;**

Η αφετηρία μου ήταν στην πραγματικότητα μια λέξη. Το θέμα της συζήτησης στο Θερινό Πανεπιστήμιο αναφερόταν στην εμπειρία του συγγραφέα των Αντιπόδων που «εξακολουθεί» να γράφει ελληνικά. Εγώ εξέλαβα το «εξακολουθεί» χρονικά: άρχισε κάποτε και συνεχίζει. Οι διοργανωτές είχαν περισσότερο κατά νου το «επιμένει». Και τότε προκύπτει το ενδιαφέρον ερώτημα: γιατί χρειάζεται να «επιμένει» κάποιος για να γράφει ελληνικά στην Αυστραλία;

Η πίεση προέρχεται φυσικά από την κυριαρχία της αγγλικής, ενώ η αγγλική είναι συγχρόνως και δική μας γλώσσα. Για όσους γεννηθήκαμε εδώ, είναι μέρος της δικής μας εμπειρίας. Η μονογλωσσική ομοιομορφία αρχίζει όταν θεωρούμε αυτονόητο ότι μια αυστραλιανή εμπειρία εκφράζεται πλήρως μόνο στα αγγλικά. Υπάρχει όμως μια Αυστραλία που βιώθηκε στα ελληνικά: στα εργοστάσια, στα σπίτια, στις εφημερίδες, στα καφενεία, στις εκκλησίες, στις πολιτικές οργανώσεις, στη λογοτεχνία. Η ελληνόγλωσση γραφή αποτελεί επομένως και μέρος του αυστραλιανού αρχείου.

Υπάρχουν επίσης πιέσεις μέσα στην ίδια την παροικία, όταν ορίζουμε υπερβολικά στενά ποια ελληνικά θεωρούμε «σωστά». Η γλώσσα των μεταναστών έφερε διαλέκτους, παλαιότερους τύπους, διαφο-

ρετικές κοινωνικές εμπειρίες και, αναπόφευκτα, επιρροές από την αγγλική. Η αντιμετώπισή τους ως παρακμή μάς στερεί ένα μέρος της ιστορίας μας. Η επιμονή, λοιπόν, αφορά τόσο το δικαίωμα να γράφουμε ελληνικά όσο και το δικαίωμα αυτά τα ελληνικά να φέρουν τα ίχνη της ζωής που έζησαν εδώ.

► **Θα θέλαμε μια πολύ σύντομη αποτίμηση της παραγωγής ελληνικής λογοτεχνίας στην Αυστραλία, με την υπόσχεση μιας αναλυτικότερης παρουσίασης.**

Εδώ χρειάζεται πράγματι μια πολύ μεγαλύτερη συζήτηση, επειδή ένα από τα προβλήματα της ελληνόγλωσσης λογοτεχνίας της Αυστραλίας είναι ακριβώς η ασθενής συλλογική μνήμη της. Κάθε γενιά κινδυνεύει να πιστέψει ότι ξεκινά περίπου από την αρχή. Συγγραφείς που υπήρξαν γνωστοί και δραστήριοι μέσα στην παροικία ξεχνιούνται, βιβλία εξαντλούνται και γίνονται δυσεύρετα, αρχεία παραμένουν διάσπαρτα, ενώ στην Ελλάδα η παραγωγή αυτή συχνά αντιμετωπίζεται ως ένα ειδικό παράρτημα με την ετικέτα «ομογενειακή λογοτεχνία». Κι όμως, υπάρχει μια σημαντική και πολυφωνική παραγωγή που αξίζει να εξεταστεί με τους δικούς της ιστορικούς όρους. Οι πρώτοι μεταπολεμικοί συγγραφείς προσπάθησαν συχνά να περιγράψουν την εμπειρία της μετανάστευσης, την απομάκρυνση από τον τόπο καταγωγής, τη σκληρότητα της εργασίας, τη μοναξιά, την πολιτική στράτευση, την προσπάθεια εγκατάστασης σε μια καινούργια κοινωνία. Η Αυστραλία ήταν γι' αυτούς ένα αίνιγμα που έπρεπε να μεταφραστεί στα ελληνικά.

Στις επόμενες γενιές συμβαίνει κάτι ιδιαίτερα ενδιαφέρον. Το βλέμμα στρέφεται συχνά προς τους ίδιους τους μετανάστες, προς τους γονείς και τους παππούδες, προς τις μνήμες και τις σιωπές τους, τις γλώσσες και τα ιδιώματά τους, τις αντιλήψεις που έφεραν μαζί τους. Θα μπορούσε κανείς να πει σχηματικά ότι για την πρώτη γενιά το αίνιγμα ήταν η Αυστραλία, ενώ για τη δεύτερη το αίνιγμα έγιναν οι γονείς.

Αργότερα εμφανίζονται συγγραφείς που διεκδικούν κάτι ακόμη πιο απελευθερωτικό: το δικαίωμα να γράφουν πέρα από τη μετανάστευση ή την «ελληνικότητα»,

για οποιοδήποτε θέμα επιθυμούν, χρησιμοποιώντας την ελληνική απλώς ως τη γλώσσα της λογοτεχνικής τους δημιουργίας. Αυτό θεωρώ ιδιαίτερα σημαντικό. Η ελληνόγλωσση λογοτεχνία της Αυστραλίας μπορεί να υπάρχει χωρίς τη διαρκή ανάγκη να αποδεικνύει την ελληνικότητά της ή να λειτουργεί ως εθνογραφική μαρτυρία της παροικίας. Μπορεί να μιλήσει για την Αυστραλία, την Ελλάδα, την αρχαιότητα, τον έρωτα, την πολιτική, τη μνήμη ή για έναν κόσμο που βρίσκεται φαινομενικά έξω από όλους αυτούς τους τόπους. Η γλώσσα είναι κάτι ευρύτερο από πιστοποιητικό καταγωγής.

Υπάρχει, τέλος, ένα ζήτημα που αφορά και την Ελλάδα. Εμείς στην Αυστραλία έχουμε μάθει να διαβάζουμε την Ελλάδα, να παρακολουθούμε τη λογοτεχνική της παραγωγή και να αναφερόμαστε στον κανόνα της. Η Ελλάδα πολύ λιγότερο έχει μάθει να διαβάζει εμάς. Όσο ένα βιβλίο γραμμένο ελληνικά στη Μελβούρνη ή στο Σίδνεϊ θεωρείται εκ προοιμίου περιφερειακό επειδή δημιουργήθηκε μακριά από το υποτιθέμενο κέντρο, παραβλέπουμε μια πολύ παλαιότερη αλήθεια για την ελληνική γλώσσα: επί αιώνες υπήρξε πολυκεντρική.

Ίσως λοιπόν χρειάζεται να αλλάξουμε και την ερώτηση. Αντί να αναρωτιόμαστε συνεχώς αν η ελληνική λογοτεχνία «επιβιώνει» στην Αυστραλία, αξίζει να εξετάσουμε τη λογοτεχνία που έχει ήδη δημιουργηθεί εδώ, να αναζητήσουμε τους συγγραφείς που λησμονήθηκαν, να ξαναδιαβάσουμε τα βιβλία τους και να δούμε πώς συνομιλούν με τους νεότερους. Μια λογοτεχνία χρειάζεται μνήμη, ακόμη και για να αμφισβητήσει το παρελθόν της. Και ίσως τότε το «επιμένουμε να γράφουμε ελληνικά» αποκτήσει το ουσιαστικότερο περιεχόμενό του: συνεχίζουμε επειδή η εμπειρία αυτού του τόπου εξακολουθεί να έχει πολλά να πει στην ελληνική γλώσσα.

* «Εξακολουθούμε» να γράφουμε Ελληνικά» (neoskopos.com, 10/9/2026)

ΚΟΙΝΩΝΙΑ 03

Από αριστερά: Β. Σιώκος, Ν. Μάλλιαρης, Α. Νικολάου, Ι. Μπαλάφας, Γ. Μπαντής (πρόεδρος ΠΣΑΠΠ), Α. Αντωνιάδης, Θ. Σαρρή (εκτελεστικός γραμματέας ΠΣΑΠΠ)

Από αριστερά: Ν. Μάλλιαρης, Α. Αντωνιάδης, Γ. Μπαντής (πρόεδρος ΠΣΑΠΠ) στην εκδήλωση στο Σύνταγμα

Φωτογραφία από την πρώτη Γενική Συνέλευση του ΠΣΑΤ. Οι αείμνηστοι Μ. Δομάζος και Μ. Παπαϊωάννου, ο Αντ. Αντωνιάδης, ο Αρ. Καμάρας, ο Γ. Γκαϊτατζής παρόντες στο πάνελ / Αρχείο Ν. Μάλλιαρη

Ο Ν. Μάλλιαρης και ο Αρ. Καμάρας σε συνέδριο της FIFPro, στη Γάνδη / Αρχείο Ν. Μάλλιαρη

«Δεν θέλουμε να κάνουμε τους συνδικαλιστές»

Μισός αιώνας ΠΣΑΠΠ: Όταν οι ποδοσφαιριστές «υποχρεώθηκαν» να οργανωθούν και να διεκδικήσουν

«Εμείς οι ποδοσφαιριστές δεν θέλουμε να κάνουμε τους συνδικαλιστές. Δουλειά μας είναι το ποδόσφαιρο και σκοπός μας να αξιοποιήσουμε το ταλέντο μας. Υποχρεωνόμαστε, όμως, να κάνουμε αγώνα για την κατοχύρωσή μας και τη δημιουργία περισσότερο ευνοϊκών συνθηκών για ένα πιο σωστό, πιο υγιές ποδόσφαιρο». Η φράση ειπώθηκε σε συνέντευξη Τύπου του τότε ΠΣΑΠ –ο οποίος πλέον ονομάζεται ΠΣΑΠΠ καθώς συμπεριλαμβάνει επίσημα και τις ποδοσφαιρίστριες-, στα χρόνια της Μεταπολίτευσης. Μισό αιώνα μετά, διαβάζεται σαν ορισμός του συνδικαλισμού. Όχι ως επάγγελμα. Ως ανάγκη. Κανείς δεν γεννιέται συνδικαλιστής. Τον «υποχρεώνουν».

Στις 19 Σεπτεμβρίου, στην πλατεία Συντάγματος, στο πλαίσιο του Football Unity Festival, ο Πανελλήνιος Σύνδεσμος Αμειβομένων Ποδοσφαιριστών Ποδοσφαιριστριών (ΠΣΑΠΠ) γιόρτασε τα πενήντα του χρόνια. Υπήρξε φιλικό αναμνησών, με τον Καραγκούννη, τον Κατσουράνη, τον Χαριστέα, τον Τζιοβάνι, τον Παπασταθόπουλο και τον Νικοπολίδη να ξαναφορούν παπούτσια. Υπήρξε και κάτι βαρύτερο: Η βράβευση των ανθρώπων που

έστησαν τον Σύνδεσμο όταν αυτό δεν ήταν γιορτή, αλλά ρίσκο. Τιμήθηκαν, μεταξύ άλλων, ο Αντώνης Αντωνιάδης, ο Αριστείδης Καμάρας, ο Λάκης Νικολάου, ο Νίκος Χρηστίδης, ο Βασίλης Σιώκος, ο Γιάννης Μπαλάφας και ο Νίκος Μάλλιαρης. Δεν μπόρεσαν να παραστούν οι επίσης τιμώμενοι Γιώργος Κούδας, Γιώργος Δεληκάρης, Κ. Αποστολίδης, Γιάννης Γκαϊτατζής, Στάθης Χάιτας, Κώστας Αϊδινίου, Κώστας Δεβέντης και Γιώργος Σιόντης. Ο Κούδας έστειλε μήνυμα, που διαβάστηκε στην εκδήλωση. Επίσης τιμήθηκε η μνήμη του Άγγελου Κρεμμύδα, του Μίμη Παπαϊωάννου και του Μίμη Δομάζου. Την τιμητική πλακέτα για τον Μίμη Παπαϊωάννου παρέλαβε η σύζυγός του· για τον Μίμη Δομάζο, η κόρη του. Ο Αντωνιάδης, που βγήκε πρόσφατα από σοβαρή περιπέτεια υγείας, θύμισε από πού ξεκίνησαν όλα: «Τότε που οι πρόεδροι των ομάδων σου έλεγαν “θα σου κρεμάσω το δελτίο, εδώ θα πεθάνεις, υπέγραψε, αλλιώς είσαι καταδικασμένος”». Αυτό ήταν το εργασιακό καθεστώς του ελληνικού ποδοσφαίρου. Όχι συμβόλαιο. Ιδιοκτησία.

Οι τοπικές συνδικαλιστικές κινήσεις των ποδοσφαιριστών από όλη τη χώρα συναντήθηκαν στην Πάτρα και αποφασίστηκε η ίδρυση του Πανελληνίου Συνδέσμου

Αμειβομένων Ποδοσφαιριστών στις 28 Οκτωβρίου 1975, με 45 ιδρυτικά μέλη. Κατόπιν απέκτησε και τυπικά νομική μορφή και ανακοινώθηκε επίσημα η ίδρυση του τον Ιούνιο του 1976 στο «Κάραβελ». Τον Μάιο του 1977, πρόεδρος εξελέγη ο Μίμης Δομάζος, αντιπρόεδροι ο Μίμης Παπαϊωάννου και ο Κούλης Αποστολίδης, γενικός γραμματέας ο Κώστας Δεβέντης, ταμίας ο Αντώνης Αντωνιάδης, νομικός σύμβουλος ο Αριστείδης Καμάρας. Αστέρια της εποχής. Άνθρωποι που είχαν πολλά να χάσουν.

Τι ζητούσαν; Ασφάλιση. Ταμείο. Γιατρό και φυσιοθεραπευτή, γιατί, όπως κατήγγειλε ο Λάκης Νικολάου, οι ομάδες δεν δίδεταν ούτε ορθοπεδικό. Πενταετία αντί για οκταετία, για να μπορεί ο παίκτης κάποτε να φύγει. Να μην δημιουργηθεί υπηρεσία αστυνομικών σκύλων με πρόφαση τις όποιες βιαιότητες από τα γήπεδα, που η τότε κυβέρνηση απέβλεπε να τη χρησιμοποιήσει μαζί με τα ΜΑΤ ενάντια στις λαϊκές συγκεντρώσεις. Και, για να μην υπάρχει αμφιβολία για το αγωνιστικό πνεύμα του ΠΣΑΠ, ο σύνδεσμος πήρε θέση για τον ελεύθερο επαναπατρισμό των πολιτικών προσφύγων. Γιατί ερχόντουσαν στην Ελλάδα τότε νεαρά ποδοσφαιρικά ταλέντα (Χατζηπαναγής, Κοφίδης, Καλ-

τσάς κ.ά.) από τις τότε χώρες του υπαρκτού σοσιαλισμού και δεν επιτρεπόταν να έρθουν όμως οι γονείς τους ή και άλλοι συγγενείς τους.

Οι διεκδικήσεις δεν έμειναν σε ανακοινώσεις. Τον Δεκέμβριο του 1977 οι αγώνες καθυστέρησαν δέκα λεπτά και ακολούθησε απεργία. Τον Δεκέμβριο του 1979, απέναντι στο νομοσχέδιο για τις ποδοσφαιρικές ανώνυμες εταιρείες, απέρρηξαν Α΄ και Β΄ Εθνική. Κυβέρνηση και ΕΠΟ κράδαιναν τον νόμο 330. Ο αρμόδιος υφυπουργός Αχιλλέας Καραμανλής δήλωνε: «Δεν γίνεται διάλογος με παιδιά που με βρίζουν συνέχεια». Παιδιά. Όχι εργαζόμενοι. Η λέξη τα έλεγε όλα. Γιατί πέτυχε εκείνη η γενιά; Ο Νίκος Μάλλιαρης δίνει την εξήγηση: Οι περισσότεροι «κουβαλούσαν τις μνήμες της Κατοχής, της Αντίστασης, του Εμφυλίου». Διαφορετικές πολιτικές αφετηρίες, κοινός στόχος. Ο ίδιος θυμάται τον Δομάζο να του λέει: «Μάλλιαρη, πες μου τι κάνουμε. Εγώ γεννήθηκα σε παράγκα, δίπλα στο γήπεδο του Παναθηναϊκού και η μάνα μου τη χώριζε με ένα σεντόνι και στο ένα κρεβάτι κοιμόμουν με τη μάνα μου και στο άλλο κρύβαμε αριστερούς». Ο «στρατηγός» του Παναθηναϊκού δεν ζητούσε οδηγίες για την μπάλα. Ζητούσε αλλά και έδινε οδηγίες με την

παρουσία του στους συνδικαλιστικούς αγώνες.

Ο σύνδεσμος έβγαλε εφημερίδα, τον «Ποδοσφαιριστή». Συνδέθηκε με τη FIFPro (Παγκόσμια Ομοσπονδία Ενώσεων Επαγγελματιών Ποδοσφαιριστών) και φιλοξένησε το συνέδριό της στην Αθήνα το 1979. Κάθισε απέναντι σε πρωθυπουργούς. Και πέτυχε το αυτονόητο που τότε έμοιαζε αδιανόητο: ο ποδοσφαιριστής να πάψει να είναι έρμαιο του παραγοντισμού και να γίνει εργαζόμενος με δικαιώματα, γνώση και φωνή. Πενήντα χρόνια μετά, το ποδόσφαιρο είναι πιο πλούσιο από ποτέ. Οι παίκτες λέγονται «assets», οι μεταγραφές «επενδύσεις», οι ομάδες «brands». Η γλώσσα άλλαξε. Η σχέση; Στις κατώτερες κατηγορίες οι απλήρωτοι μισθοί, τα ανασφάλιστα χρόνια και οι «ελεύθερες» μεταγραφές που δεν είναι ποτέ ελεύθερες θυμίζουν ότι το «θα σου κρεμάσω το δελτίο» δεν εξαφανίστηκε. Απλώς έμαθε να μιλάει αγγλικά. Γι' αυτό η φράση του '70 παραμένει επίκαιρη. Κανείς δεν θέλει να κάνει τον συνδικαλιστή. Όσο όμως η δουλειά μετριέται μόνο σε αξία αγοράς, κάποιοι θα «υποχρεώνονται». Και η γιορτή στο Σύνταγμα δεν ήταν νοσταλγία. Ήταν υπενθύμιση ότι κάποτε το τόλμησαν.

Μ.Α.

■ της **Ιφιγένειας Καλαντζή***

04 πολιτισμός

Βουτιά στο ισπανικό προλεταριάτο

Για την ισπανική ταινία «Los Τίγκρες» του Αλμπέρτο Ροντρίγκεζ

☞ Το σινεμά είδους –θρίλερ, αστυνομικά, ταινίες φαντασίας– συχνά λειτούργησε ως όχημα συγκαλυμμένης κοινωνικής κριτικής στα απολυταρχικά καθεστώτα, με αρκετές ισπανόφωνες κινηματογραφίες να στραφούν στον μυστηριακό συμβολισμό. Ειδικά στην Ισπανία, η διείσδυση φασιστικών δομών στο πολιτικό κατεστημένο, με τη νοσηρή συνενοχή της ισπανικής κοινωνίας, κατά τη φρανκική δικτατορία, άφησε ανοιχτές πληγές, με αποτέλεσμα να αναπτυχθεί παράδοση στα θρίλερ, αρχικά από Ισπανούς σκηνοθέτες, όπως οι Βίκτωρ Ερίθε και Κάρλος Σάουρα και αργότερα απ’ τους Χουάν Κάρλος Μεντίνια και Γκιγιέρμο ντελ Τόρο, λες και η συλλογική μνήμη της χώρας είχε μετατεθεί στο εμπορικό σινεμά του είδους, αποβλέποντας σε έναν ευρύτερο κοινωνικό διάλογο. Λάτρης των αστυνομικών ταινιών και των θρίλερ μυστηρίου, ο 55χρονος Σεβιγιάνος Αλμπέρτο Ροντρίγκεζ συνέχισε αυτή τη μακρά παράδοση με το συναρπαστικό νεονουάρ «Το μικρό νησί» (2014), για δυο αστυνομικούς που εξιχνιάζουν μυστήριες εξαφανίσεις νεαρών κοριτσιών και έρχονται αντιμέτωποι με κατάλοιπα της νωπής ακόμα φρανκικής δικτατορίας. Στη συναρπαστική πολιτική ταινία «Απόδραση ’77» (2022), ο Ροντρίγκεζ καταπιάστηκε με τους αγώνες για γενική αμνηστία στις φυλακές, κατά τη μετάβαση προς μια εύθραυστη δημοκρατία, εστιάζοντας ξανά στην περίοδο αποχουντοποίησης. Στο νέο του δραματικό θρίλερ «Λος Τίγκρες» επιχειρεί να αναδείξει τον οικονομικό στραγγαλισμό των κατώτερων στρωμάτων, μετά τις δυσβάσταχτες πολιτικές λιτότητας, εδώ και πάνω από μια δεκαπενταετία οικονομικής κρίσης.

☞ Στο Νότο της Ισπανίας, στο βιομηχανικό λιμάνι της Ουέλβα, ο Αντόνιο (Αντόνιο ντε λα Τόρε) ή αλλιώς «Τίγρης», έμπειρος δύτης που επισκευάζει τα πετρελαιοφόρα της περιοχής, διαμένει με την μικρότερη αδερφή του Εστρέγια (Μπάρμπαρα Λένι), άλλοτε ικανή και αυτή στις καταδύσεις, μέχρι τη μερική κώφωσή της, μετά από μια παιδαριώδη πρόκληση ανταγωνισμού του επίσης δύτη πατέρα τους. Η Έστρέγια, μπολιασμένη και αυτή στον ανταγωνισμό, από την πατρική

φιγούρα, είχε να ανταγωνιστεί και όλες τις έμφυλες προκαταλήψεις μιας πατριαρχικής κοινωνίας. Πικραμένη πως ο λόγος της δεν εισακούγεται, αποσύρθηκε σε ρόλο φροντιστή του θανάοντα πατέρα και στη συνέχεια του μεγαλύτερου αδερφού της, επωμιζόμενη την απαιτητική προετοιμασία στις καταδύσεις, μοναδική γυναικεία παρουσία σ’ ένα ανδροκρατούμενο επάγγελμα. Παρά τις άψογες επαγγελματικές αποδόσεις, ο Αντόνιο αμείβεται με ψίχουλα και αδυνατεί να πληρώσει διατροφή στην πρώην γυναίκα του. Αντιμετωπίζει επίσης σοβαρό ζήτημα υγείας, καθώς «κάθε φορά που βουτάει, είναι σαν βόμβα έτοιμη να εκραγεί». Σε μια κατάδυση κάτω από το πετρελαιοφόρο Ντέλφος ανακαλύπτει μικρό φορτίο κοκαΐνης και αποβλέποντας στη βελτίωση των οικονομικών του, σχεδιάζει μερική κλοπή και μεταπώλησή της, ώστε να ανοίξει και σχολή καταδύσεων, παρά το ρίσκο. Τον τρόπο τον μηχανεύεται η Εστρέγια, όμως όλα αλλάζουν μόλις ζητήσει μερτικό και τρίτο πρόσωπο, που τους μπλέκει σε ανεξέλεγκτες καταστάσεις.

☞ Έχοντας κερδίσει τη συμπάθεια των συναδέλφων του, ο Αντόνιο κρατά μόνος του το παιδικό παρτσούκλι, απ’ τους παραμυθένιους πειρατές, που άλλοτε μοιραζόταν με την αδερφή του, ως δυναμικό ντουέτο. Ξεροκέφαλος και επιδειξιμανής σαν τον πατέρα τους –σύμφωνα με την Εστρέγια– παρουσιάζεται απελπισμένος και με σοβαρό πρόβλημα υγείας, να ομολογεί «έχω περάσει μια ζωή μέσα στο νερό και δεν ξέρω να ζω έξω», θεωρώντας μοναδική λύση την παράνομη δραστηριότητα. Απομονωμένη η όμορφη και αμίλητη Εστρέγια, γυναικείος χαρακτήρας στη σκιά, που όλοι την αποπαίρνουν, αποκαλύπτεται πως είναι πολλά περισσότερα. Εκπαιδευμένη στη θαλάσσια βιολογία, είναι αυτή που βρίσκει πάντα τις λύσεις. Μετά τον παροπλισμό του Αντόνιο, λόγω ηλικίας και φθοράς της υγείας του, σ’ ένα επώδυνο επάγγελμα με πολλά ρίσκα, εγκέφαλος ανάμεσα στα αδέρφια αναδεικνύεται αυτή. Στο εργασιακό περιβάλλον αντιμετωπίζει καθημερινά τον μισογυνισμό των συναδέλφων, που διαρκώς την ειρωνεύονται και την

υποτιμούν, ενώ ακόμα και ο αδερφός της σφετερίζεται τις ιδέες της. Πικραμένη, σχεδιάζει μυστικά από τον Αντόνιο να αναζητήσει αλλού δουλειά, μένει ωστόσο στο πλευρό του, διαπιστώνοντας ότι κινδυνεύει.

☞ Συνυπογράφοντας το καλογραμμένο σενάριο με πιστό συνοδοιπόρο τον Ραφαέλ Κόμπος, ο Ροντρίγκεζ ακολουθεί αντίστοιχο σεναριακό σχήμα με τις προηγούμενες ταινίες του, όπου μέσα από δυο αντιπαραθετικούς χαρακτήρες στα όρια και τις εσωτερικές τους συγκρούσεις, αναδεικνύεται ένα ολόκληρο κοινωνικό υπόβαθρο. Στο «Μικρό νησί» ήταν δυο αντιδιαμετρικά αντίθετοι αστυνομικοί, στην «Απόδραση ’77» δυο κρατούμενοι, εδώ είναι δυο αδέρφια σε ανταγωνιστική σχέση αγάπης–μίσους, που καταδεικνύει την απόγνωση του σύγχρονου προλεταριάτου στο περιθώριο της ισπανικής κοινωνίας, μετά την πρόσφατη οικονομική κρίση που καταβράβηθε ολόκληρη την Ευρώπη. Αντόνιο και Εστρέγια, καθένας με ξεχωριστές δυσλειτουργίες και τραύματα, παρουσιάζονται ως δυο αντίθετα και συμπληρωματικά συνάμα άκρα. Ο ρωμαλέος ετοιμόλογος Αντόνιο βρίσκεται στον αντίποδα της λιγομίλητης και αόρατης Εστρέγια –όνομα που στα ισπανικά σημαίνει αστέρι– παραγνωρισμένη ήρεμη δύναμη στη σκιά, που ωστόσο φεγγαβολάει στο βούρκο της κοινωνικής απελπισίας. Δίνοντας ιδιαίτερη έμφαση στην προλεταριακή διάσταση των χαρακτήρων, οι πρωταγωνιστές bioπορίζονται επισκευάζοντας πετρελαιοφόρα στη θάλασσα, επάγγελμα γεμάτο κινδύνους που όπως αναφέρουν «δε σε προειδοποιεί», αναστατωμένοι έπειτα από

ένα εργατικό ατύχημα. Παράλληλα, οι συζητήσεις τους αφορούν σχεδόν αποκλειστικά τη δυσανάλογη σχέση εργασιακής επικινδυνότητας με τη χαμηλή ανταμοιβή, όταν όλοι σκέφτονται πιθανές εναλλακτικές πηγές εισοδήματος, φανερώνοντας την οικονομική δυσπραγία τους.

☞ Στην πρώτη του συνεργασία με τον Πάου Εστέβε Μπίρμπα ως διευθυντή φωτογραφίας, ο Ροντρίγκεζ κρατάει τα ψηλοκρεμαστά πλάνα κάτοψης –σήμα κατατεθέν– αναδεικνύοντας εκτός από την απεραντοσύνη της θάλασσας, τη διαφορά μεγεθών ανάμεσα στο πλοιαίο και τα τεράστια τάνκερ. Με γυρίσματα για άλλη μια φορά στους βαλτότοπους και τις λιμνοθάλασσες του ισπανικού νότου, εστιάζει στις περιοχές της βιομηχανικής ζώνης του λιμανιού της Ουέλβα –δύετο μεγαλύτερο λιμάνι της Ισπανίας και επενδυτικό κέντρο ενεργειακής παραγωγής ανανεώσιμου υδρογόνου, στην εποχή των ΑΠΕ– με το τοπίο ξανά σε πρωταγωνιστικό ρόλο. Στα μακρινά πλάνα, στις σκηνές μετάβασης, δεσπόζει ολόγυρα το βιομηχανικό τοπίο της περιοχής, με τις πετρελαϊκές εγκαταστάσεις, υπενθυμίζοντας το προλεταριακό υπόβαθρο των πρωταγωνιστών, σε αντιστοιχία με την ταξική αποτύπωση ψαράδων και εργατών στο «Μικρό νησί». Το ταξικό διακύβευμα εντάσσεται μέσα από τη βιομηχανική αισθητική του τοπίου, εργοστασιακές εγκαταστάσεις, λιμάνια και εξέδρες, ρυμουλκά και πετρελαιοφόρα, αλλά και εργατικές πολυκατοικίες, όπου ο Αντόνιο συναντά τις κόρες του. Ωστόσο, εδώ εντυπωσιάζουν οι υποβρύχιες λήψεις, με εναλλαγή μακρινών που αναδεικνύουν τη βουβή μοναξιά στον πυθμένα και κοντινών, που

εστιάζουν τότε στα μουνιάσματα του Αντόνιο, τότε στις λιποθυμικές τάσεις του και τότε σε μικρολάθη και ατυχείς στιγμές, αυξάνοντας την αγωνία. Ενίοτε μερικά κυκλικά πλάνα δίνουν ρυθμό μιας πανοπττικής αίσθησης απειλής, ενώ οι ατμοσφαιρικές ηλεκτρονικές συνθέσεις του μόνιμου συνεργάτη του Ροντρίγκεζ, Χούλιο ντε λα Ρόζα, κορυφώνουν επικινδυνότητα και αγωνία, σε κρίσιμες στιγμές. Ο φιλτραρισμένος ήχος αναδεικνύει την κώφωση, ενώ ο παφλασμός κυμάτων είναι ο αγαπημένος ήχος δυο αδερφών που μεγάλωσαν με τη θάλασσα αύρα. Στα ανακατασκευασμένα οικογενειακά βίντεο καταγράφεται κρίσιμο στιγμιότυπο της παιδικής ηλικίας τους, στην εναρκτήρια σκηνή, που επανέρχεται συνολικά τρεις φορές. Εκπλήσσουν και οι μεταβάσεις, όταν απ’ την παιδική ανάμνηση, τη μια στιγμή ο μικρός Αντόνιο βουτάει στη θάλασσα και στο επόμενο πλάνο αναδύεται πλέον ενήλικας, με ένα μεγάλο ψάρι, αποσαφηνίζοντας εξ αρχής τη δυναμική παρουσία του, που αργότερα ανατρέπεται. Με αντίστοιχη οικονομία, γρήγορο μοντάζ και κοφτές μεταβάσεις, ο Ροντρίγκεζ κρατά στιβαρό ρυθμό δίχως να μακρηγορεί, ενώ προχωράει την αφήγηση μένοντας στην ουσία. Παρά τις πικρές διαπιστώσεις, τα δυο αδέρφια παραμένουν αγαπημένα με ιδιαίτερη στοργική χειρονομία την έγνοια της Εστρέγια να ανοίξει το σκίαστρο στο αμάξι, για να προστατεύσει τον αποκοιμισμένο αδερφό της.

* Η Ιφιγένεια Καλαντζή είναι θεωρητικός-κριτικός κινηματογράφου, ifigenia.kalantzi@gmail.com

info

Η Ένωση Ελληνικού Ντοκιμαντέρ διοργανώνει το **11ο τετραήμερο προβολών «Με τα Μάτια Ανοιχτά»** στην Ταυνοθήκη της Ελλάδος (24-27/9/2026) με επιλεγμένα πρόσφατα ελληνικά ντοκιμαντέρ, αφιέρωμα στον Φώτο Λαμπρινό, εργαστήρια, συζητήσεις και μαστερκλας της Ιρανής σκηνοθέτριας Φιρουζέχ Κοροβανί.

πρόσωπα/πολιτισμός 04

► **Βάσια Τζανακάρη, συγγραφέας**

Αδελφικό

■ Συνέντευξη στον **Κώστα Στοφόρο**

Η Βάσια Τζανακάρη με το «Αδελφικό» που κυκλοφορεί από τις εκδόσεις *Καστανιώτη* μας οδηγεί σε ένα ταξίδι από την Αθήνα στη Θεσσαλονίκη κι από εκεί σε ένα χωριό των Σερρών που έδωσε και τον τίτλο του βιβλίου, ο οποίος ωστόσο έχει διπλή ανάγνωση αφού αφορά και στην αναζήτηση ενός χαμένου αδελφού που στοιχειώνει με την παρουσία/απουσία του τις σελίδες του βιβλίου.

Με αφηγηματική δεινότητα η συγγραφέας ζωντανεύει με μοναδικό τρόπο τους τόπους όπου διαδραματίζεται η ιστορία. Στα μέρη που γνωρίζουμε ανακαλύπτουμε και δικά μας ίχνη, στα άλλα οδηγούμαστε σε νέες ανακαλύψεις.

Οι δύο κεντρικοί ήρωες, των οποίων οι αφηγήσεις εναλλάσσονται σε πρώτο πρόσωπο, είναι ο Μελισσινός και η Μάρω. Δύο τροχιές που πότε διασταυρώνονται και πότε απομακρύνονται. Ο Μελισσινός σχεδόν παρακολουθεί τη Μάρω όταν βρίσκονται στη Θεσσαλονίκη, αλλά η γνωριμία τους σε πραγματικό επίπεδο μένει τυπική. Βεβαίως τα πράγματα θα αλλάξουν όταν βρεθούν κι οι δύο, για απολύτως διαφορετικές αφορμές, στο

Αδελφικό. Ο Μελισσινός ως γιατρός, η Μάρω, μητέρα που μεγαλώνει μόνη το παιδί της, σοκαρισμένη από τον θάνατο του David Bowie θα ξεχαστεί και θα βάλει φωτιά στο σπίτι της στην Αθήνα. Αυτή θα γίνει η αφορμή/αιτία της φυγής της.

Όμως συνέχεια υπάρχει και κάτι άλλο, αλήθειες που απωθεί και θα αποκαλυφθούν στις τελευταίες σελίδες του βιβλίου, καθώς υπάρχει ένας παράξενο σασπένς με πινελιές θρίλερ και αγωνίας.

Η Βάσια Τζανακάρη είναι –κατά την ταπεινή μου γνώμη– από τις πιο ενδιαφέρουσες συγγραφείς της γενιάς της και αποτυπώνει με τρόπο διεισδυτικό τη ζωή, τις σκέψεις, τα όνειρα, τα αδιέξοδα. Χωρίς ομφαλοσκοπήσεις και λεκτικές ακροβασίες.

Παράλληλα η διάχυτη αγάπη της για τη μουσική δίνει ένα πολύ ξεχωριστό ρυθμό στα βιβλία της. Πολύ εύστοχα ο Διονύσης Μαρίνος σε παλιότερη κριτική του στο bookpress χαρακτηρίζει το μυθιστόρημα ως «μπαλάντα των αποδημητικών πουλιών»...

Πουλιά αποδημητικά που επουλώνουν τις πληγές τους και στέκονται τελικά ο ένας δίπλα στον άλλο...

► **Με το «Αδελφικό» επιστρέφεις κατά κάποιον τρόπο στον γενέθλιο τόπο;**

Όταν είμαστε έφηβοι, θέλουμε να φεύγουμε, να γνωρίσουμε και να δοκιμαστούμε σε μεγάλες πόλεις, ασφυκτιούμε αν μένουμε κοντά στις ρίζες μας. Είναι φυσικό. Όπως είναι φυσικό, αφού ολοκληρώσεις έναν κύκλο ή αν βρεθείς απέναντι σε ανα-

πάντεχες δυσκολίες, να νιώσεις την ανάγκη να επιστρέφεις σ' αυτές – ακόμα κι αν δεν επιστρέφεις πραγματικά, μπορεί να διαπιστώσεις ότι ο γενέθλιος τόπος τρυπώνει στις σκέψεις σου πιο συχνά ή με μεγαλύτερη τρυφερότητα. Δεν συμβαίνει σε όλους. Εμένα μου συνέβη και αποτυπώθηκε στο βιβλίο.

► **Νόμιζα πως το όνομα του χωριού είναι δικό σου εύρημα όταν διάβαζα το βιβλίο. Τελικά βλέπω πως πρόκειται για υπαρκτό χωριό. Τι σε έκανε να του δώσεις αυτή την ιδιαίτερη διάσταση;**

Είναι μεγάλη ιστορία. Το Αδελφικό είναι ο τόπος καταγωγής ενός Σερραίου ποιητή, του Δημήτρη Ντόκα, συνεργάτη του περιοδικού του πατέρα μου, του «ΓΙΑΤΙ», ο οποίος χάθηκε πολύ νέος. Όλη του η οικογένεια είχε μια πολύ πονεμένη και δύσκολη ζωή. Το ημερολόγιό του κάποια στιγμή βρέθηκε στα χέρια μου και με οδήγησε. Το «Αδελφικό» μου είχε κολ-

λήσει στο μυαλό σαν τίτλος εξ αρχής. Για μένα από παιδί η αναφορά σ' αυτό ήταν στοιχειωμένη, μου έφερνε πάντα στον νου θανάτους – των συγκεκριμένων ανθρώπων. Πολλά πράγματα συνέθεσαν το παζλ αλλά αρκετά ξεκαθάρισαν όταν επισκέφτηκα το χωριό και είδα ότι στις αυλές ερημωμένων σπιτιών φύτευαν λωτόδεντρα. Έτσι βρέθηκα μπροστά στη βασική θεματική του βιβλίου, που είναι η μνήμη.

► **Βλέπω πολλά θιώματα από τη Θεσσαλονίκη και απόδραση από την Αθήνα. Πόσο αυτό αντανακλά δικές σου επιθυμίες;**

Η Θεσσαλονίκη υπήρξε για μένα μια μαγική πόλη. Στα τέλη της δεκαετίας του '90 ήταν σχεδόν ονειρικό να ζεις εκεί τη φοιτητική σου ζωή. Η Αθήνα ήταν το πιο απτό όνειρο. Η Θεσσαλονικιά ρεμπέτισσα Στέλλα Χασκίλ έχει πει ότι όταν επισκέφτηκε την Αθήνα ήξερε ότι θα ζούσε εκεί. Κι εγώ έτσι ακριβώς ένιωθα όποτε

επισκεπτόμουν την Αθήνα για συναυλίες κτλ. Ήταν μια πόλη ευκαιριών, γεμάτη επιλογές και ζωή, πλέον όμως είναι κατά βάση μια πόλη δύσκολη. Είναι αβάσταχτη η καθημερινότητα στην Αθήνα, σε εξαντλεί, σε στραγγίζει. Σε ανταμείβει με πληθώρα επιλογών διασκέδασης, οι οποίες όμως θέλουν συχνά αρκετά χρήματα και δεν αρκούν για να σβήσουν την ταλαιπωρία της κάθε σου μέρας. Δοκίμασε να βασίζεσαι φερ' ειπείν στη συγκοινωνία για να μετακινηθείς, όπως εγώ. Σκέτη κόλαση. Ε, ποιος δεν θέλει να αποδράσει από την κόλαση;

► **Υπάρχουν δύο οπτικές στην ιστορία. Του Μελισσινού και της Μάρως. Πόσο εύκολο/δύσκολο ήταν να δεις με αυτόν τον «διπλό» τρόπο την ιστορία;**

Δεν ξέρω. Εύκολο. Είμαστε πολλοί άνθρωποι μαζί. Είμαστε όλοι οι ήρωές μας. Είμαστε γεμάτοι αντιφάσεις. Οι σκέψεις μου ήταν και σκέψεις της Μάρως και του

Μελισσινού, κάποια στιγμή όμως οι ήρωες αυτονομήθηκαν και ο καθένας είχε την προσωπικότητά του, οπότε εγώ απλώς την κατέγραφα. Στα πιο πρακτικά, χρειάστηκε αρκετή προσοχή για να αποφύγω ασυνέπειες και πραγματολογικά λάθη.

► **Ο θάνατος του Bowie σημαδεύει το βιβλίο. Τι σημαίνει για σένα αυτός ο καλλιτέχνης;**

Ήταν ο καλλιτέχνης στον οποίο όλοι συμφωνούσαμε. Ο καλλιτέχνης που σου έλεγε ότι μπορείς να είσαι ο εαυτός σου, μπορείς να αποφασίσεις να «σκοτώσεις» τον παλιό εαυτό σου και να εφεύρεις έναν καινούργιο, και φυσικά ένας απίστευτος μουσικός. Όταν πέθανε η καρδιά μου ράγισε. Δεν ξέρω γιατί ακριβώς. Έχω μουσικούς στους οποίους έχω μεγαλύτερη αδυναμία, τον Νικ Κέιβ για παράδειγμα, αλλά με τον Bowie ένιωσα ότι έσβησε ένα φως. Κι όπως λέει και η Φραν Λίμποβιτς, κανείς δεν αγαπιέται όπως οι μουσικοί.

04 πολιτισμός&βαρβαρότητα

■ ΤΟΥ Ηρόστρατου

Αποχαιρέτα την Γκιώνα που χάνεις... (ή μήπως όχι;)

Δεν είμαι καθόλου «έτοιμος από καιρό». Δεκαετίες τώρα αγωνιζόμαστε, άλλοτε με πάθος, άλλοτε υποκύπτοντας, ελάχιστες φορές πετυχαίνοντας μικρές νίκες... «Η Γκιώνα είναι μεγαλείο – όχι μεταλλείο», λέμε. Και σαν το κουνούπι με την ομάδα «Πολίτες στο προσκήνιο» συνεχίζουμε να «ενοχλούμε» τους ιθύνοντες του νομού, που χρόνια τώρα προσφέρουν κυριολεκτικά «γη και ύδωρ» στις εταιρείες βωξίτη, οι οποίες αλλάζουν ιδιοκτήτη, αλλά όχι τακτική.

«Τυράκι» οι περίφημες θέσεις εργασίας. Μόνο που η ίδια η ζωή, στο πέρασμα δεκαετιών, απέδειξε το πόσο έωλο είναι το επιχείρημα. Η Φωκίδα με τα τεράστια κοιτάσματα βωξίτη κοντεύει να μείνει χωρίς κατοίκους. Τα χωριά ερημώνουν κι ο μονόδρομος των μεταλλείων απεδείχθη ευεργετικός μόνο για όσους τα κατέχουν.

Από το ξεκίνημα με την παραχώρηση των δικαιωμάτων εκμετάλλευσης σε γνωστή οικογένεια Ελλήνων μαφιάζων που ήρθαν κυνηγημένοι από το FBI να... επενδύσουν στην Ελλάδα,

στο πέρασμα στους Ναζί, στην παραίτηση του Δημοσίου υπέρ ιδιωτών, μέχρι την πώληση στον τότε πρόεδρο του ΣΕΒ και στη συνέχεια σε πολυεθνική, κατέληξαν στα αρπακτικά χέρια του ενός εκ των 21 δισεκατομμυριούχων της χώρας μας. Του Ευάγγελου Μυτιληναίου.

Ήρθε λοιπόν η ώρα για το τελικό χτύπημα.

Το «γάλλιο» το άκουσα για πρώτη φορά στο χωριό από έναν συντοπίτη μηχανικό. Πίναμε τον καφέ μας και κοιτάζαμε το βουνό που υψωνόταν απέναντί μας.

«Το βλέπεις το βουνό; Κοίτα το καλά γιατί σε λίγα χρόνια δεν θα έχει μείνει τίποτα!»

Τον άκουσα με δυσπιστία.

Και τότε μου είπε γι' αυτό το πολύτιμο ορυκτό, που χαρακτηρίστηκε της σπανιότητας του είναι η χαμηλή περιεκτικότητά του στο στερεό φλοιό της γης (0,0015%-0,0019%).

Για να βγουν λίγα γραμμάρια γάλλιο χρειάζονται τεράστιες ποσότητες βωξίτη. Διότι είναι υποπροϊόν επεξεργασίας της αλουμίνας.

Μετά διάβασα στη σελίδα της «Ναυτεμπορικής» (Κυριακή 18/1/2026):

«Όπως τονίζει σε σχετική ανάρτησή του στο linkedin ο Ευάγγελος Μυτιληναίος, Executive Chairman της METLEN, “με υπερηφάνεια μοιραζόμαστε ένα ορόσημο για τις κρίσιμες πρώτες ύλες της Ευρώπης: η ομάδα μας έχει ήδη παραγάγει τα πρώτα 5 κιλά γαλλίου στις εγκαταστάσεις μας. Μπορεί να ακούγεται μικρό, αλλά με το γάλλιο να αποτιμάται σήμερα στα 1.750 δολ./κιλό, δεν είναι καθόλου ασήμαντο. Το πιο σημαντικό όμως είναι ότι η κατοχυρωμένη με δίπλωμα ευρεσιτεχνίας τεχνολογία μας έχει δοκιμαστεί με επιτυχία όχι στο εργαστήριο, αλλά στη βιομηχανική μας παραγωγή”».

Ο κ. Μυτιληναίος στην ανάρτησή του χαιρετίζει θερμά τη χρηματοδότηση ύψους 90 εκατ. ευρώ που έλαβε η METLEN από την ΕΤΕπ, η οποία, όπως τονίζει, «κατανοεί πραγματικά τη στρατηγική σημασία αυτής της επένδυσης και στέκεται κοντά στην επιχειρηματικότητα, βοηθώντας στη μετατροπή των σχεδίων σε πραγματική παραγωγή. Χάρη σε αυτήν την υποστήριξη, το έργο

προχωρά εντός προϋπολογισμού και νωρίτερα από το χρονοδιάγραμμα».

Σύμφωνα με τον Executive Chairman του ομίλου, «το εργοστάσιο αναμένεται να συνεχίσει να εντείνει τις λειτουργίες του το 2026 και οι πρώτοι 5-10 μετρικοί τόνοι ελπίζουμε να είναι διαθέσιμοι το 2027. Παραγωγή πλήρους κλίμακας σχεδόν του συνόλου των ευρωπαϊκών αναγκών (50 μετρικοί τόνοι ετησίως) αναμένεται το 2028»...

Σε σημείωση διαβάζω ακόμα: «Η εταιρεία στοχεύει σε συνολική ετήσια παραγωγή 2 εκατ. τόνων βωξίτη, 1,25 εκατομμυρίων τόνων αλουμίνας από 865.000 τόνους σήμερα, ενώ η Ελλάδα θα καταταχθεί μεταξύ των 12 μεγαλύτερων παραγωγών αλουμίνας στον κόσμο. Ταυτόχρονα, το γάλλιο, ένα από τα συστατικά του βωξίτη, που θα παραχθεί για πρώτη φορά στην ιστορία της βιομηχανίας στην περιοχή με στόχο παραγωγής τους 50 Μετρήσιμους Τόνους, αναμένεται να καλύψει τη στρατηγική ανάγκη της Ευρώπης για την ενίσχυση της στρατηγικής της αυτονομίας»... Καταλαβαίνετε για πόσους τόνους βωξίτη μιλάμε;

Αυτό σημαίνει πως η Γκιώνα, που είναι γεμάτη, θα πληρώσει βαρύτατο τίμημα... Χωρίς κανένα όφελος για την τοπική κοινωνία. Εξυπηρετώντας τα συμφέροντα Μυτιληναίου και παρουσιάζοντάς το ως έργο για τους κατοίκους, κατασκευάζεται νέος οδικός άξονας σε τμήμα του Λαμίας-Άμφισσα, με προφανή σκοπό να εξυπηρετεί τη μεταφορά των ορυκτών που σήμερα γίνεται σε στενό δρόμο γεμάτο στροφές...

Μόνο οι δίδυμες σήραγγες στο τμήμα Μπράλος-Άμφισσα θα

κοστίσουν πάνω από 69 εκατομμύρια ευρώ – σύμφωνα με συμπληρωματική σύμβαση! Ο συνολικός προϋπολογισμός για το τμήμα Μπράλος-Άμφισσα φτάνει τα 300 εκατομμύρια ευρώ – κι ως συνήθως, αναμένεται να ξεπεραστεί κατά πολύ.

Την ίδια ώρα με απόλυτη αδράνεια των τοπικών αρχών το τρένο που εξυπηρετούσε την περιοχή έχει καταργηθεί με τη νέα χάραξη. Παρά τις υποσχέσεις πως θα συνέχιζε να υπάρχει τρένο στη γραμμή Τιθορέα-Διανοκλάδι, η κοροϊδία δίνει και παίρνει. Κι οι σταθμοί-κομψοτεχνήματα έχουν αφεθεί στη τύχη τους.

Σε άλλες περιοχές της χώρας έχουμε μονοκαλλιέργεια τουρισμού. Στη Φωκίδα βωξίτη. Για να μη μιλήσουμε για το νερό που αρπάζουν. Νερό που υδροδοτεί την Αθήνα και ξεκινά από τον Μόρνο.

Το βουνό, η αγαπημένη μας Γκιώνα φαίνεται πως έχει δυσοίωνα μέλλον.

Το πρώτο βήμα ήταν βεβαίως η ερήμωση/διάλυση των χωριών με την ένταξή τους στον Δήμο Δελφών, ο οποίος αδιαφορεί πλήρως για ένα μεγάλο τμήμα του νομού.

Όταν δεν θα έχει μείνει κανείς εκεί, θα είναι πολύ πιο απλό το έργο του κάθε Μυτιληναίου. Με τις νέες τεχνολογίες οι θέσεις εργασίας θα συρρικνωθούν ακόμη περισσότερο. Και μόλις ολοκληρωθούν τα οδικά έργα, κι όσοι τώρα έχουν απασχόληση θα βρεθούν άνεργοι και ευάλωτοι. Έχουν άραγε χαθεί όλα; Ελπίζω πως όχι.

Όμως ο αγώνας θα είναι πολύ δύσκολος και πρέπει να απλωθεί όχι μόνο στο πολιτικό κομμάτι, αλλά και στον πολιτισμό.

χίλιες λέξεις, χίλια όνειρα, χίλιες μάχες

■ ΤΗΣ
Έλενας
Χουσνή

«Γυάλινα Πόδια»

Η προθεσμία είχε παρέλθει εδώ και μία εβδομάδα, ωστόσο η επιτροπή, παρά τις πιέσεις και τη γενική κατακραυγή, δεν έλεγε να αποφασίσει. Κάποιοι έλεγαν ότι έφταιγε ο αριθμός τους, το 13 ήταν δεμένο με την κορδέλα των προκαταλήψεων άλλωστε πάντα σε αυτή τη χώρα. Οι ρεπόρτερ που κάλυπταν το θέμα δεν ασχολούνταν ιδιαίτερα, αν και κατά καιρούς έγραφαν εναντίον του υπουργείου Πολιτισμού για τον τρόπο με τον οποίο διορίζονταν τα μέλη της επιτροπής. Δεν είχε περάσει πολύ καιρός από τότε που διορίστηκαν τα μέλη της Επιτροπής Ξεσηκώνοντας Θύελλα αντιδράσεων από ανθρώπους του χώρου. «Βαλτοί», «τσιράκια του συστήματος», «άσχετοι με τον χώρο του κινηματογράφου» ήταν μερικές μόνο από τις «δάφνες» που συνόδευσαν τον διορισμό τους στην επιτροπή που θα αποφάσιζε ποια ελληνική ταινία θα αποτελούσε την επίσημη υποψηφιότητα της Ελλάδας για το Βραβείο OSCAR διεθνούς ταινίας μεγάλου μήκους.

Οι ειδικοί του χώρου από καιρό υμνούσαν την ταινία «Γυάλινα πόδια» ενός νέου κινηματογραφιστή, του Λέοντα Τσακίρη, που είχε διαγράψει μια εξαιρετική πορεία σε διεθνή Φεστιβάλ με αρκετές ταινίες μικρού μήκους. Τα «Γυάλινα πόδια» είχαν λάβει διθυραμβικές κριτικές από τους εγχώριους κριτικούς και κατά την άποψή τους η επιλογή της ταινίας αποτελούσε μονόδρομο. Στα πηγαδάκια, όμως, όλοι έλε-

γαν πως η επιθυμία του υπουργού ήταν να προκριθεί η ταινία «Σκουπιδότοπος ποίησης» του εκλεκτού του Μίλτου Αρταβάνη. Ο εμφύλιος που μαίνονταν μεταξύ της «γραμμής» του υπουργείου και των φορέων του κινηματογράφου ήταν κοινό μυστικό, όμως όλοι περίμεναν την τελική απόφαση της επιτροπής για να ξεσπαθώσουν.

Από την πρώτη κιόλας μέρας συνεδρίασης της επιτροπής το κλίμα μύριζε μπαρούτι. Από τα 13 μέλη, ο πρόεδρος και άλλοι πέντε ελέγχονταν απόλυτα από τον υπουργό, γνωστά τσιράκια του, που μασούσαν με εκπαιδευμένα δόντια, επιδοτήσεις, έμμισθες θέσεις, φεστιβαλικά μονοπώλια και χρηματοδοτήσεις από επιχειρηματίες της πιάτσας που δεν χαλούσαν χατίρια εφόσον δεν χαλούσαν και στους ίδιους. Τα μέλη αυτά, εκτός των άλλων, διατηρούσαν και μικρούς στρατούς από «δικούς» τους σε αργομισθίες του δημόσιου τομέα για τις οποίες όλοι γνώριζαν αλλά κανείς δεν μιλούσε ανοιχτά.

Ο πρόεδρος και οι άλλοι πέντε χρειάζονταν αυτόν τον ένα που θα έγερνε την πλάστιγγα προς την πλευρά του Αρταβάνη, αφού έξι μέλη της επιτροπής ήταν ξεκάθαρα υπέρ της ταινίας του Τσακίρη. Αυτός ο ένας, η μία για την ακρίβεια, ήταν η Μαριλίζα Μίχου, κριτικός κινηματογράφου που για χρόνια εργαζόταν στις μεγαλύτερες εφημερίδες της χώρας ενώ διατηρούσε και δική της εκπομπή σε κρατικό κανάλι. Στην πιάτσα την έλεγα ισαποστάκια γιατί κατάφερνε να διατηρεί μια επίφαση αμεροληψίας, αλλά μόνο όσο χρειάζονταν για να μην κατηγορηθεί ευθέως ότι έπαιζε το παιχνίδι του υπουργείου και των επιχειρηματιών. Ισοσκελίζε την συγκαταβατικότητα της απέναντι σε προκλητικές αποφάσεις του υπουργού, με άρθρα εναντίωσης, πάντα σε θέματα

ελάσσονα.

Μια στην πρύμνη, μια στην πλώρη, έλεγαν αρκετοί συνάδελφοί της, πάντα όμως πίσω από την πλάτη της.

Ήταν η έβδομη φορά που η επιτροπή σταματούσε τη συνεδρίασή της λόγω αδυναμίας λήψης απόφασης. Το τηλέφωνο της Μίχου χτύπησε αρκετές φορές μέχρι να το σηκώσει. Έπρεπε να απομακρυνθεί από τον χώρο συνεδρίασης για να μπορέσει να απαντήσει. Η φωνή του υπουργού ήταν κοφτή όπως πάντα: «Τελειώνει. Το έκανες το σόου σου. Θέλω πανηγυρική ανακοίνωση αύριο για τον Αρταβάνη. Έχουμε πιο σοβαρά θέματα να ασχοληθούμε».

Δεν πρόλαβε να του απαντήσει. Της το έκλεισε. Έτσι έκανε πάντα. Απομακρύνθηκε με γρήγορο βηματισμό. Η επιτροπή θα συνεδρίαζε την επομένη στις 9 το πρωί. Κι εκείνη είχε λίγες ώρες για να αποφασίσει. Το 6-6 που είχε διαμορφωθεί από την πρώτη στιγμή παρέμενε όσο εκείνη δήλωνε αναποφάσιστη και ψήφιζε λευκό. Θα μπορούσε η επιτροπή και έτσι να αποφασίσει, με την ψήφο του προέδρου να βαρύνει, αλλά μετά τις παραιτήσεις της προηγούμενης χρονιάς και τις καταγγελίες για στημένη ψηφοφορία ο υπουργός ήθελε μια απόφαση καθαρή και χωρίς παρατράγουδα.

Ήξερε, όπως το ήξεραν όλοι, ότι η ταινία του Τσακίρη ήταν ένα μικρό αριστούργημα. Από την άλλη ο Αρταβάνης είχε επαναλάβει τον κακό εαυτό του φτιάχνοντας μια ταινία γεμάτη κλισέ, αβαθή και με χείριστες ερμηνείες. Αν δεν ήταν η καταπληκτική φωτογραφία του Τόμυ Καρατζάς, η ταινία θα ήταν ταυτόσημη του τίτλου της. «Σκουπιδότοπος» ναι αλλά όχι ποίησης. Αταλαντοσύνης και προχειρότητας σίγουρα.

Μέχρι πριν από λίγο καιρό, δεν θα είχε κανένα πρόβλημα να

συνταχθεί με την επιθυμία του υπουργού και να βρει με ευκολία επιχειρήματα να επαινέσει την προσπάθεια του Τσακίρη, δικαιολογώντας την επιλογή του Αρταβάνη με μια εννοχρησμένη παράθεση πλεονεκτημάτων που δεν υπήρχαν. Το είχε κάνει πολλές φορές.

Τι ήταν άλλη μία; Άλλη μία θα σήμαινε σίγουρα παράταση της εκπομπής της που πήγαινε άπατη σε τηλεθέαση και ανανέωση όλων των φανερών και κρυφών «μισθών» που το μπλοκ επιταγών της πολιτικής εξουσίας αγόγγυστα της έκοβε όσο έκανε αυτό που περίμεναν από εκείνη.

Όμως πριν από τρεις μήνες είχε δει ένα τρομερό όνειρο. Ήταν σε μια αίθουσα δικαστηρίου αχανή. Εκείνη στο εδώλιο του κατηγορουμένου. Το ακροατήριο αποτελούνταν από εκατοντάδες ανθρώπους. Σιωπηλούς, ρακένδυτους, με βλέμμα ανέκφραστο, πολλοί με το κεφάλι σκυμμένο, κάποιοι με τη γροθιά σηκωμένη να φωνάζουν. Της πήρε χρόνο να καταλάβει ότι αυτοί και αυτές που φώναζαν, έβριζαν εκείνη. Οι μάρτυρες κατηγορίας ήταν ατελείωτοι. Εκατοντάδες άνθρωποι μιλούσαν εναντίον της, την κατηγορούσαν ότι τους καταδίκασε στην αφάνεια, τους στέρησε την ευκαιρία να αναδείξουν το ταλέντο τους και τους οδήγησε στην απόσυρση και την κατάθλιψη. Παραγωγοί, φωτογράφοι, σκηνογράφοι, ηθοποιοί, σεναριογράφοι. «Σκύλα», «πουλημένη», «κολαούζος των πολιτικών» ήταν μερικοί από τους «τίτλους» που της απένειμαν, οι περισσότεροι με σβησμένη φωνή, κάποιοι όμως

οργισμένα, φτύνοντάς την. Το όνειρό της ένωσε ότι κράτησε για ώρες μέχρι να ανακοινωθεί η απόφαση του δικαστή. Το πρόσωπό του δεν ήταν άλλο από αυτό του Μιχάλη Καστρινάκη, την ταινία του οποίου είχε καταψηφίσει την προηγούμενη χρονιά η επιτροπή προκρίνοντας και πάλι κάποιον με λιγότερο ταλέντο αλλά τις σωστές γνωριμίες.

«Ισόβια κάθειρξη στο υπουργείο Πολιτισμού» χωρίς δικαίωμα εφέσεως. Δύο άνδρες με πολιτικά την πλησίασαν. Της έδωσαν ένα μπλοκ επιταγών και ένα χρυσό αγαλματίδιο και την οδήγησαν σε μια θωρακισμένη λιμουζίνα. Το γραφείο της στο υπουργείο ήταν άνετο, γεμάτο πανάκριβα έργα τέχνης. Η γραμματέας της την καλωσόρισε και της ευχήθηκε ισόβια επιτυχία.

Από την ημέρα που είδε το όνειρο, δεν σκεφτόταν τίποτε άλλο εκτός από εκείνη την μακρά σειρά των μαρτύρων κατηγορίας.

Η επιτροπή απεφάνθη ομόφωνα. Η ταινία που θα εκπροσωπούσε τη χώρα στα OSCAR ήταν τα «Γυάλινα Πόδια» του Λέοντα Τσακίρη. Ο υπουργός χαμογελαστός υπερθεμάτισε την απόφαση της επιτροπής κάνοντας λόγο για την ενίσχυση των νέων ταλέντων που αποτελούν πρεσβευτές της κινηματογραφικής αφήγησης της χώρας στο εξωτερικό. Ευχαρίστησε ιδιαίτερα τη Μαριλίζα Μίχου, πλέκοντας το εγκώμιό της και εκφράζοντας τις καλύτερες ευχές του για τη συνταξιοδότησή της μετά από 35 χρόνια ευδόκιμης πορείας στο χώρο της κινηματογραφικής κριτικής.

Σας καλούμε να γίνετε συνοδοιπόροι στο λογοτεχνικό / πολιτικό ταξίδι. Τα κείμενά σας μπορείτε να τα στέλνετε στην ηλεκτρονική διεύθυνση: stoforos@yahoo.com (Κώστας Στοφόρος)

ΠΕΡΙΠΤΕΡΟ ΙΔΕΩΝ

Περιπτεράς: **Στέλιος Ελληνιάδης**
defimag@otenet.gr
elliniadis.wordpress.com

Ηθική κατάπτωση, πολιτικός εκφυλισμός και πολιτισμική αποσύνθεση του Δυτικού Κόσμου

Ο Δυτικός κόσμος είναι ένα μπάχαλο που το δημιουργήσαν με την απληστία, την αλαζονεία και την παρακμή τους οι εθνικές και υπερεθνικές ελίτ. Αισθανόμενες πολύ ισχυρές μετά τη Θάτσερ, τον Ρίγκαν, την κατάρρευση της Σοβιετικής Ένωσης, τη διάλυση του ανατολικού μπλοκ, τον πλήρη έλεγχο των ΜΜΕ, των διαδικτυακών μέσων και των τραπεζών, στράφηκαν κατά των θεσμών, τοπικών και παγκόσμιων, που τους έβαζαν ακόμα περιορισμούς εμποδίζοντας την πλήρη ασυδοσία στην κερδοσκοπία και τη λεηλασία των πιο αδύναμων διεθνώς, αλλά και στο εσωτερικό των συνασπισμών και των χωρών τους: κυβερνήσεις, κοινοβούλια, κόμματα, δικαιοσύνη, πανεπιστήμια, εργασιακά δικαιώματα και συνδικάτα, όλοι και όλα έπρεπε να ξεδοντιαστούν για να προσαρμοστούν πειθήνια στα νέα δεδομένα που ορίζουν οι олиγάρχες και υλοποιούν οι μαριονέτες πολιτικοί. Έκαναν ό,τι μπορούσαν για να φέρουν στα μέτρα τους την αστική δημοκρατία, να τη συρρικνώσουν, αλλά μαζί μ' αυτήν ευνοούσαν και τη βιομηχανία. Τυφλώθηκαν, έχασαν κάθε δυνατότητα ανάλυσης και κατανόησης των τάσεων και των αλλαγών που βρίσκονταν σε εξέλιξη στο μεγάλο μη δυτικό τμήμα της ανθρωπότητας και ξεσάλωσαν σε σημείο που ξεγυμνώθηκαν και φάνηκαν όλα τα κουσούρια τους. Με τον Μπάιντεν και τον Τραμπ, τη δουλικότητα των Ευρωπαίων, τον πόλεμο στην Ουκρανία, το σκάνδαλο Έπστιν, την εθνοκάθαρση και τη γενοκτονία στην Παλαιστίνη, την απαγωγή του Μαδούρο και τον πόλεμο κατά του Ιράν, αλλά και με την αστυνομική βία, τη λογοκρισία και την παραβίαση κάθε κανόνα δικαίου, η βερνικωμένη εικόνα του δυτικού κόσμου μουντζουρώθηκε κι έχασε τη λάμψη της.

Κονκάρδες με αγχόνες

Και μόνο αυτά που κάνει το Ισραήλ αρκούν για να ξηλώσουν το πέπλο του πολιτισμού που επικαλείται η συνένοχη Δύση. Αν οι Γερμανοί και οι άλλοι λαοί της Ευρώπης που πήραν μέρος στα εγκλήματα του Δεύτερου Παγκόσμιου Πολέμου μπορούσαν έστω και υποκριτικά

Ο πρόεδρος του Ιράν Μασούντ Πεζεσκιάν έδειξε τα παιδιά, τις δασκάλες και τους επιστήμονες που οι τρομοκράτες των ΗΠΑ και του Ισραήλ δολοφόνησαν!

να ισχυριστούν εκ των υστέρων ότι αγνοούσαν τι έκαναν οι ναζί στα στρατόπεδα συγκέντρωσης και στα μέτωπα του πολέμου, σήμερα, που οι εικόνες από τη γενοκτονία με τα χιλιάδες δολοφονημένα και ακρωτηριασμένα από τις βόμβες παιδιά σε πρώτο πλάνο έχουν εκατοντάδες εκατομμύρια θεάσεις στο διαδίκτυο, που τα διεθνή δικαστήρια της Χάγης, με ένταλμα σύλληψης εναντίον του Νετανιάχου, ο ΟΗΕ ο ίδιος και οι δυτικοί οργανισμοί για τα ανθρώπινα δικαιώματα (Διεθνής Αμνηστία, Παρατηρητήριο Ανθρωπίνων Δικαιωμάτων κ.ά.), των ισραηλινών συμπεριλαμβανομένων (B'Tselem, Breaking the silence), και πολλές κυβερνήσεις έχουν καταδικάσει με κατηγορηματική σαφήνεια τους δράστες της γενοκτονίας, που εκατομμύρια άνθρωποι στις ΗΠΑ και την Ευρώπη διαδηλώνουν στα πανεπιστήμια και τους δρόμους των μεγάλων πόλεων, στη Νέα Υόρκη, το Λονδίνο, το Παρίσι, το Βερολίνο και σε όλο τον κόσμο, πώς μπορούν οι Δυτικοί να συνεχίζουν να στηρίζουν και να εξοπλίζουν το Ισραήλ, χωρίς να το αποδοκιμάζουν, χωρίς να του επιβάλλουν κυρώσεις, χωρίς να το εκδιώκουν από τη διεθνή κοινότητα, χωρίς να το αναγκάζουν να σταματήσει να διαπράττει κακουργήματα κατά της ανθρωπότητας; Αυτή και μόνο η συνέργεια αποτελεί κορυφαία μη επιδεκτική αμφισβήτησης απόδειξη για την πλήρη

ηθική κατάπτωση, τον πολιτικό εκφυλισμό και την πολιτισμική αποσύνθεση του Δυτικού Κόσμου. Όταν οι κουστουμαρισμένοι υπουργοί του Ισραήλ κυκλοφορούν με κονκάρδες σε σχήμα κρεμάλας στο πέτο, όταν οι υποψήφιοι στις επερχόμενες εκλογές διαφημίζονται στα ισραηλινά κανάλια με σποτ που προβάλλουν πόσους Παλαιστίνιους έχουν σκοτώσει και πόσους ακόμα δεσμεύονται να εξοντώσουν αν επανεκλεγούν, όταν έχουν δολοφονήσει 200 δημοσιογράφους, πάνω από 800 γιατρούς και νοσηλευτές, όταν βιάζουν τους κρατούμενους στις φυλακές και τα στρατόπεδα συγκέντρωσης, όταν έχουν κατεδαφίσει 300 χιλιάδες κατοικίες, όλα τα σχολεία, τα πανεπιστήμια, τα νοσοκομεία, τους τόπους θρησκευτικής λατρείας, τις βιβλιοθήκες, τα μουσεία, τα θερμοκήπια, όταν έχουν κόψει το ηλεκτρικό ρεύμα στις μονάδες αιμοκάθαρσης και στις θερμοκοιτίδες με τα νεογνήνητα, όταν εμποδίζουν τη μεταφορά τροφίμων και φαρμάκων στη Γάζα καταδικάζοντας σε θάνατο από πείνα δύο εκατομμύρια ανθρώπους, τι άλλο συμπέρασμα μπορεί να βγάλει κανείς για τους Ισραηλινούς αλλά και για όλους τους Δυτικούς που αφενός τους υποστηρίζουν και τους καλύπτουν και αφετέρου καταδιώκουν τους πολίτες τους που διαμαρτύρονται; Είναι καλύτεροι οι Αμερικάνοι, Άγγλοι, Γερμανοί, Γάλλοι, Σκανδιναβοί και λοιποί από τους σι-

Η εκπρόσωπος του Ουζμπεκιστάν Σαϊντα Μιρζιγιόνεβα ήταν απολύτως σαφής: Δεν θέλουμε πολέμους, δεν θέλουμε κηδεμόνες!

ωνιστές Εβραίους που εκτελούν ιδιοχείρως την εθνοκάθαρση και τη γενοκτονία; Ή μήπως είναι χειρότεροι επειδή χωρίς την ομπρέλα προστασίας και βοήθειας που τους παρέχουν δεν θα μπορούσαν οι σιωνιστές να διαπράξουν αυτά τα τερατώδη εγκλήματα;

Αιμοσταγείς δολοφόνοι

Στην Ιταλία, μερικοί άλλης ποιότητας Εβραίοι παρουσίασαν μπροστά σε ένα κοινό που φρίκαρε από τη φρίκη που έβλεπε στην οθόνη, τη δεύτερη ταινία τους για τη γενοκτονία στη Γάζα! Ένα κοινό που επί 25 λεπτά, όρθιο, τους επιβράβευε με ένα ηχηρότατο χειροκρότημα που όμοιο του δεν έχει ποτέ καταγραφεί στο Φεστιβάλ Κινηματογράφου της Βενετίας. Μία ταινία στην οποία 24 στελέχη των ισραηλινών υπηρεσιών ασφαλείας και του στρατού εκφράζουν με περηφάνεια, μετάνοια ή αμηχανία, πώς συμμετείχαν στην με αλγόριθμους δολοφονία των Παλαιστίνιων στη Γάζα και τη Δυτική Όχθη. Πώς χειρίζονται εξ αποστάσεως ντρώουν για να εξολοθρεύουν τους Παλαιστίνιους που επιλέγονται ως στόχοι από τα προγράμματα στους ηλεκτρονικούς υπολογιστές, κατά προτίμηση στα σπίτια τους και σε δημόσιους χώρους, σκοτώνοντας μαζί και όλους τους παρευρισκόμενους, γυναίκες, παιδιά, γέρους και ανάπηρους συλλήβδην. Πώς για να σκοτώσουν ένα συγκεκρι-

μένο Παλαιστίνιο δεν δίστασαν να σκοτώσουν μαζί του άλλους 500 άσχετους ανθρώπους! Κι αυτά τα δηλώνουν οι ίδιοι που είναι εντεταλμένοι να τα πραγματοποιούν! Η ταινία που προβάλλεται και σε άλλα φεστιβάλ λέγεται NAZA. Εκεί έχει φτάσει η απανθρωπία και η αποχαλίνωση που καλύπτει και υποθάλπει η Δύση. Να μην συγκινείται, να μην θυμώνει και να μην εξανίσταται ο δήθεν πολιτισμένος άνθρωπος της Δύσης, αξιωματούχος ή απλός πολίτης, καρδινάλιος ή πιστός, επιχειρηματίας ή εργαζόμενος, βλέποντας στην οθόνη έναν ένστολο ισραηλινό νοσηλευτή που φτάνει στον τόπο ενός επεισοδίου στην Ιερουσαλήμ και αντικρύζοντας ένα Παλαιστίνιο με χειροπέδες πεσμένο στο κατάστρωμα του δρόμου, αιμόφυρτο από σφαίρες Ισραηλινών στρατιωτών, κι αντί να του παράσχει τις πρώτες βοήθειες, να τραβάει το περιστροφικό του και να τον πυροβολεί εξ επαφής στο κεφάλι! Κι αυτός ο στυγνός δολοφόνος παίρνει χάρη από τον πρόεδρο της χώρας και προβάλλεται σαν ήρωας δηλώνοντας περιχαρής ότι ευχαρίστως θα κάνει το ίδιο στο μέλλον! Το Ισραήλ είναι η μεγεθυμένη εικόνα του δυτικού κόσμου!

Μαζική αντίδραση

Στη Γενική Συνέλευση του ΟΗΕ, ο βασιλιάς της Ιορδανίας, μετροπαθής ηγέτης, φίλος της Δύσης, με αμερικάνικη βάση στο έδαφος της χώρας του, που κρατάει λεπτές ισορροπίες όντας στο στόμα του σιωνιστικού λύκου, μίλησε ψύχραιμα, επί 19 λεπτά, μόνο για τον εγκληματικό ρόλο του Ισραήλ. Το ίδιο έκανε και ο Τούρκος πρωθυπουργός, ο εμίρης του Κατάρ και πολλοί άλλοι. Η παρουσία του Τραμπ στη Γενική Συνέλευση και ο πολεμοχαρής του λόγος δεν τους απέτρεψε από το να καταγγείλουν απερίφραστα το Ισραήλ. Ακόμα και ο Μακρόν, όχι κι ο πιο αξιόπιστος πολιτικός, ούτε ο πιο δημοφιλής, ζήτησε κι αυτός τη λήψη μέτρων κατά του Ισραήλ. Όπως έκανε πριν λίγες μέρες ο υπουργός Εξωτερικών της Βρετανίας στο House of Commons, παίρνοντας για πρώτη φορά ως υπουργός βρετανικής κυβέρνησης κριτική στάση απέναντι

«Ας ανθίσουν εκατό λουλούδια»

στο Ισραήλ. Δεν είναι, λοιπόν, ότι δεν ξέρουν οι Δυτικοί και οι σύμμαχοί τους τι ακριβώς γίνεται στην Παλαιστίνη. Αλλά έχουν σιωπήσει και έχουν συνεχίσει να παρέχουν όπλα, ανταλλακτικά και πολιτική, διπλωματική και επικοινωνιακή κάλυψη στο Ισραήλ, με τουλάχιστον 74.000 δολοφονημένους Παλαιστίνιους, εκ των οποίων 50 χιλιάδες γυναίκες και παιδιά! Ξέρουν οι Δυτικοί αλλά δεν ιδρώνουν καν. Γιατί αυτή είναι η παράδοσή τους, η αποικιοκρατική, για την οποία εξουσία και λαός είναι περήφανοι. Αυτή είναι η κουλτούρα τους κι αυτός είναι ο ψευδοπολιτισμός τους, που όσο ηχηρά ονόματα κι αν έβγαλε, όσα παλάτια κι αν έχτισε, όσο πλούτο κι αν συσώρευσε, όσα πανεπιστήμια κι αν ίδρυσε κι όσες χώρες κι αν κατάκτησε, ο Δυτικός ήταν και παρέμεινε ένας αρωματισμένος άγριος με τίτλους σπουδών και ευγενείας.

Και σήμερα που η ανθρωπότητα αποπειράται να διαμορφώσει σε πιο στέρεο έδαφος μια άλλη αντιποικιακή τάξη πραγμάτων, της ειρηνικής συνύπαρξης, της συνεργασίας και του αμοιβαίου οφέλους, καθιστώντας τη λειλασία των μέχρι χτες αδύναμων χωρών και λαών πιο δύσκολη έως αδύνατη, οι Δυτικοί έχουν φρακάρει και έχουν γεμίσει ρωγμές και τρύπες. Η απληστία, η αλαζονεία και η υπεροψία δεν τους επέτρεψαν να αντιληφθούν έγκαιρα ότι οι καιροί αλλάζουν, όπως προφήτεψε τραγουδιστικά ο Μπομπ Ντίλαν στην αρχή της δεκαετίας του 1960.

Όλος ο Δυτικός κόσμος είναι σαν να βρίσκεται πάνω σε κινούμενη άμμο. Οι ευρωπαϊκές «μεγάλες» δυνάμεις αισθάνονται όλο και πιο μικρές. Όλες μαζί δεν μπορούν να γονατίσουν τη Ρωσία όπως υπολόγιζαν ξοδεύοντας εκατοντάδες δισεκατομμύρια ευρώ σε όπλα. Κι απ' την άλλη δέχονται τις ταπεινωτικές προσβολές του Τραμπ, φραστικές και έμπρακτες με τους δασμούς και τις υπαρπαγές ακόμα και ευρωπαϊκών εδαφών όπως έγινε με τη Γροιλανδία που τέθηκε ουσιαστικά υπό τη στρατιωτική κατοχή των ΗΠΑ μετά τη γλοιώδη υποχώρηση της Δανίας και την υπογραφή ενός υπαγορευμένου ατιμωτικού συμφώνου. Μια ευρωπαϊκή κτήση έγινε κτήση των ΗΠΑ. Δηλαδή, ο κλέψας του κλέψαντος! Και ο Τραμπ έχει απειλήσει και το ανεξάρτητο ευρωπαϊκό κράτος της Ισλανδίας! Οι Αμερικάνοι αποκτούν νέες αποικίες, ευρωπαϊκές! Βλέποντας την πρωθυπουργό της

Ήρωες για την ανθρωπότητα, προδότες για τους σιωνιστές οι συντελεστές της συγκλονιστικής ταινίας NAZA!

Δανίας να γλύφει τον Τραμπ την ώρα της υπογραφής, και οι υπόλοιποι Ευρωπαίοι να μην κάνουν κιχ, καταλαβαίνεις πού έχει φτάσει η ξεφτίλα τους!

Βρετανική πανώλη

Στη Βρετανία επειδή αλλάζουν τους πρωθυπουργούς και υπουργούς σαν τα λερωμένα πουκάμισα, μπορεί να νομίζει κανείς ότι βρίσκονται σε διαρκή αναζήτηση του καλύτερου, αλλά δεν συμβαίνει αυτό. Ο λόγος είναι ότι το σύστημα έχει κολλήσει και κανένας δεν μπορεί να το διορθώσει γιατί το πρόβλημα είναι δομικό, δεν είναι ευκαιριακό, ούτε προσωπικό. Μέρος του προβλήματος είναι και το πολιτικό προσωπικό γι' αυτό τίποτα δεν αλλάζει με τις συνεχείς αντικαταστάσεις προσώπων. Ο 7ος πρωθυπουργός της σειράς, ο Andy Burnham, από τους Μπλερικούς του Εργατικού Κόμματος που συνέβαλε στην ανατροπή του Τζέρεμι Κόρμπιν, δήμαρχος στο Μάντσεστερ, έγινε βουλευτής τον περασμένο Ιούλιο και αμέσως προωθήθηκε στη θέση του αποτυχόντα Keir Starmer. Ο Θατσερισμός που τόσο ευλογήθηκε από τους νεοφιλελεύθερους, μετά την καταστροφή του εργατικού κινήματος και τις ιδιωτικοποιήσεις των σιδηροδρόμων και άλλων σημαντικών τομέων, εφαρμόζοντας σκληρές αντιλαϊκές πολιτικές μέσα σε ένα κλίμα θριαμβολογίας του ελεγχόμενου από τους ολιγάρχες Τύπου, η Βρετανία κατέρρευσε. Δεν υποβαθμίστηκε μόνο το Εθνικό Σύστημα Υγείας, στο οποίο ανέβηκε η θνησιμότητα των νοσηλευόμενων στα νοσοκο-

μεία και η αναμονή για μια ακτινογραφία κρατάει μήνες, χάθηκε κι ένα μεγάλο μέρος της άλλοτε ακμάζουσας βρετανικής βιομηχανίας. Μέσα σε 25 χρόνια η παραγωγή αυτοκινήτων μειώθηκε κατά 50%! Οι δε κοινωνικές ανισότητες, οι οποίες ανέκαθεν ήταν μεγάλες, διευρύνθηκαν εξωφρενικά. Οι φτωχοί έγιναν πιο φτωχοί, το ίδιο και ένα μέρος της μεσαίας τάξης, γι' αυτό ακολούθησαν το κόμμα του ακροδεξιού κλόουν Nigel Farage που ηγήθηκε της εκστρατείας για την έξοδο από την Ευρωπαϊκή Ένωση το 2020. Η βρετανική νόσος είναι πολύ σοβαρή, ανίατη, κι αυτός είναι ο λόγος που όλοι οι πρωθυπουργοί τόσο του Συντηρητικού Κόμματος όσο και του Εργατικού αποτυγχάνουν σε πολύ σύντομο χρονικό διάστημα. Και η νόσος δεν φαίνεται μόνο στο οικονομικό επίπεδο. Ακόμα και οι πιο δημοκρατικοί θεσμοί, όπως της ελευθερίας της έκφρασης, για τους οποίους οι Βρετανοί αισθάνονταν προνομίουχοι, έχουν δεχτεί αδιανόητα πλήγματα και από τα δύο κόμματα εξουσίας. Χιλιάδες πολίτες συλλαμβάνονται και διώκονται για ένα σύνθημα που φωνάζεται σε διαδήλωση ή αναγράφεται σε πανό, ακόμα και για μια απλή ανάρτηση στο facebook! Ακτιβιστές της οργάνωσης Palestine Action που έβαφε με μπογιές τα κτήρια εταιριών που προμηθεύουν με οπλικά συστήματα το Ισραήλ χαρακτηρίστηκε τρομοκρατική και νεαρά μέλη της που έριξαν κόκκινη μπογιά σε πολεμικά αεροπλάνα καταδικάστηκαν σε ποινές πολυετούς φυλάκισης, ενώ καταδικάστηκαν

σε φυλάκιση και διαδηλωτές που στάθηκαν φραστικά αλληλέγγυοι με φασιστικό νόμο που απαγορεύει στους κατηγορούμενους να γνωστοποιήσουν στους ενόρκους (και στον Τύπο να ενημερώσει τους αναγνώστες του) τους ανθρωπιστικούς λόγους για τους οποίους οι καταδικασθέντες προέβησαν στην πράξη διαμαρτυρίας! Αυτές τις μέρες, μάλιστα, ο νέος πρωθυπουργός ανακοίνωσε ότι η Βρετανία θα στηρίξει στρατιωτικά το καθεστώς της Σαουδικής Αραβίας στη σύγκρουσή του με την Υεμένη χρησιμοποιώντας, βέβαια, τις βρετανικές βάσεις στην Κύπρο!

Σατανικοί

Με ρυθμούς ανάπτυξης κάτω από το 1% βολοδέρνει και η Γαλλία η οποία κι αυτή άλλαξε 7 πρωθυπουργούς επί προεδρίας Μακρόν! Κι έχει πολύ σοβαρά προβλήματα κι έξω από τη Γαλλία, καθώς σε κτήσεις και ειδικές σφαίρες επιρροής που διατηρεί στην Αφρική κι αλλού, οι ντόπιοι λαοί εξεγείρονται κατά των Γάλλων. Μπορεί οι διαδηλώσεις στη γαλλική κτήση της Νέας Καληδονίας, στον Ειρηνικό Ωκεανό, να μην τελεσφόρησαν, αλλά από το Νίγηρα, το Μάλι και την Μπουρκίνα Φάσο στην υποσαχάρια Αφρική, με σύνολο 80 εκατομμυρίων κατοίκων και με πρώτες ύλες όπως το ουράνιο από το οποίο εξαρτάται η Γαλλία με 50 πυρηνικούς σταθμούς, οι Αφρικάνοι έκλεισαν τις γαλλικές στρατιωτικές βάσεις και έστειλαν τα γαλλικά στρατεύματα στο σπίτι τους! Κι αυτό είναι πολύ μεγάλο πλήγμα για τη Γαλλία που προσπα-

θεί παντοιοτρόπως να μην χάσει τα ερείσματά της στο εξωτερικό. Τηρουμένων των αναλογιών, τα ίδια χάλια παρουσιάζει και η Γερμανία, η οποία αντί μετά την αναπάντεχη ένωση της το 1990 να βαδίσει αποφασιστικά στο δρόμο της ειρηνικής συνεργασίας διεθνώς και της δικαιότερης κατανομής των πόρων εσωτερικώς, ακολούθησε με την εκούσια ομοπραξία Δεξιών, Κεντρώων και Αριστερών κομμάτων τον αντίθετο δρόμο, της επιστροφής στις πιο οπισθοδρομικές πολιτικές που την ενέπλεξαν στον πόλεμο της Ουκρανίας και στη γενοκτονία του Ισραήλ σε βάρος των Παλαιστίνιων, σακάτεψαν το ισχυρότερό της ατού, τη βιομηχανία, ενώ, τρις χειρότερα, δίχασαν βαθιά τη γερμανική κοινωνία και αναζωογόνησαν τα φασιστικά κύτταρα που ελλόχευαν σε αναμονή ευκαιριών. Χρεοκοπημένοι οι Χριστιανοδημοκράτες, οι Σοσιαλιστές, οι Ελευθεριακοί (libertarians) και οι Φιλελεύθεροι (liberals) και, τρομάρα τους!, οι Πράσινοι, απαξιωμένοι αλλά αδιόρθωτοι, χάσκουν μπροστά στο αδιέξοδο στο οποίο έσυραν τη χώρα.

Όλη η Ευρώπη είναι ένα μεγάλο πολυεθνικό ναυάγιο με ελάχιστους ηγέτες που κρατούν κάποιο σωσίβιο να σπρώχνονται από τους άλλους να πνιγούν. Άκουγα τον Σάντσεθ της Ισπανίας στη Γ.Σ. του ΟΗΕ να καταγγέλλει τη γενοκτονία, από τις λίγες εξαιρέσεις στην Ευρώπη, που Αμερικάνοι και Ισραηλινοί του βάζουν συνεχώς τρικλοποδιές, ενώ οι υπόλοιποι σύμμαχοι κάθονται σούζα στους Αμερικανοσιωνιστές! Τιποτένιοι, αλλά όλο και λιγότεροι τους ακολουθούν. 157 κράτη-μέλη του ΟΗΕ αποδοκίμασαν την απαγόρευση στην αντιπροσωπεία της Παλαιστίνης να συμμετάσχει στη συνέλευση, έναντι τριών που την υποστήριξαν: ΗΠΑ, Ισραήλ και Παραγουάη!

Κι αυτό φάνηκε πανηγυρικά, όταν άδειασε ολόκληρη η αίθουσα του ΟΗΕ μόλις ανέβηκε στο βήμα ο κατάπτυστος Σατανιάχου, όπως τον αποκαλεί στο διαδίκτυο ένας αμέτρητος αριθμός σχολιαστών απ' όλο τον κόσμο. Αυτός και ο Τραμπ ήταν τα ανθρωπόμορφα τέρατα που έχυσαν τόνους δηλητήριο στην αίθουσα της Γενικής Συνέλευσης. Μια παραληρηματική χυδαία παραφωνία γεμάτη μίσος και κακία εις διπλούν που δεν άφησε καμία αμφιβολία σε κανέναν για την εγκληματική τους φύση.

Εδώ είναι Βαλκάνια...

► Η Αλβανία σχεδιάζει αποθήκες πετρελαίου με επάρκεια δύο μηνών, για την περίπτωση κρίσεων.

► Αφού οι κυβερνώντες κατέστρεψαν τις υποδομές άντλησης και διύλισης πετρελαίου της Αλβανίας, και τις έστειλαν στο διαλυτήριο για να ικανοποιήσουν συμφέροντα ολιγαρχών, τώρα ψάχνονται.

► Όχι, για να μην λέμε ότι είναι μόνο οι δικοί μας που δεν αφήνουν τίποτα όρθιο Η διαφορά είναι ότι οι δικοί μας δεν ψάχνονται καν να μπαλώσουν τις ζημιές τους.

► Πραγματοποιήθηκε η 42η συνάντηση του Ευρωπαϊκού Τμήματος της Ακαδημίας του FBI στην αλβανική πρωτεύουσα. Προσεχώς «Ο Θου Βου στα Τίρανα».

► Είπαν, και τι δεν είπαν: για τη διαφθορά, για τον εξτρεμισμό, για τις επιθέσεις drones κ.ο.κ. Και φυσικά σχεδίασαν εφαρμογές με βάση το αμερικανικό μοντέλο. Ο λογαριασμός έρχεται μετά.

► Για τέταρτη συνεχή χρονία, με κρατική χρηματοδότηση, Βούλγαροι γιατροί διοργάνωσαν επισκέψεις για παροχή δωρεάν ιατρικών εξετάσεων στις περιοχές που ζει η ολαβόφωνη μειονότητα στην Αλβανία.

► Βλάκες οι Βούλγαροι! Τίποτα δεν διδάχθηκαν από το ελληνικό παράδειγμα, της εγκατάλειψης της ελληνικής μειονότητας της Αλβανίας στην τύχη της.

► Στο «C8» (Καρπάθια 8), το νέο χατζναβατλίκι του κλόουν Ζελένσκι, συμμετέχουν η Ρουμανία και η Σερβία. Η Ουγγαρία όμως, και χωρίς Όρμπαν, είπε όχι.

► Δεν ξυπνά κι αυτός ο Δράκουλας να μας σώσει από τα

ζόμπι του πολέμου...

► Στην ομάδα «Friends of the Western Balkans» μίλησε ο κ. Γεραπετρίτης για τη στήριξη των Δυτικών Βαλκανίων. Η δουλειά δεν είναι ντροπή.

► Μέσω της ΤΕΡΝΑ Ενεργειακή εξετάζονται νέες επενδύσεις της Masdar (κρατικής εταιρίας των Ηνωμένων Αραβικών Εμιράτων) στη Σερβία, το Μαυροβούνιο, την Αλβανία, τη Βουλγαρία και τη Ρουμανία. No comments.

► Η Επίτροπος Διεύθυνσης της Ε.Ε., Μάρτα Κος, υπενθύμισε στους Σκοπιανούς ότι οφείλουν να εντάξουν τους Βούλγαρους στο Σύνταγμά τους ως αναγνωρισμένη μειονότητα.

► Οι Σκοπιανοί δεν θέλουν, οπότε σκέφτονται μήπως αντί ένταξης στην Ε.Ε. ακολουθήσουν το μοντέλο σύνδεσης Ε.Ε.-Καναδά. Μετά τη διαδικασία Βερολίνου και τη διαδικασία Μακρόν, τώρα θα έχουμε και διαδικασία Καναδά.

► Πάντως ο νέος (Αλβανός) υπουργός Πολιτισμού των Σκοπίων συναντήθηκε με τον Τούρκο ομόλογό του, και συζήτησαν για την... τουρκική διαδικασία.

► Ο Κοσοβάρος πρωθυπουργός συναντήθηκε με τον Ερντογάν και τον ευχαρίστησε για τις στρατιωτικές επενδύσεις, για τα εργοστάσια όπλων, για τα όπλα που του στέλνει κι άλλα καλά με τα οποία χορταίνει ο κόσμος.

► Στη Σερβία εγκαινιάστηκε μονάδα συναρμολόγησης ισραηλινών drones, με ευθύνη του κυρίου «εμείς απλώς πουλάμε όπλα, δεν ξέρουμε πού καταλήγουν και πώς χρησιμοποιούνται» (γνωστού και ως Βούτσιτς).

■ εν τέλει

Διαδοχικά αδιέξοδα στον Κόλπο

■ ΤΟΥ Σπύρου Παναγιώτου

Η πολιτική Τραμπ στον πόλεμο του Κόλπου βρίσκεται μπροστά σε αλληπάλληλα αδιέξοδα. Οι συνεχείς εναλλαγές στη ρητορική και την πρακτική των ΗΠΑ το πιστοποιούν. Πρώτα κατά κύματα επιθέσεις σε βάρος στρατιωτικών και βιομηχανικών υποδομών στο Ιράν, έπειτα εκχειρία, μετά απειλές για πλήρη αφανισμό της χώρας, στη συνέχεια επιβολή οικονομικών κυρώσεων με στόχο την ασφυκτική πίεση στο καθεστώς και την εξέγερση των Ιρανών. Η πολιτική αυτή

διατυπώθηκε με παραληρηματικό τρόπο από τον Τραμπ στην πρόσφατη Γ.Σ. του ΟΗΕ.

Όμως όλα όσα έχουν δοκιμαστεί ως τώρα έχουν αποτύχει. Το καθεστώς του Ιράν δεν κατέρρευσε, η στρατιωτική του δύναμη παραμένει ισχυρή, η δυνατότητα αντίστασης στη στρατιωτική και οικονομική βία των ΗΠΑ εξακολουθεί να είναι σημαντική. Η βαθύτερη επιδίωξη του Τραμπ να αποδείξει ότι οι ΗΠΑ «επιστρέφουν» και αποτελούν τον αδιαμφισβήτητο παγκόσμιο ηγέτη, και η παράλληλη επιχείρηση «γονατίσματος» της Κίνας, δέχτηκαν ισχυρά πλήγματα. Οι ΗΠΑ απέτυχαν να προασπίσουν τους συμμάχους τους στον Κόλπο. Οι στρατιωτικές τους βάσεις στη Μέση Ανατολή υπέστησαν μεγάλες καταστροφές. Οι πολεμικές τους επιχειρήσεις διεξάγονται πλέον από την Ιορδανία, ενώ η επιμελητεία πραγματοποιείται από βάσεις του Ειρηνικού, αυξάνοντας το κόστος και τις δυσκολίες συνέχισης του πολέμου. Την ίδια στιγμή τα στενά του Ορμούζ παραμένουν πρακτικά κλειστά, τροφοδοτώντας μια παγκόσμια ενεργειακή κρίση που πλήττει επώδυνα και την αμερικανική οικονομία. Η όλη διαχείριση του πολέμου στον Κόλπο καταγράφει πολύπλευρες αδυναμίες των ΗΠΑ, καταφέρνει ισχυρά πλήγματα στο κύρος του Τραμπ και επιφυλάσσει επώδυνες εκπλήξεις στους Ρεπουμπλικάνους στις επερχόμενες εκλογές.

Μέσα σε αυτό το κλίμα οι δυνάμεις των Ανσαρουλά (στη Δύση είναι γνωστοί με τον υποτιμητικό όρο Χούθι) όχι μόνο απέκρουσαν τις νέες σαουδαραβικές επιθέσεις στην Υεμένη, αλλά έφτασαν πλέον να ελέγχουν ολοκληρωτικά την παράλια ζώνη προς την Ερυθρά Θάλασσα. Ο έλεγχος της ναυσιπλοΐας στα στενά του Μπαμπ ελ-Μαντέμπ, σε συνδυασμό με το κλείσιμο του Ορμούζ, εγείρει πρόσθετα εμπόδια στη διακίνηση ενεργειακών πόρων από τις χώρες του Κόλπου. Ταυτόχρονα οι Ανσαρουλά βομβάρδισαν τον σαουδαραβικό αγωγό πετρελαίου που επέτρεπε την παράκαμψη των στενών του Ορμούζ, αναγκάζοντας τη Σαουδική Αραβία σε αθέτηση συμφωνιών παράδοσης πετρελαιοειδών – με κύριο θύμα τις χώρες της Ευρώπης.

Η κατάσταση περιπλέχθηκε περισσότερο όταν οι ΗΠΑ απέρριψαν τις σαουδαραβικές εκκλήσεις για συνδρομή στο πόλεμο κατά των Ανσαρουλά. Άλλωστε δύο φορές στο πρόσφατο παρελθόν οι ίδιοι οι Αμερικανοί απέτυχαν να «συνετίσουν» το κίνημα της Υεμένης. Τώρα φαίνεται δεν διαθέτουν ούτε πόρους ούτε όπλα για μια νέα απόπειρα. Αντίστοιχα, η Κίνα συνέστησε «αυτοσυγκράτηση και διπλωματικές πρωτοβουλίες για επίλυση της κρίσης»... Η δε διπλωματική στήριξη από Πακιστάν-Τουρκία (Σύμφωνο της Μέκκα) δεν οδήγησε σε στρατιωτική συνδρομή, πιθανώς υπό τον φόβο του πολιτικού κόστους μιας πρωτοβουλίας ευνοϊκής για τα συμφέροντα του Ισραήλ. Πολύ περισσότερο την στιγμή που η αντιπαράθεση Τουρκίας-Ισραήλ κλιμακώνεται, μετά τη μετακίνηση τουρκικών δυνάμεων στη Συρία. Η κατάσταση σε ολόκληρη τη Δυτική Ασία παραμένει χαοτική!